

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ PÁTÝ ROČNÍK

7

Ideově výchovné působení učitele v taktice

Rezoluce XIV. sjezdu KSČ vyzdvihla do popředí kvalitu pedagogické práce, spojení výuky a komunistické výchovy v nedělitelné jednotě. Základní a rozhodující význam pro zvyšování bojové síly ČSLA, jak zdůrazňuje rezoluce, má třídně vyhraněná a účinná výchova příslušníků ČSLA, zejména pak upevňování vědomí socialistického vlastnictví a proletářského internacionalismu.

Význam této problematiky znovu zdůraznilo plenární zasedání ÚV KSČ v červenci 1973: „... profil absolventa vysoké školy může být dán pouze sumou jeho profesionálních znalostí. Vysoké školy se musí daleko více než dosud soustředit na to, aby každý jejich absolvent byl člověkem i politicky uvědomělým, morálně vyspělým, odpovědným, se samostatným a tvořivým přístupem k úkolům, se schopností řídit a vychovávat kolektiv, se smyslem pro nové... utváření vědeckého světového názoru musí být spojeno s kvalifikovaným výkladem o jevech a zákonitostech vývoje společnosti, s výukou jednotlivých předmětů, jejíž úroveň odpovídá současnému stupni poznání. **Jde o specifický přínos každého vyučovacího předmětu.**“

Rovněž poslední listopadové plénum potvrdilo trvalou platnost tohoto úkolu.

Pokusím se ukázat některé konkrétní možnosti realizace uvedených požadavků při výuce taktiky na vojenských vysokých školách.

Výchova jako cílevědomé a soustavné působení na jednotlivce i kolektiv se uskutečňuje vzájemným působením mezi vy-

chovateli, v našem případě učiteli, a vychovávanými, tj. posluchači. Hovoříme-li o výchovném působení, máme na mysli vyhraněnou komunistickou výchovu, která v plné šíři ovlivňuje osobnost a psychiku člověka. Cílem tohoto článku není rozebírat problematiku procesu komunistické výchovy v celé šíři, která se vyznačuje různorodostí forem, prostředků a metod, dlouhodobým působením, ale ukázat některé specifické prostředky a metody při výuce konkrétního odborného předmětu. To považuji za nutné zdůraznit úvodem, abych předešel případným nedorozuměním.

Komunistická výchova a výuka tvoří dvě stránky jednoho procesu. Při výuce si posluchači osvojují nejen vědomosti, dovednosti a návyky pro odbornou vojenskou kvalifikaci, ale současně je dotvářen jejich vědecký světový názor, komunistické přesvědčení, charakterové vlastnosti i schopnosti vychovávat a připravovat své budoucí podřízené pro soudobý boj i realizaci vojenské politiky KSČ. V tomto smyslu tedy musíme zdůraznit komplexnost výchovné vzdělávacího procesu, v němž se v jednotě uskutečňují vzdělávací i výchovné funkce.

Výchovný ráz výuky taktiky se uplatňuje ve třech oblastech:

1. v jeho obsahu, tj. v

— předávání vědecky správných poznatků socialistické vojenské vědy, které vycházejí z marxisticko-leninského světového názoru a třídního přístupu, v ukazo-

vání převahy a vědeckosti naší ideologie nad ideologií kapitalistických států;

— výuce v duchu našich řádů a předpisů, v nichž jsou zakotveny a aplikovány základní principy dialektiky v oblasti taktiky, shrnutí poznatky a zkušenosti socialistické vojenské vědy, zejména sovětské;

— převaze socialistické vědy a techniky nad buržoazní vědou, ukazování předností naší bojové techniky a výzbroje.

2. ve vyučovacích metodách, tj.

— učit posluchače tvůrčím způsobem používat marxisticko-leninské metodologie a dialektického materialismu v oblasti taktiky;

— používat metod, které formují jejich morálně politické vlastnosti a charakter, které vedou posluchače k aktivnímu přístupu ve výuce, motivují jejich studijní úsilí, což na jedné straně ovlivňuje efektivnost učené výchovného působení a současně je připravuje jako vychovatele;

3. v organizaci výuky, tj.

— promyšleným plánováním, pečlivou přípravou každého zaměstnání z hlediska stanovených dílčích cílů a učených úkolů, včetně materiálního zabezpečení, s přihlédnutím k dosavadní úrovni znalostí posluchačů;

— nešablonovitým, ale přesným a náročným řízením výuky, systematickým vedením posluchačů v přípravě i průběhu výuky a jejich hodnocení.

Nemohu pro omezený rozsah článku podrobně rozvádět všechny oblasti výchovného působení. Uvedu některé příklady, které považuji za typické pro ideově výchovné působení v taktice.

Jako nejdůležitější způsob ideově výchovného působení považuji takovou výuku taktiky, kdy se učitel snaží dosáhnout u posluchačů toho, aby **marxisticko-leninský světový názor a jeho metodologie byla základem zkoumání i výkladu jevů v taktice**, snaží se vypěstovat u posluchačů dialektické hodnocení jevů a dialektický způsob myšlení. Dialektická metoda, jak ji definují klasici marxismu-leninismu, je obecnou metodou poznání, způsob myšlení odpovídající obecným zákonům rozvoje materiálního světa, podstatě studovaných jevů a procesů. Zahrnuje řadu zákonitostí a z nich vyplývajících principů, jako např. nutnost objektivního a všestranného hodnocení situace ve všech souvislostech ve vztahu k ostatním objektům, jevům a procesům, dále zkoumat předměty a jevy v procesu jejich pohybu, změn a vývoje, který se usku-

čuje vzájemným bojem protikladů a řešením rozporů, dialektickou negací starého, ale současně se zachováním kladných stránek negovaného jevu, který se uskutečňuje podle zákonitostí přechodu kvantitativních změn v kvalitativní. Jde o tvůrčí využívání obecných zákonitostí marxistické dialektiky ve vojenské teorii a praxi, o zkoumání, jak se tyto zákony a principy projevují, že nepůsobí izolovaně, ale jako celek ve vzájemné souvislosti. Rovněž nesmíme zapomínat na specifickou jejich projev v různých oblastech a je proto nutné se vyvarovat mechanické a šablonovité aplikace, ale vzít v úvahu konkrétní podmínky. Na několika příkladech se pokusím o nástin způsobu výkladu v tomto směru.

Budeme-li taktické normy chápat a uplatňovat šablonovitě, bez přihlídnutí ke všem vlivům situace, pak je to metafyzický přístup. Musíme např. ukázat, že stanovení úkolů plukům, divizím jak prostorově, tak i časově závisí na bojeschopnosti a bojových možnostech vlastních vojsk, včetně morálního stavu, vycvičenosti, psychického a fyzického vypětí, dále na síle a bojeschopnosti nepřítele a vlivech prostředí. Boj vždy chápeme jako dvoustranný proces v konkrétním historickém čase a prostoru, a proto taktické normy nejsou - jednou provždy dané. Musíme ukazovat, že v souvislosti se změnou výzbroje, nebo se změnou zásad vedení boje nepřítelem dochází zákonitě ke změnám ve vlastních taktických principech a normách. „Výzbroj, složení, organizace, taktika a strategie závisí především vždy na příslušném stupni výroby a komunikací. Pokroky techniky, jakmile se staly vojensky použitelnými a jakmile byly též použity, vynutily téměř násilím změny a převraty ve způsobu boje“. (B. Engels: Anti-Dühring, vydání 1952, str. 142—146).

V současné době dochází ke změně norem nepřítele v uspořádání obrany. Hloubka sestavy divize NSR v obraně dosahuje 40 až 60 km. Naš polní řád stanoví jako bližší úkol pro divizi prolomení nepřátelské obrany do hloubky protistojící divize nepřítele, ale současně vymezuje hloubku úkolu dne pro divizi při prolomování pozici obrany do 50 km. Je evidentní, že bližší úkol nemůže být totožný s úkolem dne divize. Vzniká otázka, zda uvedená ustanovení polního řádu zůstávají v platnosti. Celý problém musíme posuzovat dialekticky ve vzájemné souvislosti, nikoli šablonovitě. Hloubka sestavy západoněmecké divize může dosahovat až 60 km, ale to neznamená, že divizní zálohy a druhé sledy budou v této hloub-

ce čekat nečinně, až k nim naše síly proniknou. Postavení divizních záloh a jejich zásah ve struktuře obranného pásma nepříteli předpokládáme nikoli v hloubce 60 km od předního okraje obrany, ale podstatně blíže, právě tak jako jejich případnou protizteč. Rozhodující pro stanovení obsahu bojového úkolu jsou jaderné útery, které máme k dispozici, bojeschopnost a bojové možnosti vlastní i nepříteli, vyjádřené především poměry sil a posléze vlivy válčiště, zejména terénu. Bude-li tedy nepřítel mít v důsledku vývoje situace uskupeny své síly na rozsáhlejším prostoru a bude dosahovat menších taktických hustot, můžeme stanovit vlastním vojskům úkoly do větší hloubky než při prolamování nasycené obrany, tak jak to i polní řád předpokládá. Někdy se posluchači ptají: jaký je vlastně zapotřebí poměr sil, abychom mohli útočit nebo se bránit? Očekávají, že uslyší jednoznačná čísla. Nikoli, opět musíme brát v úvahu všechny vlivy hodnocení situace a podmínky, za jakých bude bojová činnost probíhat, tedy s dodržení principů a požadavků dialektické metody.

Pohyb jevů a procesů v oblasti taktiky se uskutečňuje působením protikladů. Vidíme to např. v uplatnění základních taktických principů, kdy při respektování principu soustředění sil k dosažení úspěchu na rozhodující směr musíme současně respektovat princip rozptýlení sestav, aby ztráty při použití nepřátelských zbraní hromadného ničení nebyly neúměrně velké. Podobných příkladů bychom mohli uvést celou řadu. Samotný vývoj taktiky je důsledkem střetávání se protikladů a přechodem kvantitativních změn v kvantitativní. V důsledku vědeckotechnického rozvoje vznikají nové zbraně, které po jejich zavedení do výzbroje vojska a při hromadném použití na bojišti vyvolávají změny v organizaci i taktice. Vznikají další požadavky na kvalitativně novou bojovou techniku, která odpovídá těmto novým podmínkám.

Takovým způsobem musíme posluchače učít řešení taktických úloh a chápat ustanovení řádů, při respektování požadavků marxisticko-leninské gnosologie. Usilujeme o objektivní posuzování jevů, bez zjednodušování, ve všech souvislostech, o analýzu konkrétní situace v reálných podmínkách místa a času, o zkoumání jevů v jejich vývoji a pohybu. Jde o to, abychom učili využívat principů marxisticko-leninské metodologie ve specifických vojenských metodách, jmenovitě v rozhodovacím procesu. V. I. Lenin ve svém díle „Materialismus a empiriokriti-

cismus“ zdůrazňuje: „... v teorii poznání, jakož i ve všech oblastech vědy nutno myslet dialekticky, tj. především nepředpokládat, že naše poznání je hotové a neměnné, nýbrž zkoumat, jakým způsobem se z nevěděni stává věděni, jak se neúplné a nepřesné věděni stává úplnějším a přesnějším, (V. I. Lenin, Spisy sv. 14, 1 vydání 1956, str. 105).

Jde o složitý a dlouhodobý proces, který vyžaduje značné úsilí i určitou zkušenost. Vlivem různých subjektivních názorů pronikají ještě i dnes nemarxistické přístupy do výuky taktiky. Nejčastěji se to projevuje v přeceňování některých zbraní či bojových prostředků kapitalistických armád. Avšak jeden prostředek, ani zbraňový systém nemůže dnes rozhodnout o výsledku boje. Pouze sladěným úsilím všech druhů zbraní a vojsk můžeme v soudobém boji dosáhnout úspěchu. Kromě toho řada zpráv a údajů o nových zbraních a prostředcích pochází z reklamních údajů kapitalistického tisku a výroby, obvykle chybí výsledky objektivních zkoušek a zejména posouzení možnosti těchto prostředků v celém komplexu soudobého boje. Musíme učít posluchače nepodceňovat nepříteli, ale také jej nepřeceňovat a hodnotit reálně. Naopak zkušenosti z posledního střetnutí na Středním východě ukázaly značné úspěchy a převahu socialistické bojové techniky ve srovnání s kapitalistickou — ať tankové techniky, obrněných transportérů, letectva, nebo protitankových či protivzdušných prostředků, ženijní techniky atd.

Důležitou formou ideově výchovného působení v taktice je využívání **aktuálních problémů vnitropolitického i zahraničně politického života**, zejména jednání ÚV KSČ, projevů vedoucích představitelů socialistického tábora a naproti tomu i agresivních aktů mezinárodního imperialismu k ideologickému vyzbrojování posluchačů vůči nepřátelské ideologii, k výchově k socialistickému vlastenectví a internacionalismu. V této souvislosti má zásadní význam myšlenka organického spojení ideového působení s tzv. odbornou částí výuky. Násilně a nefunkčně vložená informace působí formálně, rušivě a nemá účinek. Uvedu některé příklady. Červenkové plénum ÚV KSČ z roku 1973 vytyčilo požadavky na vysokoškoláky a řídicí kádry vůbec. Zpráva o listopadovém zasedání ÚV KSČ mimo jiné uvádí: „Nové úkoly zvyšují nároky na politickou i odbornou úroveň, na morální kvalitu a osobní příklad zejména vedoucích pracovníků“. Tyto myšlenky může učitel zdůraznit v návaznosti na některou část rozhodovacího procesu, nebo ve vyhodnocení za-

městnání. Posluchači jsou převážně mladí a méně zkušení příslušníci armády, kteří mohou nesprávným pochopením mírové politiky SSSR a celého socialistického tábora podlehnout případně i některým pacifistickým představám.

Musíme využívat všech agresivních aktů imperialistických sil k odhalování jejich politiky. Ukazovat např. stále se zvyšující vojenský rozpočet USA, manévry států NATO na Vídeňské konferenci o snížení výzbroje v Evropě se snahou získat jednostranné výhody, stále zasahování ozbrojených sil USA až přímo, nebo nepřímo do konfliktu na Středním východě, proti národně osvobozenkému hnutí v jihovýchodní Asii a v jiných částech světa, otevřené výhrůžky použití ozbrojených sil proti zemím produkujícím ropu apod. Ukazovat, že podstata imperialismu se nezměnila a válku nemůžeme jednoznačně vyloučit, proto musíme mít ozbrojené síly na vysokém stupni připravenosti. Návaznost na probíranou tematiku a nenásilnost uplatnění těchto argumentů závisí na didaktické zkušenosti pedagogických pracovníků. Je pochopitelné, že ne v každém zaměstnání můžeme použít všech uvedených argumentů; důležitá je aktuálnost.

Radu možností skýtá výuka taktiky pro výchovu k internacionalismu a socialistickému vlastenectví. Při zaměstnání v terénu můžeme uvést příklady z bojů o osvobození naší vlasti Sovětskou armádou. Např. při cvičení v prostoru jižní Moravy můžeme ukázat, kde na tomto směru účočily svazky 53. A a 1. gardové jezdecko-mechanizované skupiny, že jenom osadu Velké Břilovice osvobodila celá 6. střelecká divize oboustranným obchvatem, nebo ukázat prostor zasazování 6. gardové tankové armády k obchvatnému manévru Brna, pozorovatelnou velitele frontu maršála Malinovského u Křepic apod. Tyto krátké glosy jsou zajímavé a nenásilnou formou působí na výchovu k socialistickému vlastenectví a internacionalismu. Obdobné příklady můžeme uvést i v jiných oblastech. V řadě taktických zaměstnání všeho druhu můžeme využít vhodných příkladů z Velké vlastenecké války, a to buď v rámci rozboru, nebo dílčím způsobem při řešení některé otázky, např. srovnat taktické normy, poznatky z rozhodovacího procesu, poukázat na některé pasáže z historických filmů jako Osvobození, Hořící sněh apod. a na nich ilustrovat princip volby směru hlavního úderu s překvapením, použití dělostřelecké k přímé palbě proti tankům, násilný přechod vodních překážek atd. Takovým vysvětlením odborné otázky nenásilně mů-

žeme upevňovat vědomí internacionální obrany socialismu. S tímto cílem můžeme rovněž uvést i některé osobní poznatky ze spojeneckých cvičení (VLTAVA, ŠTÍT a jiné, jako např. zasazování pluku do útoku z chodu, překonávání zátarasů apod. Principy internacionalismu můžeme zdůraznit i při rozboru zámýslů cvičení, nebo při řešení některých otázek, kde výrazně vystupuje nutnost koaličního pojetí obrany naší vlasti, např. použití jaderných zbraní, letectva, atd. Ukázáním místa našich ozbrojených sil v prvním sledu vojsk Varševské smlouvy zdůrazňujeme na jedné straně naši odpovědnost, ale současně i zdroj naší síly. Nebo např. při rozboru problematiky poměrů sil můžeme zdůraznit vliv ostatních faktorů situace a v této souvislosti poukázat na zkušenosti z agrese imperialistických sil na Středním východě, zdůraznit, že bez podpory amerického imperialismu se tyto síly neobejdou (viz doplňování výzbroje, tzv. specialistů: letců, technického personálu atd.).

Důležitým prvkem ideově výchovného působení při výuce taktiky je problematika **stranickopolitické práce v rozhodovacím procesu**. Obdobně jako učíme posluchače vševojskových velitelsko-štabních směrů spolupracovat s odbornými náčelníky (využívat jejich návrhů, stanovení úkolů) musíme učít posluchače odpovědnosti za řízení stranickopolitické práce a ukázat jim, že není jen záležitostí politického oddělení, ale funkční povinností velitelů a náčelníků všech stupňů i ostatních příslušníků štábu. Při řešení taktických úloh musíme učít přihlížet mimo jiné i k třídním hlediskům hodnocení situace, morálně politickému stavu vojsk i obyvatelstva válčící a na základě toho stanovit úkoly pro politické zabezpečení bojových úkolů. To znamená např. řešit použití prostředků speciální propagandy, dále objasňovat vojenskopolitickou situaci podřízeným, zabezpečit informovanost mezi politickými orgány a ostatními příslušníky štábu, volit formy stranickopolitické práce k zabezpečení jednotlivých bojových úkolů v závislosti na situaci, využívat stranických a mládežnických organizací k získání zkušeností a názorů a ovlivnění morálního stavu podřízených, jejich aktivity a iniciativy atd. Nemůžeme z časových důvodů v každém zaměstnání uvedenou problematiku rozebírat v plném rozsahu, ale jde o to, abychom si uvědomili, že velitelé a štáby mají povinnost ovlivňovat stranickopolitické zabezpečení bojových úkolů, ukázat rozsah a náplň a zdůraznit, že je jedním z důležitých předpokladů úspěšného splnění úkolu.

Z toho co jsem uvedl je zřejmé, že **zvláštní a významnou úlohu má osobnost učitele, jeho osobní příklad.** Učitel ovlivňuje posluchače svým způsobem výkladu jeví a fakt, jejich interpretaci a zdůvodněním at si to uvědomuje, či nikoli. Dobře připravené zaměstnání vychovává posluchače ke kázi, přesnosti, zodpovědnosti, připravuje je jako vychovatele i v řadě jiných vlastností a dovedností, včetně odborné připravenosti. Tedy i v tom, jak je zaměstnání pečlivě a promyšleně připraveno, vidíme významný prostředek ideově výchovného působení. Nebude-li v jednotlivých případech v důsledku různých objektivních či subjektivních příčin vytvořen dostatečný časový prostor pro přípravu učitele na výuku, nebudou nám ostatní prvky výchovného působení nic platné, protože budou negovány špatným příkladem učitele, dojde k rozporu mezi slovy a činy a k zápornému působení na posluchače, které si jistě nepřejeme. Zpráva PÚV KSČ z 3. 7. 1973 zdůrazňuje odpovědnost učitelů: „Kvalita výuky a výchovy mladé generace záleží především na učitelích, na jejich politické, pedagogické, odborné, ale i morální úrovni, na jednotném, uvědomělém postupu pedagogických sborů, na jejich politickoideovém vedení a odborném řízení.“

Proces přípravy výuky zahrnuje nejen osobu učitele, ale i posluchače. Posluchače musíme usměrnit jasným a konkrétním

vydáním úkolů, poskytnutím konzultací, popřípadě i kontrolou přípravy. Zejména při počátečních zaměstnáních nestačí jen rámcově vydat úkoly přípravy, ale ukázat jim i jak. Teprve po získání základních návyků postupně a přiměřeně zvyšujeme náročnost, rozvíjíme samostatnost, houževnatost a aktivnost v práci. To se týká jak seminářů, tak zejména taktických cvičení.

Ideově výchovné působení učitele se nemůže ale omezit pouze procesem výuky. Kromě výuky posluchači posuzují každého pedagoga z hlediska jeho charakteru, osobního života, občanských postojů, zda ve svém životě jedná jako komunista. Pro usměrňování posluchačů využíváme spolupráce se stranickými a mládežnickými organizacemi posluchačů a spolupráce s velitelskými orgány. Specifickou úlohu má učitel, který plní funkci pedagogického vedoucího. Pro jeho práci musí být charakteristický osobní kontakt s velitelskými orgány, stranickopolitickými pracovníky a stranickými organizacemi posluchačů i s jednotlivými posluchači, snaží se dotvářet socialistický vztah k plnění studijních úkolů i jiných vojenských povinností. Je důležité nepodceňovat ani neformální kontakty a diskuse o různých aktualitách i životních problémech posluchačů v době přestávek a umět jak při výuce, tak i mimo výuku uplatnit individuální přístup k jednotlivcům.

Nekladl jsem si za cíl přesně klasifikovat a vymezit všechny prostředky a metody ideově výchovného působení, ale ukázat vlastní praktické zkušenosti z výuky taktiky na VA AZ. Ideově výchovné působení při výuce taktiky je pouze dílčí částí celého komplexu komunistické výchovy na škole. Jistě existuje i řada dalších možností. Považuji za nutné znovu zdůraznit myšlenku návaznosti ideové i odborné stránky výchovně vzdělávacího procesu. Ideologická práce, pokud má být účinná, se nesmí stát samoúčelnou a odtrženou od konkrétních úkolů. Ideově správné vysvětlování jeví v oblasti vojenství, vědecky přesné a přitom přiměřené chápání posluchačů, vyvozování výchovných závěrů z probírané tematiky logicky a nenásilně, v tom vidíme prostředek k tomu, aby se výchovná stránka organicky spojila s odbornou v procesu výuky. Jde především o to, aby posluchači zvládli dialekticko-materialistické myšlení, vysvětlovali ustanovení řádů a jejich aplikaci jako produkt vývoje poznání, zevšeobecňovali zkušenosti socialistické vojenské vědy. Taktice musíme učit tak, aby posluchači na jevech ozbrojeného zápasu byli utvrzováni v přesvědčení o pravdivosti a převaze marxistickoleninského světového názoru. Jinak působíme na posluchače starší, kteří mají již vlastní velitelské zkušenosti, jiný přístup volíme vůči mladším posluchačům s minimálními zkušenostmi. Nezapomínáme, že výchova, je dlouhodobý, složitý, ale také aktivní proces. Proto musíme počítat s aktivitou a iniciativou posluchačů, záměrně ji vyvolávat a usměrňovat. V neposlední řadě musíme zkušenosti z učebně výchovného působení přehodnocovat a využívat jich ke stálému zdokonalování vlastní pedagogické práce. Jen tímto způsobem můžeme dosáhnout náročného plnění úkolů XIV. sjezdu, tak jak to zdůraznilo i listopadové plénum ÚV KSČ.

Straníckopolitická práca v procese výcviku a výchovy

„Základom bojovej sily a mobilizačnej pohotovosti ČSLA je účinná a cieľavedomá straníckopolitická práca, rozvíjaná prostredníctvom politických orgánov, organizácií KSČ, SSM, všetkých veliteľov a náčelníkov, prováděná na základe marxizmu-leninizmu a politickej línie strany“. [Směrnice pro práci organizací KSČ v ČSLA, Praha 1971, str. 5].

Stupeň bojovej pohotovosti je do značnej miery určený vysokou úrovňou realizácie výcviku a výchovy vojsk. Úlohy bojovej a politickej prípravy realizujeme v procese výcviku a výchovy, predovšetkým na úrovni jednotky, útvaru a zväzku. V článku sa zameriam na konkrétnejšie vymedzenie úloh straníckopolitickej práce v bojovej a politickej príprave, na výcvik a výchovu ako základný prostriedok realizácie spoločných úloh v praxi.

Straníckopolitická práca ako prostriedok realizácie vojenskej politiky KSČ, v podmienkach každého vojenského organizmu a osobitne tam, kde sa cvičí, cieľavedome vychováva vojakov v duchu marxizmu-leninizmu, zámerne formuje morálne a politické, psychické a bojové vlastnosti obráncu socialistickej spoločnosti, účelne mobilizuje vojakov za majstrovské ovládnutie vojenského umenia.

Straníckopolitická práca má svoje miesto najmä ak ide o všestrannú zámernú prípravenosť ľudí. V príprave na realizáciu svojich úloh straníckopolitická práca využíva výsledkov rôznych vedných disciplín, predovšetkým pedagogiky a psycho-

lógie. Úlohy straníckopolitickej práce v oblasti bojovej a politickej prípravy musíme aktívne sledovať z hľadiska požiadaviek a ľudských možností, vysokej aktívnej činnosti a riešenia vzťahov v oblasti celého výchovného a výcvikového procesu. Preto treba zvýrazniť jednotu výcviku a výchovy a v nej predovšetkým aspekty ideovo-politickej výchovy.

Vojenský výcvik je špecifickým prostriedkom výchovy v armáde. Je uskutočňovaný na vyššom stupni pracovnej činnosti vo vedeckej a praktickej forme. Výcvik je taký proces, v ktorom sa uskutočňuje súčinnosť medzi vojenským vychovávateľom, kolektívom a vojakom v danom prostredí. Vojenský vychovávateľ cieľavedome vyzbrojuje vojakov znalosťami, rozvíjajú schopnosti a návyky. Vo výcvikovom procese vychovávateľ nielen riadia osvojovanie vedomostí ale i formujú určité rysy osobnosti vojaka — jeho mravné a bojové vlastnosti, charakterové rysy, morálny a politický profil — to znamená, že cieľavedome zámerne a sústavne pôsobia na osobnosť a psychiku vojaka. Veliteľ, politický pracovník, stranícka a zväzacká organizácia spolupôsobia metódou jednotného družného úsilia pri plnení požiadaviek vojenskej prísahy, poriadkov, predpisov, smerníc a rozkazov, vedú k vytváraniu správneho vzťahu k vojenskej službe, k upevňovaniu vojenskej disciplíny, potrebných morálnych a politických bojových vlastností vojakov. Spolupôsobia a prísne dbajú na to, aby výcvik

kom a výchovou prelínali všetky princípy straníckopolitickej práce.

Osvojovanie si vedomostí, zručností a návykov, formovanie schopností vojaka prostredníctvom pedagogických skúseností vojenského vychovateľa v socialistickej armáde vyžaduje aj zodpovednú ideovú zameranosť výchovy v duchu vedeckého svetového názoru a komunistickeho presvedčenia, formovania morálnych a bojových vlastností, rozvoj tvorivého a samostatného myslenia, pocitov socialistickeho vlastenectva a proletárskeho internacionalizmu, ako aj triednej nenávisti k imperializmu a nezmliteľnosti s buržoaznou ideológiou.

Výcvik a výchova tvoria dialektickú jednotu vyjadrenú pojmom vojenská výchova. Vojenskú výchovu považujeme za cieľavedomú a zámernú činnosť vojenských vychovávateľov, vojenských kolektívov i samotných vojakov, ktorá vychádza z cieľov vojenskej politiky komunistickej strany, vojenskej doktríny socialistickeho štátu a vytvára u vojakov a veliteľov potrebné vlastnosti rozumové, charakterové, vôľové a citové, potrebné vedomosti, zručnosti a návyky pre súčasný boj.

Zmyslom a cieľom výchovy v socialistickej armáde je všestranne pripraviť vyspelého obráncu a budovateľa socializmu, vštepíť mu komunisticke presvedčenie a vysokú ideovú úroveň, prejavujúcu sa v správnom posudzovaní súčasných spoločenských javov z pozícií záujmov robotníckej triedy a svetového socializmu. Jej efektívnosť sa prejavuje v kladnom vzťahu vojakov k socializmu, ich láske k vlasti, internacionalizmu a nenávisti k nepriateľovi; v iniciatívnom jednaní a správaní sa, vo vysokej disciplíne vojakov a v konkrétnych výsledkoch bojovej a politickej prípravy.

Takto myslenú výchovu uskutočňujeme podľa osnov učebnej látky, metód a prostriedkov vyučovania, výcviku a predovšetkým za pomoci vojenského vychovateľa v určitom čase a priestore. Výchovu a výcvik môžeme charakterizovať ako proces, v ktorom sa utvárajú politické, morálne a bojové kvality všetkých vojakov a tiež ako proces, ktorý treba denne cieľavedome a aktívne ovplyvňovať, aby bol dosiahnutý predpokladaný cieľ. Osobitne tu treba pochopiť, že výcvik a výchova musia tvoriť nedeliteľný proces, ktorý v záujme svojho úspechu predpokladá aktívnu účasť, jednotné družné úsilie veliteľov, štábov, politických pracovníkov, straníckych a zväzáckych organizácií a všetkých zainteresovaných vojakov.

Straníckopolitická práca tento proces cieľavedome usmerňuje a rieši predovšetkým z hľadiska aktívneho pôsobenia na človeka, jeho iniciatívneho zapojenia sa a najefektívnejšieho využitia metód a prostriedkov, osvojovania si vedomostí, zručností i návykov a utvárania potrebných vlastností osobnosti počas celého výcviku. Aktívne sleduje ideové prelínanie výchovno-výcvikového procesu v duchu marxizmu-leninizmu, politiky komunistickej strany pri budovaní a obrane socializmu a socialistickeho spoločenstva vôbec. Straníckopolitická práca ovplyvňuje cesty k cieľu, aktívne sleduje cieľ komunistickej výchovy. Tak ako je v metódach a prostriedkoch smerujúcich k cieľu komunistickej výchovy obsiahnutá ideovosť, straníčnosť, uvedomelosť, tak aj výcvik (vyučovanie) splňuje požiadavku stať sa prostriedkom realizácie tohto cieľa. Výsledkom výchovného cieľa i straníckopolitickej práce je všestranne pripravený obránca socialistickej vlasti, ktorý v sebe zlučuje:

— vernosť pracujúcemu ľudu, vedeného komunistickou stranou, oddanosť socialistickej vlasti a proletárskemu internacionalizmu, statočnosť a disciplinovanosť, pripravenosť dôsledne a iniciatívne plniť ustanovenia vojenských poriadkov, rozkazov, zachovávať ostražitosť;

— majstrovské ovládanie súčasnej bojovej techniky a zbraní, presvedčenie o jej sile a prednosti, pripravenosť pre boj na obranu vlasti a socialistickeho spoločenstva;

— vysoké morálne a politické, psychické a bojové vlastnosti, odolnosť, odhodlanosť a schopnosť nasadiť i svoj život pre dosiahnutie víťazstva nad imperialistickým nepriateľom.

Straníckopolitická práca učí chápať **ideovo-politické ciele a úlohy**, ktoré v procese výcviku a výchovy, bojovej a politickej prípravy vojakov, osobitne vystupujú do popredia. Vojna je pokračovaním politiky násilnými prostriedkami. Ako vyhnaná triedna zrážka (stretnutie) vyžaduje, aby vojaci boli predovšetkým politicky a mravne vyspelí. Prvoradá úloha morálneho a politického činiteľa vo vojne zvyšuje i prvoradosť morálnej a politickej prípravy vojsk.

V súčasnom boji rozhoduje i bojová technika, obsluhovaná celými bojovými kolektívmi, teda ľuďmi. Boj vyžaduje dokonalú organizáciu a riadenie, rozsiahlu súčinnosť, správnu dľbu činnosti, opierajúcu sa o pevné vnútrokolektívne vzťahy, socialistické vlastenectvo, internacionalizmus a vysoké bojové majstrovstvo vo-

jakov. Bojová činnosť kladie vysoké nároky na rozumovú vyspelosť ľudí, vyžaduje jasné pochopenie situácie na bojisku, rýchlu orientáciu, aktívne a rozhodné riešenie, predpokladá znalosť mnohých odborov vied, plné ovládnutie moderných zbraní a techniky. Avšak ideovo-politické aspekty v tomto postavení sú základným komponentom pripravenosti vojaka pre správne, aktívne, uvedomé pôsobenie v boji.

Straníckopolitická práca pri aktívnom sledovaní svojho cieľa — neustáleho zvyšovania bojovej pohotovosti — realizujúceho cez bojovú a politickú pripravenosť, nepretržite sleduje **jednotu ideovo-politickej výchovy a vojensko-odbornej prípravy** v celom procese výcviku a výchovy. V praxi mobilizuje vojakov, poddůstojníkov a dôstojníkov k dokonalému zvládnutiu ideovo-politických a vojensko-odborných znalostí. Hlavnú pozornosť už pri výcviku venuje celkovému zvládnutiu bojového majstrovstva a výchove potrebných morálnych a bojových vlastností, ktoré sú potom nevyhnutné pri realizačnej činnosti v boji.

Politická uvedomelosť, majstrovské zvládnutie techniky a zbraní, hlboká znalosť taktiky boja, schopnosť reálneho myslenia, ako aj dobre vycvičené zmyslové orgány a fyzická zdatnosť tvoria základ pevných morálnych a psychických vlastností vojakov.

Výchovu morálnych a politických vlastností, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou komplexných požiadaviek na socialistického vojaka, musíme vidieť ako pestovanie morálnych a politických vlastností pre súčasný boj, ktoré v určitej kvalite predchádzajú a ovplyvňujú prejavy v chovaní a jednaní, v činnosti vojakov a odrážajú sa v konkrétnych výsledkoch bojovej a politickej prípravy, v disciplíne, vo zvyšovaní bojovej pohotovosti a pod.

Medzi najdôležitejšie obsahové požiadavky, z hľadiska špecifických úloh vojenskej výchovy, ktoré v potrebných kvalitách a dimenziách cieľavedome smerujú k formovaniu osobnosti obrancu socialistickej vlasti, ale i k posúdeniu efektívnosti výchovného procesu, patria **finálne morálne bojové vlastnosti** a z nich predovšetkým:

- morálna a politická odolnosť, ostražitosť a disciplinovanosť;
- aktivita, iniciatíva, samostatnosť, vynaliezavosť a prekvapivosť;
- odvaha, smelosť, statočnosť a útočný elán;
- dôslednosť, vytrvalosť a húževnatosť;

— podpora druhu druhom, vzájomná dôvera, bojové súdružstvo a kolektívne porozumenie;

— vedomá podriadenosť, dôvera v plnení povinností a rozkazov;

— rýchlosť jednania, presnosť a rozhodnosť;

— trvalá pohotovosť a pripravenosť k bojovým akciám, odhodlanosť až po účelné sebeobetovanie sa v boji pri obrane socialistickej vlasti. (Porovnaj: J. Chmelík. Obsah a úlohy vojenskej výchovy LA č. 24, roč. 1973, str. 32).

Straníckopolitická práca v procese výcviku a výchovy nachádza súvislosti medzi vysokou politickou uvedomelosťou, morálnymi, psychickými a bojovými vlastnosťami. Svojimi metódami a formami nachádza a rieši podstatné spojovacie vzťahy, ale základnú pozornosť venuje vysokej politickej uvedomelosti vojakov. Politickú pripravenosť buduje ideové základy všetkým kvalitám, všetkým osobnostným vlastnostiam vojaka socialistickej armády.

Vysoká úroveň všeobecnej, ideovo-politickej a vojensko-odbornej prípravy našich vojakov, hlboké pochopenie a uvedomé plnenie vojenských povinností, značne zvyšuje bojové možnosti a umožňuje prejavovať väčšiu aktivitu, rozhodnosť, hromadné hrdinstvo a statočnosť v boji. Toto môžeme dosiahnuť len dokonalou pripravenosťou vojaka už v dobe mieru, na cvičišti — v poľných podmienkach.

Z výcviku v poľných podmienkach je to predovšetkým taktická príprava, ktorá má mimoriadne miesto vo formovaní morálnych a politických a bojových kvalít. Na taktických zamestnaniach sa vojaci vyzbrojujú komplexnými vedomosťami pre boj, ako všestranne ovládnuť vojenské umenie. Preto dobre organizované zamestnania sú skutočnou školou formovania morálnych a politických, psychických, fyzických a bojových kvalít v dialektickej jednote a v celom komplexe predmetov dmiňujúcich na taktických cvičeniach.

Každý predmet bojovej a politickej prípravy vo svojej konkrétnosti vnáša svoj vklad do komplexu formovania kvalít osobností vojaka a vojenských kolektívov. Avšak nielen predmetmi bojovej a politickej prípravy vychovávame vojaka a formujeme kvality jeho osobnosti, ale celým komplexom života vojenského organizmu účinne pôsobíme a získavame nové kvality.

Procesom výcviku a výchovy realizujeme postavený cieľ rozkazu MNO na výcvikový rok: neustále zdokonaľovanie bojovej pripravenosti a zvyšovanie bojovej pohotovosti ČSEA. V rozkaze sa požaduje, aby naši vychovávateľa efektívne využí-

vali výcvik a výchovu pre zdokonaľovanie vojenského umenia a formovania politických, morálnych a bojových kvalít vojakov.

Úspešná realizácia cieľa a úloh v procese výcviku a výchovy cez metódy, formy a prostriedky straníckopolitickej práce, vyžaduje naproti jednotu ideovej a organizátorskej činnosti politických orgánov, veliteľov, politických pracovníkov, stranických a mládežníckych organizácií v ich každodennej praktickej činnosti. Straníckopolitická práca ako prostriedok účinnej realizácie politiky strany v armáde, vytýčuje cesty, spôsoby a prostriedky realizácie politiky strany v živote vojsk. Každodennou aktívnou činnosťou cieľavedome využíva všetky možnosti ideologickej a organizátorskej práce k zámernej výchove vojakov v duchu marxisticko-leninského svetového názoru a komunistickeho presvedčenia. Politickou uvedomelosťou a ideovou presvedčivosťou formuje morálne, psychické a bojové vlastnosti vojakov a mobilizuje ich k efektívnemu plneniu všetkých úloh pre zdokonaľovanie a zvyšovanie bojovej pohotovosti v našich útvaroch. Straníckopolitická práca ako ideologická a organizátorská činnosť politických orgánov, veliteľov, politických pracovníkov, stranických a zväzových organizácií, v aktívnom pôsobení na masy vojakov, tak **v dialektickej jednote vychováva, formuje a mobilizuje.**

Straníckopolitická práca **vychováva** vojakov v duchu marxisticko-leninskej teórie (VSN-KP) a zameriava ich na celý proces života vojenského organizmu. Pôsobí bezprostredne svojimi formami, metódami a prostriedkami politickej prípravy na politické uvedomenie človeka. Cez politické presvedčenie svojich organizátorov pôsobí predovšetkým na proces výcviku a výchovy, v ktorom bezprostredne sleduje ideovú výchovu a jej odraz v praktickej činnosti pri dosahovaní efektívnych výsledkov bojovej a politickej prípravy.

A. A. Jepišev vo svojich prácach vždy venuje veľkú pozornosť výchovnej úlohe straníckopolitickej práce. Na konferencii tajomníkov stranických organizácií v roku 1973 podrobne analyzoval straníckopolitickú prácu a ukázal jej miesto a úlohu vo výchovnom procese. „Straníckopolitická práca v ozbrojených silách je plne podriadená výchove vojakov v duchu oddanosti strane, ľudu a neustálej pripravenosti k rozhodným akciám na odrazenie agresie.“ (A. A. Jepišev: V. konferencia tajomníkov stranických organizácií, Moskva 1973, Krasnaja zvezda). Tieto slová znovu potvrdzujú nevyhnutnosť predovšetkým

výchovnej úlohy straníckopolitickej práce, majúcej svoje vyjadrenie v jednote ideologickej a organizátorskej práce.

Ideologická práca môže v systéme výchovného procesu relatívne predchádzať, pôsobiť predovšetkým na politické uvedomenie a byť predpokladom organizátorskej činnosti. Organizátorská činnosť v jednote s ideologickou, pôsobí ako vnútorná organizátorská práca, ktorej nevyhnutnou podmienkou je aktívna vnútrostranícka činnosť a politická práca organizujúca masy vojakov, mobilizujúca ich na presné splnenie stanoveného cieľa. V podstate straníckopolitická práca — ideologickou a organizátorskou činnosťou politických orgánov, veliteľov, politických pracovníkov, stranických a zväzových organizácií — v pôsobení na masy vojakov plní v jednote dvojakú výchovnú úlohu:

1. Vychováva, mobilizuje a formuje politické uvedomenie a komunisticke presvedčenie, politické a morálne kvality; vedie k tvorivej aktivite a vytvára predpoklady pre pochopenie významu cieľa neustáleho zdokonaľovania bojovej pripravenosti;

2. Mozilluje a napomáha vychovávať, formovať a pre pochopenie vynakladať vysoké úsilie, dodržiavať prísnu vojenskú disciplínu, vysokú aktivitu a iniciatívu v prejave socialistickej súťaže, v dosahovaní vysokého bojového majstrovstva, taktického umenia víťaziť, vysokých morálnych a bojových kvalít za účelom naplnenia vysokej bojovej pripravenosti.

Straníckopolitická práca **formuje** vzťah človeka, upevňuje city a vôľu vojaka pri dosahovaní úlohy spravodlivého víťazstva v boji. „Jedním z rozhodujících činitelů, které zajistili vítězství u Kurska, byla morální a politická vyspělost příslušníků sovětských vojsk. Přispěla k tomu intenzivní a velmi namáhavá straníckopolitická činnost, kterou vyvíjeli velitelé, političtí pracovníci, stranické a komсомolské organizace, jak v době přípravy k bitvě, tak i v jejím průběhu. Věnovali mnoho sil tomu, aby ještě více zvýšili bojeschopnost vojsk.“ (G. K. Žukov: Vzpomínky a úvahy, NV, Praha 1971, str. 460). Morálne a politické kvality formuje straníckopolitická práca priamo svojou jednotou ideologickej, organizátorskej, propagandistickej, agitačnej, kultúrno-výchovnej činnosti, masovopolitickej práce ako aj ostatnou politickou činnosťou. Morálne a bojové vlastnosti účinne formuje v celom procese výcviku a výchovy, pri realizačnej činnosti bojovej a politickej prípravy.

Straníckopolitická práca **mobilizuje** vojakov na základe uznesení strany, vojen-

skej prisahy, predpisov, rozkazov a nariadení formami agitácie a propagandy pre efektívne plnenie úloh bojovej prípravy (objasňuje, vysvetľuje, propaguje, zovšeobecňuje, hodnotí, aktivizuje k zdokonaľovaniu a prekračovaniu noriem výcviku, ako aj ostatných úloh vyplývajúcich zo života vojenského organizmu). Mobilizovať, znamená, čo najefektívnejšie (v krátkom čase použitie najúčinnnejších metód, foriem a prostriedkov, sústrediť úsilie na hlavný článok), objasnenie cieľa a vytýčenie z neho vyplývajúcich podstatných opatrení pre zvládnutie (t. j. príprava) obsahu v praxi a vyhodnotenie daného efektu v konkrétnych výsledkoch. Mobilizovať môžeme len na základe presne vymedzeného cieľa či postaveného hesla s predvídaním výsledkov.

Formovanie je proces dlhodobejší, účinnosť mobilizácie je najúčelnejšia v krátkodobých úlohách v postupných cieľoch, ale s jasnou perspektívou dosiahnutia konečného hodnotiaceho efektu. Mobilizovať znamená vedieť presne s akým ľudským materiálom získavať vojakov pre niečo, sústreďovať ľudské sily k niečomu a s presvedčením o realite a splniteľnosti zadaných úloh. Mobilizácia ľudí je proces podstatne kratší, avšak so všetkými prvkami výchovy; vyžaduje v krátkom časovom období vynaložiť obrovské úsilie (množstvo energie) pre získanie rýchlejšieho efektu v príprave vojakov a v priebehu plnenia danej úlohy (normy). Mobilizovať môžeme etapovite (postupne), ale s presným sledovaním konečného cieľa a v oblasti straníckopolitckej práce, to znamená neustále udržiavanie a zdokonaľovanie vysokej bojovej pohotovosti. Mobilizovať znamená cielavedome a účinne pôsobiť najuvedomejšími komunistami, politicky i odborne pripravovaným aktívom, na veliteľov, štáby, technických pracovníkov, náčelníkov služieb a tyly, politických pracovníkov, a prostredníctvom nich na celé kolektívy, jednotky a útvary pre zvládnutie náročných úloh výcviku, na budovanie materiálno-technickej základne v čo najkratšom období a svedomite plniť všetky úlohy vyplývajúce z vojenskej služby v dobe mieru. Zmobilizovaním vojakov síce dosahujeme vysokého vypätia a sústredenia síl i v pomerne krátkej dobe, avšak jej trvalá účinnosť je podmienená dlhodobým systematickým a zámerným formovaním kvalít vojaka, cieľavedomou výchovou v duchu komunistického presvedčenia. To vyžaduje i náročné úlohy vyplývajúce z požiadavky vedenia boja v súčasných podmienkach, či už pri použití alebo bez použitia zbraní hromadného ničenia. Účinnosť mobilizácie sa tak prejavuje

v naprostej dialektickej jednote v procese formovania, výchovy pracovnej a výcvikovej či bojovej činnosti vojsk.

Straníckopolitická práca v procese výcviku a výchovy plní tak nezastupiteľnú a veľmi významnú úlohu. Je zárukou premeny politiky komunistickej strany v konkrétnych podmienkach vedenia procesu výcviku a výchovy. Vedie ho a cieľavedome usmerňuje v duchu vedeckého svetového názoru a komunistického presvedčenia. Formuje v jednote politických a odborných požiadaviek kvality a pripravenosti vojaka. Využíva všetky prostriedky, metódy a formy výchovnej práce pre získavanie a sústreďovanie ľudských síl na najdôležitejšie úlohy, ich realizáciu za každých podmienok i pri vedení súčasného boja. Straníckopolitická práca má svoje nezastupiteľné miesto v systéme výchovy vojakov socialistického štátu. Jej základnou úlohou je vychovávať z vojakov bojovníkov so socialistickou morálkou, s vysokou disciplinovanosťou, predchnutých socialistických vlastenectvom a proletárskym internacionalizmom, vojensko-odborne pripravených a odhodlaných za všetkých podmienok a zo všetkých síl hájiť záujmy socialistického spoločenstva proti imperialistickému nepriateľovi.

Účinnosť straníckopolitckej práce v celom živote armády v súlade s úlohami stanovenými ÚV KSČ a požiadavkami obsiahnutými v rozkaze MNO, sa predovšetkým a veľmi výrazne prejavuje vo vplyve na bojovú pripravenosť a jej výcvik. Neustále narastá požiadavka prehĺbovať systém a zdokonaľovať organizáciu straníckopolitckej práce v priebehu každodenného výcviku, v jednote s ideologickým a organizátorským vplyvom. To znamená, viac iniciatívy a tvorčieho myslenia našich veliteľov, politických pracovníkov, komunistov pri cvičeniach vo výcvikových priestoroch, pri zdokonaľovaní taktického myslenia, technickej streleckej prípravy, riadení bojových vozidiel, taktických cvičení s bojovou strelbou atď. Jednoducho povedané, zameriavať úsilie straníckopolitckej práce vo výcviku na výborné výsledky.

Zhodné závery veliteľsko-metodických zhromaždení (Porovnaj: J. Horský, Doporučení velitele okruhu na téma — intenzita a efektivnost výcviku, Obrana lidu, duben 1974) najlepších metodikov bojovej a politickej prípravy v rámci vojenských okruhov, či konferencie k výchovnej problematike (Porovnaj: Konferencie k práci s mladými veliteli. Bojová príprava č. 7, 1974, str. 8), s cieľom zovšeobecniť najlepších skúseností a preškolenia vychovávateľov, ako účelne realizovať

zvýšené požiadavky na bojovú a politickú prípravu, vyplývajúce z rozkazu MNO na výcvikový rok potvrdzujú:

- nutnosť koordinácie všetkých výchovných činiteľov, podieľajúcich sa na výcviku a výchove,

- sústreďovať úsilie, prijímať hlboko premyslené a efektívne opatrenia na realizáciu rozhodujúcich úloh v pravý čas,

- vytvárať všetky podmienky pre vysokú náročnosť pri ich realizácii mladým veliteľom, politickým pracovníkom, komunistom i bezpartijným funkcionárom, predovšetkým v príprave a vedení zamestnania s podriadenými v jednotkách.

S narastajúcim množstvom úloh na bojovú a politickú prípravu a ich zvládnutie v obmedzenej časovej lehote, vzrastajú aj požiadavky na kvalitu organizácie bojovej a politickej práce v celom komplexe bojovej pripravenosti. Smernice pre prácu politických orgánov ukazujú plnú súvislosť účinnosti straníckopolitickej práce a výsledkov bojovej pripravenosti. „Účinnosť straníckopolitickej práce hodnotiť podľa toho, ak formuje aktívni a angažovaný vzťah príslušníkov armády k politike strany a štátu a podľa úrovne činnosti straníckych a mládežníckych organizácií, výsledkov dosiahnutých v bojovej a politickej príprave, bojovej a mobilizačnej pohotovosti, politickomorálneho stavu a kázně vojsk.“ [Smernice pro práci PO v ČSLA, Praha 1971, str. 16].

Marxisticko-leninská teória učí, že kritériem pravdivosti je spoločenská prax. Len ona môže potvrdiť jednu alebo druhú ľudskú predstavu. Efektívnosť v politickej činnosti organizátorov straníckopolitickej práce v útvaroch sa prejavuje v správnom vytýčení jej úloh v danej etape a čase, v rozdelení síl a cieľavedomom využití politických pracovníkov, veliteľov, komunistov a aktivistov, v správnej voľbe opatrení ideologickej a organizátorskej práce a ich efektívnej realizácii v podmienkach útvaru (jednotky).

Požiadavka vysokej efektívnosti je plne obsiahnutá v dokumentoch porady predsedov straníckych organizácií v ČSLA, kde sa hovorí, že v súvislosti s rastom nárokov na výcvik a výchovu príslušníkov našich útvarov, by sa mala ideologická a organizátorská činnosť veliteľov, politických pracovníkov a straníckych organizácií

húževnate usilovať o vedeckú organizáciu všetkej vojenskej činnosti, o prísne plnenie programov a plánov bojovej a politickej prípravy, o efektívne využívanie času určeného pre výcvik, budovanie a údržbu materiálno-technickej základne, o vysokú pripravenosť kádrov a rozvoj ich schopností v každodennej činnosti, o vysokú metodickú úroveň a kvalitu každého zamestnania s dôrazom na organizáciu nepretržitej politickej práce pri zamestnaní vo výcvikových priestoroch a najmä pri taktických cvičeniach.

Aj efektívnosť straníckopolitickej práce dosiahneme len všestrannou aktívnou činnosťou, v práci veliteľov, politických pracovníkov, straníckych a mládežníckych organizácií i aktívnym vzťahom vojakov v ich spoločnom prínose, zvýšenej kvalite v procese výcviku a výchovy. Vyjadrujeme ju len v konkrétnych výsledkoch praxe, dosiahnutého úrovňa bojovej a politickej prípravy reprezentovanej výbornými výsledkami streľby, majstrovským cvičením v technike, zvýšenou odbornosťou, triednosťou, získanou novou špecializáciou, taktickým umením manévru na bojiisku, hospodárnou využití ušetreného materiálu, PHM, kilometrov, funkčne ušetrenom čase, jeho využití a pod.

* * *

Jednota výcviku a výchovy je zákonitosťou existencie vývoja vojenského organizmu, má objektívny charakter. Výchova nemôže existovať bez vedomostí, bez umenia vojakov dosiahnutého v procese výcviku. Výcvik je základným prostriedkom vzdelania a výchovy vojakov. Realizáciou jednoty výcviku a výchovy zodpovedajú metódy a formy organizácie bojovej a politickej prípravy a straníckopolitickej práce. Iba dôsledným uplatňovaním princípov straníckopolitickej práce a pedagogických zásad v procese výcviku a výchovy môžeme dosiahnuť spoločný cieľ, pričom princípy straníckopolitickej práce sú prejavom objektívnych zákonitostí vo výchove príslušníkov socialistickej spoločnosti, a teda aj vo výcviku a výchove vojakov socialistickej armády. Len ich prísny rešpektovaním v bojovej a politickej príprave, naplňujeme požiadavky prisahy na realizáciu cieľov vojenskej politiky Komunistickej strany Československa.

Některé otázky vojenského umění Sovětské armády v mandžuské operaci

Po porážce fašistického Německa a jeho satelitů v Evropě imperialistické Japonsko na Dálném východě ještě pokračovalo ve válce. Americká a britská vojska sice způsobila japonsku řadu porážek, avšak jeho odpor nezlomila a japonská vláda prohlásila, že Japonsko bude pokračovat ve válce. Japonci na kapitulaci nemýšleli, protože si uchovali své hlavní síly a opírali se o obrovské ekonomické zdroje, jichž se zmocnili na kontinentě, především v Mandžusku a v Koreji. Vzhledem k tomu, že japonská vláda odmítla společnou výzvu USA, Velké Británie a Číny o bezpodmínečné kapitulaci, vlády USA a Anglie se obrátily se žádostí na sovětskou vládu, aby SSSR vstoupil do války proti Japonsku. SSSR splnil své závazky přijaté na Krymské konferenci, a jeho vstup do války proti militaristickému Japonsku byl vyjádřením internacionální pomoci socialistického státu vůči asijským národům v jejich boji proti japonským uchvatitelům.

8. srpna 1945 sovětská vláda předala japonskému vyslanci v Moskvě, že od příštího dne je Sovětský svaz ve válečném stavu s Japonskem a připojuje se k výzvě Anglie a Číny z 26. července 1945.

Vstup SSSR do války proti militaristickému Japonsku v základech změnil strategickou situaci a poměr sil ve prospěch protifašistické koalice. V této válce sovětské ozbrojené síly vedly mandžuskou stra-

tegickou útočnou operací, jižně - sachalinskou útočnou operací a kurilskou výsadkovou operací. Rozhodující byla mandžuská strategická operace, jejímž výsledkem bylo rozdrčení jednak miliónové Kwantunské armády v Mandžusku a v Koreji, jednak vojska Manužukua a vnitřního Mongolska.

V důsledku porážky nejsilnějšího uskupení pozemních sil a ztráty vojenskoekonomické základny na asijském kontinentě bylo Japonsko přinuceno ke kapitulaci. Rozhodnou činností sovětských ozbrojených sil a mohutnými údery proti japonskému uskupení ozbrojených sil bylo v krátké době dosaženo konečného cíle války.

V průběhu těchto všestranně připravených a úspěšně vedených operací, které jsou charakteristické bezpříkladným prostorovým rozmachem i konečnými výsledky, sovětské ozbrojené síly plně využily získané zkušenosti z Velké vlastenecké války. Náznorně se projevila převaha sovětské strategie nad japonskou a vysoké morálně bojové kvality sovětských vojsk.

Získané zkušenosti z vedení bojové činnosti v pouštích a horských podmínkách, při překonávání velkých vodních toků mají platnost i v současných podmínkách. Sovětské velení řešilo takové otázky jako např. skryté soustředění a rozvíjení vojsk v pouštních a stepních podmínkách, dosahování překvapení, po-

užití tankových a mechanizovaných vojsk v prvním operačním sledu, organizace součinnosti druhů ozbrojených sil a druhů vojsk v podmínkách dynamického a rozhodného útoku na samostatných směrech, které mají význam pro vojska a štáby i v dnešní době.

Zvláštnosti plánování a přípravy

Důležitým odlišným rysem plánování bylo, že sovětské velení předpokládalo dosáhnout strategických cílů ve velmi krátkých lhůtách, s přihlédnutím ke zvláštnostem charakteristickým pro začátek války. Velkou pozornost věnovalo skrytému soustředění a rozvinutí vojsk, vytvoření silného prvního sledu a mocných úderných uskupení, překvapivému přechodu do útoku, rychlému průlomu obrany a rychlému rozvinutí útoku v hloubce. Přípravy k bojové činnosti probíhaly do vyhlášení války, a proto opatření realizovaná na všech stupních se lišila od opatření, uskutečňovaných v přípravě strategických operací v Evropě. Přípravné období můžeme rozdělit na dvě etapy:

1. Předběžná příprava (od Krymské konference do obdržení směrnic vrchního velení pro velitele frontů. Vojskům nebyly vydány konkrétní úkoly).

2. Bezprostřední příprava frontových a armádních operací (od doby obdržení směrnic vrchního velení do zahájení války).

Opatření předběžné přípravy

Do jara 1945 bylo v Zabajkalském a Dálně východním frontu sedm vševojskových armád (40 divizí). Složení a uskupení vojsk bylo v souladu s úkoly obrany. K vedení velkých útočných operací bylo nutné značně posílit vojska a vytvořit úderná uskupení na zabajkalském, přiamurském a přimořském směru. Proto na jaře 1945 z Dálně východního frontu byla vyčleněna Přimořská skupina vojsk, která tvořila jádro budoucího 1. dálně východního frontu. Jeho složení bylo: tři vševojskové armády (1., 25 a 35. A), 10. mechanizovaný sbor a 9. LA. Úkolem Přimořské skupiny vojsk a Dálně východního frontu (budoucího 2. dálně východního frontu) bylo: v součinnosti s námořnictvem a říčními flotilami pevnou obranou státní hranice zajistit soustředění velkých uskupení sovětských vojsk v Přimoří a Přiamurí a nerušenou činnost transsibiřské magistrály pro přesuny vojsk. Zabajkalský front plnil také obranné úkoly.

Od jara 1945 začala praktická příprava k bojové činnosti. Na každém ze tří stra-

tegických směrů byla postupně rozvíjena velení frontů, upřesnily se základy operačně strategické součinnosti frontů, letectva a námořnictva.

Vrchní velení věnovalo hlavní pozornost jednak utajení přípravy prostorů soustředění a rozvíjení vojsk, jednak organizaci obrany schopné zabránit činnosti nepřítele ke zmaření přípravy sovětských vojsk k útoku. Z tohoto hlediska soustředilo úsilí na přimořský směr. Zde totiž transsibiřská magistrála i silniční komunikace významně pro spojení s Přimořím procházely jen 2–4 km od státní hranice. Jejich přerušení nepřítelem by znamenalo přerušení územního spojení s důležitými prostory a tím i izolaci Přimoří. Na tomto směru měl nepřítelem 200tisícové uskupení vojsk v 700 km širokém pásu pohraničních opevnění.

Na sovětské straně bylo proti tomuto uskupení 20 sovětských divizí (tj. 50% sil a prostředků rozmístěných na Dálně východě), schopných nejen likvidovat snahu nepřítele vést úder, ale i připravit válčiště k rozvinutí dalších vojsk a vybudovat výchozí prostory pro přechod vojsk do útoku. K ochraně transsibiřské magistrály, tylových objektů a také prostorů soustředění vojsk proti úderům nepřátelského letectva byly vytvořeny tři armády PVO — Zabajkalská, Přiamurská a Přimořská. Ochranu letišť před vzdušnými výsádky zabezpečovaly vyčleněné tankové svazky. Stíhací letectvo frontů bylo v bojové pohotovosti. Veškerá příprava probíhala v podmínkách přísného dodržování utajení a maskování.

Včasná a uskutečněná opatření byla předpokladem rozsáhlých přeskupení vojsk v květnu–červnu 1945. Na Dálný východ byla přesunuta velitelství dvou frontů (2. ukrajinského frontu a Karelského frontu), asi 40 svazků (27 divizí a 12 brigád) stíleleckých, tankových a mechanizovaných vojsk, dále značné množství letectva a dělostřelectva. Současně došlo k přeskupení mezi fronty a uvnitř frontů na vzdálenost 1000 km i více. Zejména složité přesuny byly na zabajkalském směru, kde vzhledem ke kapacitním možnostem železnice se vojska zpravidla přesunovala po vlastní ose. Přes těžké terénní podmínky se stílelecké svazky přesunovaly 40 km a tankové a mechanizované svazky až 150 km za den. Vojska přesunovaná ze západu do sestavy frontů se soustřeďovala v prostorech vzdálených 70–100 km, v některých případech do 400 km od hranice. K účasti v plánované bojové činnosti se připravovalo i vojenské námořnictvo včetně Amurské flotily, značné letecké síly (10., 12. a 9. LA) a tři armády PVO.

Bezprostřední příprava operací ve frontech

Na zabajkalské frontě se rozvinula úderná uskupení vojsk na směrech (šířka pásma útoku armády byla 200 km i více) a ve značné vzdálenosti od hranice. Vzhledem k tomu, že nepřítel neměl silnější uskupení a vybudovanou obranu bezprostředně na hranici, i vzhledem k charakteru terénu v hloubce nepřítel (poušť, hory) měla sovětská vojska možnost zahájit útok bez zaujetí východních prostorů. Například 17. armáda do 19.00 hodin 7. srpna byla v prostoru soustředění 70—80 km od hranice. Státní hranice dosáhla 5—6 hodin před zahájením útoku. Po půlnoci předsunuté oddáky a ve 04.00 hodin 9. srpna i její hlavní síly v proudech překročily hranici. Armáda nezaujímalá východní prostory pro útok. Takovéto zahájení operací bylo typické i pro ostatní svazy, konkrétně i pro 6. gardovou tankovou armádu a jezdecko-mechanizovanou skupinu. Jejich činnost je poučným příkladem vysunutí a rozvinutí úderných uskupení z chodu, bez předběžného zaujímání východních prostorů pro útok v prvních operacích.

Jinak zahájily operace druhé fronty. Např. 2. dálně východní front měl překonat velkou vodní překážku Amur a poté překonat obranu nepřítel a 1. dálně východní front měl prolamovat příhraniční pásmo opevněných rajónů nepřítel. To vše vyžadovalo dodatečná opatření v přípravném období včetně delšího pobytu vojsk ve vyčkávacích a východních prostorech. Na Dálném východu bylo třeba více času na soustředění než na evropském válečnickém. To vyplývalo z málo rozvinuté železniční sítě a špatného stavu komunikací, těžko průchodného terénu a někdy nemožného přesunu mimo cest, za nestálého, rychle se měnícího počasí. Pozornost si zaslouží zkušenost skrytého soustředění velkého množství vojsk, jejich rozvinutí na státní hranici a dosažení překvapení v přípravě operací.

Prostory soustředění vojsk byly určeny s přihlédnutím k rozvíjení armád v širokých pásmech a v takové vzdálenosti od hranice, aby vojska mohla rychle a současně dosáhnout státní hranice. V prostorech blízko hranice vojska udržovala režim, odpovídající mírovým podmínkám.

Přesuny vojsk probíhaly v průběhu cvičení. Velkou úlohu v tomto směru měla vysoká motorizace, která umožnila vojskům uskutečnit přesuny na velké vzdálenosti (až do 1500 km). To značně urych-

lole soustřeďování vojsk a včasné přípravu svazků a svazů k bojové činnosti.

Sovětské velení získalo zkušenosti z plánování a použití tankových a mechanizovaných vojsk, která byla hlavní silou úderných uskupení frontů.

Největší uskupení tankových a mechanizovaných vojsk měl Zabajkalský front. To vyplývalo nejen z úkolů frontu, ale i ze skutečnosti, že nejdůležitější objekty na území nepřítel byly ve značné vzdálenosti od čáry rozvinutí sovětsko-mongolských vojsk a odděleny těžko průchodným terénem, asi 400—600 km širokým. Bezprostředně před vojsky Zabajkalského frontu byly rozmístěny dvě pěší divize a dvě pěší brigády japonské, do deseti jezdeckých a pěších divizí vojsk Mandžukua a Vnitřního Mongolska. Na směru útoku levokřídelních svazků úderného uskupení frontu a v pásmu 36. armády nepřítel vybudoval opevněné prostory: kchalunsko-aerský a čaj-la-erský. Útok na tomto směru mohl být úspěšný za předpokladu dosažení vysokého tempa operace, rychlého překonání pouště a horského pásma. Pro celkové splnění úkolu mělo rozhodující význam předejit nepřítel v rozvinutí vojsk na čáře Velkého Chinganu a vstoupit do sražení s hlavními silami Kwantungské armády ve výhodných podmínkách, tj. v centrální mandžuské rovině.

Pro vševojskové armády byl tento úkol těžko splnitelný. Stelečské divize mohly proniknout do této hloubky až za 12—15 dní a z toho důvodu nemohly v plném rozsahu dosáhnout překvapení. Nepřítel v těchto podmínkách mohl uskutečnit potřebná opatření k zesílení své obrany.

V nejkrajších lhůtách mohly splnit tento úkol jen tankové a mechanizované svazy, které svou údernou a palebnou silou s dostatečným množstvím vlastní motorizované pěchoty mohly samostatně vést bojovou činnost delší dobu (5—10 dní) bez styku s vševojskovými armádami.

Takové možnosti měla 6. gardová tanková armáda (dva mechanizované sbory, jeden tankový sbor a dvě motostřelecké divize) a také jezdecko-mechanizovaná skupina sovětsko-mongolských vojsk ve složení pěti jezdeckých divizí, tankové, mechanizované, motorizované a motostřelecké brigády, tankového pluku a posilových prostředků. Tyto svazy měly plnit rozhodující úlohu ve frontové operaci. Přitom 6. gardová tanková armáda byla zvlášť silným svazem, který můžeme přirovnat k současným vševojskovým armádám. (6. gTA měla 1019 tanků a SHD, 188 obrněných vozidel, 1150 děl a minometů, 43 raketometů, 6489 automobilů a 948 motocyklů). Kromě toho měl front dvě tankové

divize (61. td a 111. td) s 333 tanky a SHD.

V sestavě tankové armády, jezdecko-mechanizované skupiny a dvou tankových divizí bylo celkem 1943 tanků, SHD a obrněných vozidel z celkového počtu 2369 tanků a SHD frontu.

Z toho vyplývá, že složení a uskupení tankových a mechanizovaných vojsk Zabajkalského frontu bylo v souladu s požadavky úkolů a odpovídalo geografickým podmínkám válčiště.

Přímofrontový směr měl své zvláštnosti. Vojska 1. dálně východního frontu měla prolomit pohraniční opevněné prostory a obranné čáry, členěné do hloubky 150 km. K tomu, aby vyšla na centrální mandžuskou rovinu měla překonávat 370–400 km širokou horskou překážku, která ovlivňovala činnost vojsk na samostatných, mezi sebou izolovaných směrech. Masové použití tankové armády nebo samostatných tankových sborů v těchto podmínkách by vyžadovalo mimořádně velká opatření železniční, materiálně technická aj. Přitom by nebylo dosaženo potřebné účinnosti, protože by nemohlo být využito jejich manévrových schopností v plném rozsahu.

Tento problém řešilo sovětské velení posílením vševojskových armád samostatnými tankovými svazky a útvary SHD: 1. armádu třemi tankovými brigádami, třemi těžkými pluky SHD, tankovým plukem a 5. armádu pěti tankovými brigádami a šesti těžkými pluky SHD.

Celkem tam bylo 1017 tanků a SHD, což se rovnalo přibližně hodnotě tanků a SHD 6. gardové tankové armády. Takové posílení podstatně zvýšilo bojové možnosti vševojskových armád a dovozovalo jim samostatně plnit bojové úkoly.

Typické bylo posílení střeleckých divizí: tankovou brigádou a těžkým plukem SHD.

Tato organizační struktura tankových vojsk (samostatné brigády a pluky) i zásady jejich přidělení vytvářely optimální podmínky ke splnění bojových úkolů. Kromě toho k narůstání úsilí v hloubce a k plnění mimořádných úkolů, které mohly vzniknout, měl velitel frontu ve své záloze silný svazek — 10. mechanizovaný sbor (249 tanků a SHD). Vzhledem k dostatečné nasycenosti vojsk tanky, velitel frontu předpokládal zasazení tohoto sboru v operační hloubce nepříteli.

Přímofrontový směr, na kterém se rozvinula vojska 2. dálně východního frontu (lesnatý a blátivý terén, velké vodní toky), byl omezený svou kapacitou a dovozoval rozvinout nejmenší množství tankových vojsk — celkem osm brigád.

Velitel Zabajkalského frontu maršál Sovětského svazu R. J. Malinovský rozhodl zasadit všechna tanková a mechanizovaná vojska do prvního sledu a do zálohy vyčlenil 111. tankovou divizi. Jeho rozhodnutí vyplývalo ze snahy v co nejkratší době překonat Velký Chingan a nedovolit nepříteli přisunout zálohy a rozvinout je na této mohutné, přirozené překážce.

Velitel 1. dálně východního frontu maršál Sovětského svazu K. A. Mereckov hlavní pozornost soustředil na posílení pěchoty tanky přímé podpory. Na úsecích průlomu dosahovala jejich hustota 30–40 tanků a SHD na 1 km fronty. Po překonání opevněných prostorů se měly tyto tanky začlenit do předstunutých odřadů vševojskových svazků.

Velitel 2. dálně východního frontu generál armády M. A. Purkajev využil tanky po překonání Amuru a Ussuri jako předstunuté odřady armád a sborů na tankových směrech.

Z toho vyplývá, že plánování bojového použití jaderných a mechanizovaných vojsk vycházelo z konkrétních složitých terénních podmínek, ze zvláštností obrany a uskupení nepříteli na všech směrech.

Zvláštnosti vedení bojové činnosti

Charakteristickým rysem mandžuské strategické útočné operace bylo, že v jejích průběhu byla Kvantungská armáda odříznuta vojsky 1. dálně východního frontu a sovětským námořnictvem od přístavů v Koreji a izolována Zabajkalským frontem od severní Číny. Síly nepříteli v Mandžusku byly obklíčeny a neměly možnost spojení s vlastní metropolí a s ostatními japonskými vojsky v Číně.

Forma vedení Mandžuské operace je zvláštní tím, že sovětská vojska využila konfigurace hranice a vedla úder do středu Mandžuska, rozčlenila Kvantungskou armádu na samostatná uskupení a tato rozbila po částech ve velmi krátkých lhůtách. Přitom úderné uskupení Zabajkalského frontu (39. A, 6. gTA a 17. A) útočící z Mongolské lidové republiky z tamsag-bulagského výstupu rychle vyšla do prostoru Čchang-Chunu a Mukden, rozbilo uskupení nepříteli ve velmi krátké době a 4. samostatnou armádu izolovalo do 3. frontu Kvantungské armády V dalším dosáhla vojska Liaotungského poloostrova. Jezdecko-mechanizovaná skupina tvořící pravé křídlo frontu úspěšně útočila na kalganském a dolonorském směru. Na levém křídle frontu 36. armáda ovládla Džalajnorský a Chajlaerský opevněný prostor a úspěšně postupovala na Cícar.

Stejně rozhodně a cílevědomě působily i druhé fronty. 2. dálně východní front společně s operačně jemu podřízenou Amurskou flotilou vedl hlavní úder na Chabin, podél nejhodnější dopravní tepny severního Mandžuska řeky Sungari.

1. dálně východní front prolomil železobetonové pásmo opevněných rajónů, odrazil protiútoky Japonců jižně Mu-tan-tiang a pronikl do centrální Mandžuské roviny vstříc vojskům Zabajkalského frontu. Jeho levé křídlo v součinnosti s vojenským námořnictvem ovládlo hlavní přístavy severní Koreje a tím znemožnilo spojení nepřátelských vojsk s Japonskem.

Pozornosti si zaslouží taková opatření velení, jako např. hromadné údery letectva na komunikační uzly, železniční mosty a jiné objekty s cílem nedovolit přeskupení nepříteli a zasazení záloh do prostorů a směrů činnosti sovětských vojsk. V pásmu Zabajkalského frontu to umožnilo ovládnout přechody přes Velký Chingan a vytvořilo podmínky k úspěšnému rozvíjení operace do středních oblastí Mandžuska.

Zkušenosti z použití vzdušných výsadků a ovládnutí velkých měst Mandžuska, Koreje a jižního Sachalinu jsou poučné tím, že v podmínkách Dálného východu mohly být ve velkém rozsahu použity výsadky operačního významu. Stejně tak i námořní výsadky na pobřeží Koreje, jižního Sachalinu a Kurilských ostrovů ovlivnily průběh operací. Úspěšně působilo i letectvo sovětských námořních sil. Určující vliv na úspěch operace 2. dálně východního frontu měla bojová činnost Amurské flotily. Zvláštnosti frontových a armádních operací vyplývaly ve značné míře z konfigurace terénu. Armády působily na samostatných směrech, ve vzdálenosti i několika set kilometrů jedna od druhé.

Za dobu od 9. do 19. srpna, tj. za deset dnů, sovětská vojska pronikla do hloubky

200—800 km a tempo dosahované v armádách Zabajkalského frontu činilo o 120—150 km za den. Armády útočily na směrech v širokém pásmu a mezi křídly svazů byly mezery i 100—150 km.

Poučným příkladem je operace 6. gTA, která působila v pásmu širokém 200 km a za 10 dní pronikla do hloubky více jak 800 km. Předstihla vševojskové armády o 5—10 dní a prakticky tvořila zvláštní první sled Zabajkalského frontu. Takové použití tankové armády zajistilo neočekávanost úderu, rychlé proniknutí do operační hloubky obrany nepříteli a znemožnilo rozvinutí jeho hlavních sil. Vysoké tempo tankové armády, nehledě na těžko průchodný terén, bylo dosaženo podrobným plánováním armádní operace, dovednou a odvážnou činností sovětských tankistů a také velmi dobře organizovaným materiálním a technickým zabezpečením bojové činnosti v celém průběhu operace. Těžké podmínky válčičtí a vysoce manévrový charakter operací ztěžovaly organizaci součinnosti a velení vojskům. Štáby pracovaly s krajním vypětím sil, aby řídili činnost vojsk na samostatných směrech při plnění jednotné a sladěné operace a zajistili tak splnění plánovaných úkolů.

Mimořádný význam mělo vytvoření strategického článku vrchního velitelství na Dálném východě, v jehož čele byl maršál Sovětského svazu A. M. Vasilevský. Tím byla umožněna pravidelnost strategického řízení činnosti ozbrojených sil a cílevědomě organizace součinnosti pozemních vojsk s letectvem a námořnictvem na válčičtí.

Zkušenosti z použití tankových a mechanizovaných vojsk ukázaly, že prostory Dálného východu jsou dostupné pro velké množství vojsk, vyzbrojených i současnou bojovou technikou. Potvrdilo se, že za určitých podmínek mohou sovětské ozbrojené síly vést velké současné operace i ve složitých podmínkách válčičtí.

Skvělého vítězství dosáhly Sovětské ozbrojené síly na Dálném východě díky moudrému řízení Komunistickou stranou Sovětského svazu. Strana jako inspirátorka a organizátorka úspěchů Sovětské armády vedla soustavnou práci k prohloubení socialistického vlastenectví a proletářského internacionalismu u všech jejích příslušníků. V bojích projevili vojáci masové hrdinství a vysoký bojový duch, vyplývající z lásky ke své vlasti a odpovědnosti za internacionální pomoc utlačovaným národům Dálného východu proti militaristickému Japonsku.

V průběhu operací k rozbití Kvantungské armády společně se Sovětskou armádou bojovala vojska Mongolské lidové republiky, kterým velel maršál Čojbalsan. Bojová družba sovětských a mongolských vojáků se ještě více upevnila ve společných bojích proti společnému nepříteli.

Hluboké studium zkušeností sovětsko-japonské války má důležitý význam pro upevnění bezpečnosti hranic SSSR na Dálném východě a je přínosem v oblasti vojenského umění k vedení bojové činnosti vojsk velkými uskupeními vojsk při součinnosti všech druhů ozbrojených sil v podmínkách geograficky složitěho válčičtí.

ZKUŠENOSTI ZE ZPRACOVÁNÍ CVIČENÍ

Vloni vyšel návrh nového předpisu „Organizace a provedení vševojskových taktických cvičení pozemního vojska“. V článku chci ukázat nové zásady tohoto předpisu a zobecnit některé zkušenosti ze zpracování velitelsko-štábních a taktických cvičení ve vojscích a VA AZ. Zejména chci ukázat na možnou metodiku práce řídicího cvičení a jeho štábu při zpracování těchto cvičení.

V první části se zaměřím na metodiku práce velitele — řídicího cvičení a jeho štábu při přípravě velitelsko-štábních a taktických cvičení a ve druhé části na způsob zpracování základních dokumentů k jejich řízení.

Příprava divizního [plukovního] cvičení začíná zpravidla nejpozději dva měsíce před jeho zahájením a zahrnuje:

- upřesnění nebo stanovení výchozích podkladů;
- zpracování dokumentů pro cvičení;
- přípravu zástupců a pomocníků řídicího cvičení, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb a štábu řídicího cvičení;
- přípravu cvičících velitelů, štábů a zúčastněných vojsk;
- přípravu prostoru cvičení.

Pro plánovitě, cílevědomě a všestranně zabezpečení cvičení zpracovává štáb řídicího cvičení na základě jeho pokynů kalendářní **plán přípravy cvičení**. V tomto plánu uvádí opatření a úkoly, které plníme do zahájení cvičení s časovým harmonogramem jejich plnění, dále určí funkcionáře, kteří zodpovídají za jejich plnění.

Kalendářní plán podepisuje náčelník štábu a schvaluje velitel — řídící cvičení. Divizní cvičení schvaluje nadřízený velitel zpravidla měsíc a plukovní — tři týdny před jeho zahájením.

Při zahájení přípravy divizního (plukovního) cvičení velitel — řídící cvičení začíná svoji práci upřesněním nebo přímo stanovením výchozích údajů. Přitom prostuduje požadavky rozkazů a nařízení nadřízených velitelů k operačně taktické a bojové přípravě, příslušné řády a předpisy, vychází ze zkušeností dřívějších cvičení a ze zjištěných kladů a nedostatků. Dále stanoví otázky, na které chce soustředit zvláštní pozornost při rozpracování dokumentů pro cvičení k zabezpečení splnění stanovených cílů a k odstranění dosavadních nedostatků v přípravě velitelů a štábů.

Základní údaje a podklady pro divizní cvičení dostává velitel zpravidla ve výcvikových dokumentech nadřízeného na výcvikový rok. Mezi tyto údaje patří:

- téma a metoda cvičení;
- doba trvání vlastního cvičení;
- organizace a složení cvičících štábů a vojsk;
- prostor cvičení a případně další údaje;
- spotřeba kilometrů.

Výchozími podklady pro práci velitele — řídícího cvičení jsou (pro stranu „východní“ a „západní“)

- a) téma cvičení
- b) učební cíle
- c) prostor cvičení
- d) období a s ním spojené učební úkoly
- e) složení stran
- f) proběh kilometrů
- g) spotřeba motohodin, munice a imitačních prostředků.

Pro jednostranné cvičení výchozí údaje stanovíme nebo upřesníme pouze pro cvičící stranu, zatímco pro druhou stranu stanovíme nepříteli, podle jehož organizace a taktiky budeme rozehrávat bojovou činnost.

Podle vžitě praxe téma formulujeme komplexně a zpravidla zahrnujeme několik druhů bojové činnosti, např.: „Útok motostřelecké divize z vyčkávacího prostoru z chodu s použitím jaderných zbraní. Pronásledování odcházejícího nepřítele s překročením vodního toku a rozvíjením útoku na protilehlém břehu“, nebo „Přesun a útok motostřelecké divize na připravenou obranu nepřítele. Průlom připravené obrany nepřítele, rozvíjení útoku a odražení silné protizteče nepřítele“.

Při dvoustranném cvičení komplexní téma stanovíme odděleně pro každou cvičící stranu. Musí mít však návaznost a vytvářet podmínky pro splnění cílů cvičení obou cvičících stran.

Velitel — řídící cvičení musí pochopit a ujasnit si operačně taktický obsah daného tématu a stanovit, v jakých podmínkách má cvičení zahájit a proběhnout, jaké druhy bojové činnosti a základní situace musí zahrnovat a jakým způsobem má cvičení zakončit. Co si musí velitel — řídící cvičení upřesnit při ujasnění tématu cvičení si můžeme ukázat na příkladě. Půjde o téma: „Útok motostřelecké divize na bránícího se nepřítele z vyčkávacího prostoru z chodu. Pronásledování, překročení vodního toku a odražení silných protiztečí nepřítele“.

a) Podle formulace tématu cvičení není jasné, v jakých podmínkách máme vést bojovou činnost — zda v podmínkách použití nebo bez použití jaderných zbraní. Zpravidla bojová činnost bez použití jaderných zbraní má být stanovena v tématu. Proto velitel stanoví, aby cvičení proběhlo v podmínkách použití ZHN.

b) Z tématu jsou patrné čtyři zásadní otázky z bojové činnosti vojsk:

- útok divize na bránícího se nepřítele z vyčkávacího prostoru z chodu;
- pronásledování odcházejícího nepřítele;
- překročení vodního toku z chodu;
- odrážení silných protiztečí nepřítele.

c) Cvičení zahájíme tedy organizací útoku motostřelecké divize na bránícího se nepřítele z vyčkávacího prostoru z chodu. Přitom víme, že divize může útočit z chodu po přesunu z vyčkávacího prostoru v sestavě armády po jejím přesunu z hloubky (kde mohla být v záloze frontu), nebo byla-li v jejím druhém sledu. Velitel musí stanovit, kterou z těchto dvou variant vzít jako základní, neboť na tom bude záviset vytvoření uskupení vojsk (výchozí situace) k zahájení cvičení a organizace cvičících stran.

Vycházíme z toho, že velitel zůstal při první variantě (přitom chce podotknout, že při dvoustranném cvičení bereme v úvahu i formulaci tématu protivníka).

d) Velitel — řídící cvičení si ujasní, že v průběhu cvičení musí procvičit otázky překročení vodního toku, proto zákonitě přijde k závěru, že při volbě prostoru cvičení (na mapách nebo v terénu) vybere takový prostor, kde je řeka, která by umožnila kvalitně a bezesbýtku procvičit otázky spojené s přechodem vodního toku.

Zatímco při VŠC na mapách můžeme doplňujícími údaji v námětu potřebné parametry řeky stanovit, při cvičení v terénu, zejména s vyvedenými vojsky, vycházíme z konkrétních podmínek dané řeky.

e) V posledním učebním období divize musí procvičit otázky odrážení silné protizteče nepřítele. Zřejmě to bude vyžadovat zasazení nových čerstvých sil (mohou to být i operační zálohy) nepřítele, aby divize byla nucena odrážet jeho protizteč z místa, přechodem do obrany.

Takovým způsobem dospívá velitel — řídící cvičení po ujasnění tématu cvičení k závěru, že:

- cvičení musí probíhat v podmínkách použití jaderných zbraní;
- cvičení musíme zahájit organizací útoku na bránícího se nepřítele z chodu po přesunu z vyčkávacího prostoru, když divize byla nově podřízena armádě a vyčkávací prostor zaujala po přesunu z hloubky;
- v prostoru cvičení musí být vodní tok, který vytvoří podmínky pro kvalitní procvičení jeho násilného přechodu;
- cvičení pro stranu „východní“ musí probíhat v rámci armádní útočné operace, zatím co u „západních“ budeme počítat s použitím sborových záloh nebo skupin armády. Je jasné, že při rozpracování dvoustranného cvičení bereme v úvahu obsah tématu cvičení i pro stranu „západní“.

Učební cíle stanovíme podle obsahu a charakteru tématu cvičení, úrovně připravenosti cvičících velitelů a štábů, podle úkolů bojové přípravy a požadavků na přípravu velitelů a štábů na výcvikový rok. Přitom velitel — řídící cvičení stanoví učební cíle pro cvičící jako celek a zvlášť pro jednotlivé hlav-

ní kategorie cvičících, tj. velitele, štáby a vojska. Pro druhy vojsk, speciální vojska a služby stanoví učební cíle v dílčích plánech odborných náčelníků — pomocníků ŘC.

Pozornost věnujeme jasnému a konkrétnímu stanovení učebních cílů. Jejich formulace musí přesně a jasně vyjadřovat co chce velitel — řídící cvičení u cvičících dosáhnout, co je chce na cvičení naučit, co ukázat, co chce u cvičících zdokonalit, v čem chce prohloubit teoretické znalosti a praktické návyky a co chce prověřit.

Učebních cílů nemá být mnoho. I když jejich počet vyplývá z charakteristiky cvičení, cvičících a řady jiných činitelů, praxe ukazuje, že je nejvýhodnější stanovit např. pro VŠC s částečně vyvedenými vojsky 4—5 učebních cílů. Jestliže vezmeme např. téma jednostranného několikastupňového VŠC s částečně vyvedenými vojsky: „Přesun a útok motostřelecké divize na připravenou obranu. Průlom připravené obrany nepřítele, rozvíjení útoku a odrážení silné protizteče nepřítele“, můžeme učební cíle stanovit takto:

1. Prohloubit praktické návyky velitelů v přípravě rozhodnutí pro přesun a v jeho řízení a prověřit jejich znalosti při odrážení silné protizteče nepřítele.

2. Zdokonalit schopnosti štábů v získávání a zpracování podkladů pro přijetí rozhodnutí velitele v průběhu útočného boje, v zabezpečování nepřetržitosti velení vojskům při rozvíjení útoku, udržení nepřetržité součinnosti při rozvíjení útoku a odrážení silné protizteče.

3. Zdokonalit znalosti velitele a politických pracovníků v organizaci a řízení stranickopolitické práce.

4. Prohloubit praktické návyky vojsk při průlomu připravené nepřátelské obrany, v rozvíjení útoku ve vysokém tempu a při odrážení silné protizteče nepřítele.

Složení cvičící strany závisí na rozmachu cvičení, jeho tématu, počtu zúčastněných stupňů velení a učebních cílech. Jestliže je nestanoví nadřízený velitel, stanoví je velitel — řídící cvičení. Při stanovení počtu vyváděných útvarů a jednotek na VŠC s částečně vyvedenými vojsky musí velitel — řídící cvičení vzít v úvahu nejenom téma, rozsah, učební cíle cvičení apod., ale i tematiku plánovaných taktických cvičení, stanovený limit průběhu kilometrů i možnosti účasti vojsk na cvičení. Musí stanovit, v kterou dobu cvičení a s jakými cíli tato vojska zařadit.

Při přípravě jednostranných cvičení s vojsky velitel — řídící cvičení (jestliže to nestanovil nadřízený) stanoví síly a prostředky ku značkování nepřítelů. Při výběru těchto sil přihlíží i k jejich plánovaným zaměstnáním a stanoví jim úkoly tak, aby mohly procvičit plánovanou tematiku. Kromě toho určuje síly a prostředky k imitaci palebných úderů stran při procvičení nejdůležitějších učebních úkolů nebo taktických situací. Tyto síly a prostředky jsou početně omezené a vytváříme je především ze specialistů.

Dobu cvičení stanoví zpravidla v závislosti na jeho rozsahu nadřízený velitel ve výcvikových dokumentech. Proto při přípravě cvičení tyto otázky pouze upřesňujeme. Přesuny do posádek mírové dislokace chápeme jako součást cvičení a proto probíhají pod námětem, což ne vždy důsledně uplatňujeme.

Prostor pro cvičení volíme v závislosti na obsahu tématu, učebních cílech a učebních úkolech v jednotlivých obdobích. Jeho rozměr je závislý na stanovených normách průběhu kilometrů, rozsahu cvičení a operačně taktickým charakteru tématu.

Při cvičení s vojsky musí prostor cvičení zabezpečovat nejenom reálné rozmístování a přemísťování např. míst velení, ale v plném rozsahu i činnost vojsk vyvedených na cvičení.

Prostor cvičení ze začátku stanovíme na mapě. Schvaluje nebo upřesňuje jej velitel — řídící cvičení. Pak probíhá rekognoskace, která má za cíl:

- seznámit se s konkrétním terénem a vybrat nejvhodnější prostory pro poučné procvičení stanoveného tématu a splnění učebních cílů;

- dohovorit použití komunikací, přeprav přes vodní překážky apod. s místními civilními orgány, nebo se správcem VVP.

Období cvičení stanoví velitel — řídící cvičení. Je to pro poučnost i organizovanost cvičení jedním z rozhodujících požadavků. Tato období stanovíme především na základě tématu cvičení a učebních cílů, popř. dalších činitelů a mohou být 3—4.

Cvičení po obdobích plánujeme s cílem dosáhnout maximální poslušnosti a cílevědomosti v procvičování jednotlivých učebních úkolů. Každé období zpravidla zahrnuje procvičení vzájemně souvisejících učebních úkolů, zahrnujících ukončený cyklus bojové činnosti z hlediska obsahu, doby, prostoru i činnosti cvičících. Ukažme si to na příkladě:

Zvolíme si jedno z možných témat: „Útok motostřelecké divize z vyčkávacího prostoru z chodu. Pronásledování odcházejícího nepřítele s překročením vodního toku a odrážení silné protizteče nepřítele.“

Jestliže si danou tematiku na základě uvedených požadavků logicky rozložíme, vidíme, že v našem případě zřejmě bude nejvýhodnější stanovit čtyři období cvičení:

- I. období — „Organizace útoku motostřelecké divize z vyčkávacího prostoru z chodu“;
- II. období — „Útok motostřelecké divize“;
- III. období — „Pronásledování nepřítele a překročení vodního toku z chodu“;
- IV. období — „Organizace odrážení silné protizteče nepřítele“.

Takové stanovení období cvičení umožňuje:

- v prvním období — sledovat práci cvičících velitelů v přípravě a přijetí rozhodnutí a práci štábů při získávání, analýze a zpracování potřebných podkladů pro rozhodování velitelů. Vytvářejí se konkrétní podmínky pro práci velitele a štábu v terénu pro rekognoskaci, upřesnění rozhodnutí přijatého podle mapy a organizaci součinnosti;

- v druhém období — velitel a štáb v komplexu řešit problematiku velení vojskům, udržování součinnosti, zabezpečování boků, narůstání úsilí k zabezpečení vysokého tempa útoku, zabezpečení bojové činnosti apod.;

- ve třetím období — sledovat práci velitelů a štábů při organizaci pronásledování a přijetí rozhodnutí pro překročení vodního toku s jeho upřesněním, organizací součinnosti a všestranným zabezpečením bojové činnosti;

- ve čtvrtém období — přijímat rozhodnutí ve složité fázi bojové činnosti při ovládnutí, rozšiřování a udržení předmostí, odrážení silné protizteče nepřítele. Charakter tohoto období plně vystihuje i požadavek, abychom cvičení zakončili logickou bojovou situací. Proto bude účelné vytvořit např. situaci pro odrážení silné protizteče nepřítele přechodem do obrany, zabezpečení zasazení druhého sledu armády z ovládnutého předmostí apod.

Je pochopitelné, že v závislosti na učebních cílech může velitel — řídící cvičení i v tomto příkladě období stanovit jinak.

Není účelné stanovit další období mimo rámec daného tématu. Např. „Přesun štábů a vojsk do prostoru cvičení“, „Návrat cvičících do mírových posádek“ apod., i když tato činnost probíhá pod námětem a je součástí cvičení. Pro tuto činnost štábů a vojsk zpracovává řídící cvičení zvláštní plán a jeho opatření jsou zahrnuta v plánu cvičení. Krátký námět pro tyto přesuny většinou si zpracují přímo cvičící.

Bez jakékoli šablony přistoupíme i ke stanovení obsahu prvního období cvičení a z hlediska požadavku zahájíme každé VŠC, nebo vševojskové taktické cvičení prověrkou nebo nácvikem bojové pohotovosti. V některých případech bude vhodnější organizovat tuto činnost podle zvláštního plánu. Bude to zejména tehdy, začíná-li cvičení již v průběhu operace (boje), prostor cvičení je značně vzdálen a jeho zaujetí není obsahem stanovené tematiky. Jinými slovy, když uvedení cvičících do bojové situace po bojovém poplachu neodpovídá vytvořené operačně taktické situaci.

Naopak, prověrka nebo nácvik bojové pohotovosti bude vždy obsahem prvního období nebo alespoň jedním učebním úkolem v tom případě, budou-li štáby a vojska bezprostředně po bojovém poplachu přecházet do bojové činnosti. Tak např. v první armádní útočné operaci, v přihraničním střetném sražení, odrážení agrese apod.

V obou případech musíme však po bojovém poplachu poskytnout cvičícím určitý čas k přípravě na cvičení.

Při stanovení učebních úkolů v každém období bereme v úvahu, aby každý z nich odrážel nejdůležitější, nejcharakterističtější moment v práci velitelů a štábů při organizaci velení podřízeným v průběhu bojové činnosti. Zpravidla stanovíme v jednotlivých obdobích 2—3, nejvíce 4 učební úkoly.

V našem případě si ukážeme, jaké učební úkoly můžeme stanovit v prvním období.

Je známo, že při organizaci útoku motostřelecké divize na bránícího se nepřítel z vyčkávacího prostoru z chodu práce velitele i štábu bude zahrnovat:

- získávání, zpracování a předávání informací o situaci;
- přijetí rozhodnutí na mapě a jeho upřesnění v terénu;
- plánování útoku;
- stanovení úkolů podřízeným;
- organizaci součinnosti;
- organizaci všestranného zabezpečení bojové činnosti;
- kontrolu připravenosti vojsk.

Stanovovat v daném období cvičení takové množství učebních úkolů není účelné. Proto stanovíme jen nejdůležitější učební úkoly v takovém rozsahu, který umožní sledovat práci cvičících velitelů a štábů. Proto v prvním období můžeme stanovit např. tyto úkoly:

- přijetí rozhodnutí, vydání bojových úkolů podřízeným a organizace součinnosti;
- zpracování bojového rozkazu a organizace všestranného zabezpečení bojové činnosti;
- organizace a přesun na čáru zasazení;
- upřesnění rozhodnutí a součinnosti na čáře zasazení.

Cvičení zpravidla zahájíme důslednou prověrkou připravenosti štábů a vojsk na cvičení. Proto tento učební úkol má své místo v prvním období a můžeme jej zformulovat: — „prověrka připravenosti cvičících na cvičení“. Stejně tak

může jej zahrnout do zvláštních opatření a nebo do opatření, které nařídí cvičící velitel před zahájením cvičení.

Dobu trvání jednotlivých období stanovíme orientačně; přitom vycházíme z celkové doby trvání cvičení i z obsahu každého období. Ve všech případech doba trvání každého období musí zabezpečit úplné procvičení všech učebních úkolů v čase a podmínkách, které se přibližují bojové činnosti. Máme na zřeteli, že původní rozpočet času v průběhu rozpracování velitelsko-štabního cvičení dále upřesníme. Přitom výchozími podklady pro toto upřesnění budou:

- operačně taktické normy organizace a vedení dané bojové činnosti;
- plánovaná tempa bojové činnosti vojsk v daném období cvičení;
- hloubka prostoru a charakteru terénu, ve kterém učební úkoly procvičujeme.

Jestliže řídící předpokládá v průběhu cvičení vyslýchat návrhy cvičících k nejdůležitějším učebním úkolům cvičení na společných shromážděních, pak o tuto dobu prodlouží dané období.

Cvičení v terénu probíhají zpravidla podle astronomického času, velitelsko-štabní cvičení na mapách pak podle astronomického operačního času.

Způsob zaujetí výchozího prostoru pro cvičení bude různý a závisí především na jeho vzdálenosti od míst stálých posádek cvičících, popř. na způsobu zahájení cvičení (např. po vyhlášení bojového poplachu).

Výchozí prostor pro cvičení plánujeme poblíž míst stálé dislokace cvičících. Tam se vojska přesunou po vlastních osách. Na druhé straně cvičení končí ve větší vzdálenosti od posádek, proto zpět do posádek se mohou přepravit po železnici nebo kombinovaným způsobem. Není to šablona a může tomu být i obráceně. Při přípravě cvičení důkladně zvážíme možnosti a zvolíme optimální řešení. Pak plánujeme oba přesuny.

Důležitou součástí cvičení je **rozbor**. Již při zpracování cvičení velitel — řídící cvičení má stanovit dobu, místo a účastníky rozboru a jeho strukturu, včas učinit některá organizační opatření a zahájit vlastní přípravu rozboru, především jeho teoretické části. V rozboru zpravidla uvádíme:

- témata, učební cíle a operačně taktický zámysl;
- vojenskopolitickou situaci, v jejímž rámci cvičení probíhalo;
- rozbor činnosti cvičících velitelů, štábů a vojsk po jednotlivých obdobích. Před vlastním rozbohem každého období je výhodné objasnit teoretické zásady, týkající se nejdůležitějších a nejnovějších otázek operačního umění a taktiky a požadavků na řešení učebních úkolů daného období;
- kvalitu splnění učebních cílů;
- zhodnocení činnosti velitelů, štábů a vojsk;
- úkoly k odstranění zjištěných nedostatků.

Na konci rozboru velitel — řídící cvičení vydá pokyny k návratu vojsk do stálých posádek, k ošetření a uložení techniky apod.

Základní dokumenty pro cvičení na stupni divize a níže

Po upřesnění a stanovení potřebných údajů pro přípravu materiálů ke včasnému a kvalitnímu zpracování cvičení, vydá velitel — řídící cvičení konkrétní pokyny náčelníkovi štábu. Na základě toho štáb zpracovává organizační nařízení pro cvičení, které zpravidla obsahuje:

- cvičné pojmenování cvičících stran;
- složení štábů a vojsk při cvičení;

— cvičné číslování svazků, útvarů, rozlišovací označení vojáků a bojové techniky stran;

— opatření k zabezpečení bojové pohotovosti vojsk;

— způsob přípravy cvičících velitelů, štábů a vojsk;

— normy průběhu kilometrů, spotřeby PHM, střeliva, imitačních a jiných prostředků;

— opatření pro utajení velení vojskům, pro zachování státního a služebního tajemství;

— opatření pro ochranu státního, družstevního a osobního majetku v prostoru cvičení;

— bezpečnostní opatření na cvičení apod.

V případě, že se cvičící štáby a vojska přesunují do prostoru cvičení po železnici, stanovíme v organizačním nařízení nakládací a vykládací stanice, čísla převozu a další nezbytné údaje spojené se železničním převozem vojsk. Stanovíme výchozí prostor, který cvičící musí zaujmout a dobu pohotovosti v něm.

Organizační nařízení pro cvičení u dvoustranných cvičení zpracujeme pro každou stranu zvlášť. Toto nařízení podepisuje velitel — řídící cvičení a náčelník štábu a včas je doručíme cvičícím. Téma, prostory i konkrétní časové lhůty cvičení v nařízení cvičícím neuvádíme.

Pro řízení cvičení v terénu podle návrhu nového předpisu zpracováváme:

1. Plán provedení cvičení

2. Operačně taktický námět a bojové rozkazy (nařízení)

3. Dílčí plány zástupců velitele, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb

4. Plán spojení

5. Organizace rádiového rušení

6. Organizace pořádkové služby

7. Plán imitace

8. Organizační pokyny

9. Dokumenty pro utajení a jiné nezbytné dokumenty

Pro VŠC na mapách zpravidla zpracováváme

1. Plán provedení cvičení

2. Operačně taktický námět a bojové rozkazy (nařízení)

3. Základní situace, které předáváme cvičícím v průběhu cvičení

4. Organizační pokyny a další nezbytné dokumenty

V dalším se zaměřím na zpracování základních dokumentů pro řízení velitelsko-štábních cvičení s částečně vyvedenými vojsky.

Plán provedení cvičení je základním dokumentem pro řízení cvičení. Zpracujeme jej na mapě, jejíž měřítko bude záviset na tématu cvičení a stupni velení cvičících. Tento plán zpravidla obsahuje:

— téma, učební cíle a dobu cvičení;

— složení štábů a vojsk účastnících se cvičení;

— normy spotřeby motohodin, kilometrů, spotřeby PHM, munice a imitačních prostředků;

— období cvičení, jejich název, délku jejich trvání, učební úkoly a opatření velitele;

— operačně taktický (taktický) zámysl;

— možné prostory rozehry činnosti stran a jestliže se předpokládá bojová střelba, úseky, kde bude probíhat;

— základní údaje o cvičení, šířku a hloubku bojových úkolů svazku (útvary, jednotek), dobu stanovenou velitelům a štábům cvičících vojsk na organizaci bojové činnosti, rychlost přesunu, tempo útoku, možnou hustotu sil a prostředků.

Plán podepisuje velitel — řídící cvičení a jeho náčelník štábu a schvaluje nadřízený velitel: u divizního cvičení — měsíc, u plukovního cvičení — tři týdny, u praporečního dva týdny před jejich zahájením. Možná forma „Plánu provedení cvičení“ — **příloha 1 a 2.**

Především chci zdůraznit, že téma cvičení, učební cíle, doba, složení vojsk, období cvičení i učební úkoly jsou odraženy v plánu tak, jak je stanovil velitel při upřesnění výchozích údajů.

Nejdůležitější částí plánu je **operačně taktický zámysl cvičení**, který zpracujeme graficky na mapě. Musí dát představu, v jaké operačně taktické (taktické) situaci a při řešení jakých bojových úkolů předpokládá řídící cvičení procvičit s cvičícími učební úkoly v jednotlivých obdobích. Zámysl zpravidla obsahuje:

— situaci a uskupení vlastních i nepřátelských vojsk (při jednostranném cvičení) při dvoustranném cvičení každé strany, bojové úkoly, které stanovil nadřízený velitel k zahájení cvičení;

— bojové úkoly svazků (útvary) bez zákresů předpokládaných rozhodnutí jejich velitelů a sousedů;

— při velitelско-štábním cvičení na velkou hloubku k procvičení učebních úkolů komplexního tématu stanovíme v zámyslu úkoly nadřízených stupňů velení každé strany i rozhodnutí jejich velitelů nejenom k zahájení cvičení, tj. k výchozí situaci, ale i po jednotlivých obdobích cvičení a v nezbytném případě i k jednotlivým důležitým taktickým epizodám VŠC;

— v grafické části zámyslu uvedeme rovněž prostory cvičení s vojsky a pro bojovou střelbu (je-li v plánu).

Zpracování zámyslu cvičení vyžaduje od velitele a důstojníků štábu tvůrčí přístup, metodické mistrovství a vžitě praktické návyky. Na základě zkušeností a praxe i výuky na vojenských akademích je vhodná tato posloupnost i metodika rozpracování zámyslu.

Velitel si ujasní a upřesní všechny podklady a vydá pokyny štábu. Na základě těchto pokynů přistupuje štáb ke zpracování operačně taktického (taktického) zámyslu cvičení.

Nejdříve je účelné zámysl zpracovat na čistém listě papíru. Zde alespoň v obecných rysech ukážeme v jakých prostorech, v jakých podmínkách situace chceme procvičit jednotlivé učební úkoly (základní taktické situace) a bez přílišných detailů stanovíme a ukážeme: výchozí situaci, uskupení, charakter činnosti i operační (bojovou) sestavu stran do zahájení cvičení. Pak po jednotlivých obdobích cvičení zakreslíme prostory, ve kterých procvičíme základní taktické situace a učební úkoly v průběhu bojové činnosti. Podle potřeby a charakteru cvičení můžeme uvést i další potřebné údaje.

Jakmile toto schéma zámyslu schválí velitel — řídící cvičení přeneseme zámysl na mapu odpovídajícího měřítka a upřesníme při rekognoskaci v terénu. Chci zdůraznit, že kvalita zámyslu cvičení závisí na poučnosti situace, kterou vytvoříme při zahájení cvičení. Proto výchozí situace má být složitá a dynamická, aby ji museli cvičící důkladně zhodnotit, projevit značnou iniciativu

Velitelství armády
Schvaluji: Velitel vojenského okruhu:

Příloha 1
TAJNĚ!
Výtisk jediný!
Soulep map:

PLAN PROVEDENÍ

jednostroanného, dvoustupňového velitelsko-štabního cvičení s částečně vyvedenými vojsky
15. msd v době (možný vzor)

Téma:

Učební cíle:

- situace uskupení vojsk (vlastních i nepřítelů)
- bojové úkoly nadřízeného stupně velení (armády) k začátku cvičení a rozhodnutí velitele armády
- bojový úkol 15. msd (bez uvedení předpokládaného rozhodnutí velitele)
- bojové úkoly sousedů
- předpokládané prostory rozehry činnosti vojsk
- předpokládaný prostor (prostory) činnosti vojsk

Operačně taktický zámysl (graficky na mapě)

Značkáři:

Složení cvičících:

Základní údaje o cvičení:

- šifra pásma
- hloubka úkolu
- rychlost přesunu
- tempo útoku
- poměry sil (hustoty sil a prostředků)
- aid.

Normy spotřeby:

- km na tanky, OT, kolová vozidla, aid.
- pohonné hmoty
- výbušky, prořít. pro imitaci JV, dýmovice
- cvičné střelivo pětš, tankové, dělostřelecké
- Způsob zaujetí východního prostoru pro cvičení
- Doba a místo rozboru cvičení
- Způsob návratu cvičících do posádek

IV. období: **III. období** **II. období** **I. období: (název)**

Doba: **Učební úkoly:** **Operační velitele:** **Velitel armády:** **NŠ armády:**

Velitelství armády

Schvaluje: Velitel vojenského okruhu:

.....

Příloha 2

Tajné!

Výtisk jediný!

Soulep map:

PLÁN PROVEDENÍ

dvoustranného, taktického cvičení s vojsky 15. msd a 10. msd v době
(možný vzor)

Téma: (západní)

Učební cíle:

Opatření velitele:

I. období: (název)

Doba:

Učební úkoly:

Opatření velitele:

II. období:

III. období:

IV. období:

Složení cvičících:

Operačně taktický zámysl (graficky na mapě)

- situace uskupení vojsk (vlastních i nepřítelů)
- bojové úkoly nadřazeného stupně velení (armády) pro každou stranu k začátku cvičení a rozhodnutí velitele armády
- bojový úkol 15. msd a 10. msd (bez uvedení předpokládaných rozhodnutí velitelů)
- bojové úkoly sousedů (u obou stran)
- předpokládané prostory rozehry

Základní údaje o cvičení (pro „západní“ a „východní“)

- šířka pásma	Normy spotřeby:
- hloubka úkolu	- na kilometrů: na tanky
- rychlost přesunu	na OT
- tempo útoku	na kolová vozidla
- poměry sil (hustoty sil a prostř.)	- PHM:
- atd.	- výbušky
	- pro imitaci jaderných úderů
	- dýmovnice
	- cvičné střelivo: pěší, tankové, dělostřelecké
	- atd.
- Velitel armády
- NŠ armády

Téma: (Východní)

Učební cíle:

Opatření velitele:

I. období: (název)

Doba:

Učební úkoly

Opatření velitele:

II. období:

III. období:

IV. období:

Způsob zaujetí výchozího prostoru pro cvičení

Doba a místo rozboru

Způsob návratu cvičících do posádky

a přijmout smělé rozhodnutí. Musí vzbudit zájem všech cvičících již při zahájení cvičení. Proto musí obsahovat nejenom údaje charakterizující situaci, uskupení i činnost vševojskových svazků a útvarů, ale i jednotek a útvarů druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

Složitosti situace a náročnosti pro přípravu a přijetí rozhodnutí dosahujeme:

- vytvořením podmínek pro aktivní činnost obou stran;
- nedostatkem zpráv a informací o nepříteli;
- dovedným a poučným rozmístěním sil a prostředků cvičících stran;
- neúplným zabezpečením vojsk;
- nedostatečně zabezpečeným velením;
- narušením součinnosti;
- ztrátami na živé síle, technice apod.

Situaci, složení a stav stran vytvoříme tak, aby nezbytnou převahu v silách a prostředcích a nezbytné uskupení pro splnění stanoveného úkolu museli vytvořit cvičící smělym manévrem, dovedným, tvůrčím a rozhodným soustředěním úsilí na zvoleném směru.

Na příkladě divizního dvoustranného, dvoustupňového VŠC s částečně vyvedenými vojsky si můžeme ukázat, jakým způsobem můžeme vytvořit výchozí situaci (příklad je analogický i pro další stupně velení).

Témata na tato cvičení stanovíme:

— pro jednu stranu: „Útok msd na bránícího se nepřítele z vyčkávacího prostoru z chodu, pronásledování nepřítele a překročení vodního toku z chodu, odražení silné protizteče nepřítele“;

— pro druhou stranu: „Obrana motostřeleckého pluku zaujímaná v dotyku s nepřítelem, odchod a vedení obranného boje na vodním toku, účast při vedení silné protizteče s přisunutými zálohami“.

Protože pro přijetí rozhodnutí k útoku je bezpodmínečně nutná obrana nepřítele, budou se zřejmě otázky organizace obrany rozpracovávat v prvním pořadí; proto i vytvářet výchozí situaci začneme u bránící se strany.

Před tím si ovšem stanovíme podmínky, v jakých budou vojska přecházet do obrany (obdobně jako pro útočící stranu). Pod podmínkami přechodu vojsk do obrany zpravidla chápeme konkrétní operačně taktickou situaci (rozmístění, stav, charakter činnosti nepřítele i vlastních vojsk a také sousedů, charakter terénu na daném směru apod.), ve které organizujeme a zaujímáme obranu. Rozhodující v tomto směru zpravidla bude situace a charakter činnosti nepřítele.

Téma stanoví, že pluk bude přecházet do obrany v bezprostředním dotyku s nepřítelem. Přechod vojsk do obrany v bezprostředním dotyku s nepřítelem můžeme v průběhu útoku organizovat k odražení silného protiúderu nepřítele, k udržení ovládnutých prostorů, k zabezpečení boků útočících vojsk, při neúspěšném střetném boji a také při značných ztrátách vojsk po jaderných úderech nepřítele v situaci, kdy nemáme zálohy na jejich úhradu. Správná volba podmínek přechodu do obrany je důležitá i z hlediska důsledného procvičení tematiky útočící strany.

Je zřejmé, že v daném případě je nejvýhodnější, když pluk v sestavě divize bude přecházet do obrany k udržení ovládnutého prostoru.

Po stanovení charakteru bojové činnosti stran k zahájení cvičení je nutné podle charakteru a podmínek terénu, graficky na mapě vyjádřit všeobecnou a zvláštní situaci s předběžným zákresem postavení (čáry), kde budou cvičící strany.

Ve všeobecné situaci zakreslujeme údaje o situaci cvičících stran, jejich uskupení a činnosti zpravidla o jeden stupeň výše, než je nejvyšší cvičící stupeň, vzdušnou, radiální a chemickou situaci a vzájemné působení na vojska cvičících stran jadernými a speciálními prostředky, letectvem a dělostřelectvem.

Ve zvláštní situaci uvedeme podrobnější údaje o nepříteli v pásmu cvičícího velitelského stupně, podrobné údaje o situaci a činnosti cvičícího svazku (útvary, jednotky) o jeden až dva stupně níže než je cvičící stupeň, jejich úkoly, údaje o situaci a úkolech sousedů. Dále zvolíme prostory rozmístění, číslování cvičících štábů, svazků, útvarů a jednotek, míst velení, rozmístění tylových útvarů, jednotek a zařízení.

Tato situace je podkladem pro zpracování námětu — výchozí situace, kterou dostávají cvičící. Cvičícím ovšem neuvádíme plně číslování jednotek nepřítel apod., ale dáme pouze dílčí údaje, aby byli nuceni danou situaci důkladně vyhodnotit.

Po zpracování výchozí situace stanovíme bojové úkoly velitele nadřazeného stupně, jeho rozhodnutí pro bojovou činnost a z toho vyplývající bojové úkoly cvičících svazků (útvarů) a jejich bezprostředních sousedů.

Bojové úkoly pro cvičící stupeň velení pro každou stranu zvlášť a rozpracování rozhodnutí za jejich velitele obvykle řešíme jako jeden proces. Ne vždy však můžeme stanovit bojové úkoly nadřazených stupňů velení obou stran a postupně přijímat rozhodnutí za jejich velitele. Současně při rozpracování útočné tematiky, jako např. v naší variantě, je účelnější nejdříve stanovit a zakreslit na mapu bojový úkol a rozhodnutí velitele divize v obraně a teprve pak stanovit a zakreslit na mapu bojový úkol a rozhodnutí za velitele útočící armády.

Přitom v rozhodnutí velitelů nadřazených stupňů obou stran zpracujeme pouze ty údaje, které mají vliv na rozhodnutí cvičících velitelů.

Daleko složitější než rozpracování i formulace bojových úkolů a rozhodnutí nadřazených velitelů ve výchozí situaci bude správně stanovit bojové úkoly vojskům při procvičování učebních úkolů v průběhu bojové činnosti, zejména u dvoustranných cvičení, kdy situaci rozehráváme podle rozhodnutí cvičících. Jak tuto otázku chápat a zabezpečit?

Předpokládejme, že v průběhu cvičení je nutné procvičit na jedné straně pronásledování a na druhé vyjít z boje a odchod.

Z charakteru bojové činnosti divize při pronásledování je známo, že při stanovení bojových úkolů divizi určujeme: bližší úkol, směr dalšího pronásledování a úkol dne (pluku bližší úkol, směr dalšího pronásledování).

Bojová sestava divize při pronásledování závisí na bojovém úkolu, charakteru činnosti nepřítel, šířce pásma pronásledování, množství a stavu komunikací a v zásadě bude odpovídat bojové sestavě v útočném boji. Důležitou úlohu zde budou mít předsunuté odřady a taktické vzdušné výsadky.

Je proto zřejmé, že pro procvičení otázek pronásledování musíme v operačně taktickém zámyslu uvést:

- čáru přechodu vojsk divize do pronásledování;
- bojový úkol a uskupení sil a prostředků divize při pronásledování;
- bojový úkol pluků při pronásledování a úkoly předsunutým odřadům a taktickým vzdušným výsadbám (budou-li je používat).

Jestliže si rozebereme charakter činnosti divize při vyjití z boje a odchodu, dospějeme k závěru, že pro procvičení těchto otázek bude potřebné v zámyslu uvést:

- čáry rozvinutí zadních vojů divize;
- pásmo nebo osy odchodu;
- výchozí čáru, regulační čáry i konečnou čáru (prostor) odchodu;
- uskupení sil a prostředků při odchodu a na konečné čáře (prostoru) odchodu.

Protože rozehra bojové činnosti stran na dvoustranných VŠC probíhá na základě rozhodnutí cvičících velitelů a jimi vydaných bojových rozkazů a nařízení, předpokládáná rozhodnutí cvičících velitelů v operačně taktickém (taktickém) zámyslu cvičení neuvádíme.

V tomto případě chci zdůraznit tyto skutečnosti:

1. Na dvoustranných cvičeních situace pro procvičení učebních úkolů každého období v průběhu bojové činnosti v plánu nevytváříme. Připravíme jen všeobecný plán činnosti cvičících stran, který v zámyslu vyjádříme formou bojových úkolů a rozhodnutí velitelů vyššího stupně velení, v jejichž úloze vystupuje velitel — řídící cvičení. V operačně taktickém (taktickém) zámyslu jednostranného VŠC situaci a rozhodnutí za nepřítele zpracovujeme a zakreslíme nejen ve výchozí situaci, ale i ke každému období a někdy i k nejdůležitějším taktickým situacím cvičení.

Přitom situace a charakter bojové činnosti nepřítele rozpracujeme podrobněji a vyjádříme v zámyslu zakreslením bojové sestavy u cvičícího stupně o dva stupně níže.

2. VŠC v terénu plánujeme většinou jako dvoustranná, víceetapová, zpravidla s částečně vyvedenými vojsky a bojovou činností rozehráváme bez operačních skoků, tzn. v souladu astronomického s operačním časem. VŠC na mapách organizujeme zpravidla bez výjezdu do terénu, bez vyvedených vojsk a obvykle jako jednostranná. Bojovou činností rozehráváme s rozhodnými změnami v situaci, v charakteru a způsobech činnosti vojsk, po operačních skocích, bez ohledu na soulad astronomického s operačním časem. Tyto skoky děláme zejména mezi obdobími, někdy i mezi důležitými učebními úkoly.

Další část plánu provedení VŠC, který chci blíže objasnit, jsou opatření velitele — řídícího cvičení **v průběhu cvičení**. Omezují se časově podle obsahu období, předpokládané doby i způsobu procvičení učebních úkolů na základě operačně taktického (taktického) zámyslu.

Může jít o tato opatření:

- vydání pokynů (vyhlášení signálu) k bojovému poplachu cvičících štábů a vojsk;
- проверка pohotovosti cvičících velitelů, štábů a vojsk na cvičení a znalosti různých praktických nařízení (bezpečnostních opatření, utajení velení apod.);
- vydání námětu pro cvičení;
- vydání bojových rozkazů (nařízení) k výchozí situaci a v průběhu cvičení;
- vydání doby zteče (čas „Č“) cvičícím velitelům;
- vydání pokynů zástupcům, pomocníkům, náčelníkům druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, důstojníkům štábu o způsobu rozehry bojové činnosti stran;

— vydání nařízení (signálu) k přechodu k bojové činnosti s použitím jaderných zbraní (jestliže cvičení bylo zahájeno bez jejich použití);

— doba rádiového rušení apod.

Návrh předpisu nehovoří o zpracování samostatného textového plánu řízení cvičení. Zkušenosti však ukazují, že pro řízení divizních VŠC a divizních taktických cvičení je vhodné zpracovat (vedle „Plánu provedení ...“) pomocný dokument, který můžeme nazvat „Plán řízení cvičení“. Vydáme jej v malém počtu výtisků pro potřebu hlavních funkcionářů řídicích cvičení, neboť všichni pomocníci řídicího cvičení mají své dílčí plány.

Cílem tohoto pomocného dokumentu je dát celkový přehled o činnosti velitele — řídicího cvičení, jeho štábu a pomocníků. Zpracujeme jej zpravidla textově formou tabulky a na jeho obsah bude mít bezprostřední vliv forma cvičení. Např.:

— u těch cvičení, která probíhají v souladu operačního s astronomickým časem stačí uvádět pouze astronomický čas;

— při dvoustranných cvičeních učební úkoly a činnost pomocníků ŘC (apod.) v jednotlivých obdobích zpracujeme pro obě strany;

— při VŠC s částečně vyvedenými vojsky nebo při divizním taktickém cvičení rozpracujeme činnost vyvedených vojsk (při dvoustranném cvičení pro obě strany);

— při používání značkářů bude v tomto dokumentu rozpracována i imitace apod.

Vidíme, že tento dokument může být různý co do obsahu i formy.

Základní údaje cvičení stanovíme v souladu s operačně taktickým (taktickým) zámyslem po obdobích cvičení. Zpravidla zahrnují vedení jednoho druhu bojové činnosti vojsk — např. průlom obrany nepřítele, pronásledování a překročení vodního toku, odrazení protiúderu (silné protizteče) nepřítele atd.

Přitom v každém období plánu formou tabulky ukážeme:

— šířku pásma (úseku) bojové činnosti i hloubku bojových úkolů divize (útvary);

— dobu vyčleněnou cvičícím velitelům a štábům na organizaci bojové činnosti;

— rychlost přesunu;

— střední tempo útoku (pronásledování, odchodu atd.);

— možné hustoty sil a prostředků apod.

V průběhu zpracování plánu velitel — řídicí cvičení **rekognoskuje prostor cvičení**. Cílem rekognoskace je upřesnit operačně taktický (taktický) zámysl a další otázky, které jsou nezbytné pro kvalitní zpracování plánu. Na rekognoskaci zpravidla zveme zástupce velitele — řídicího cvičení s pomocníky, náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, důstojníky štábu a v nezbytných případech i náčelníky výcvikových prostorů (probíhají-li cvičení v těchto prostorech). Pro organizovanou práci v terénu štáb zpracovává plán rekognoskace.

Na základě rekognoskace velitel — řídicí cvičení vydá pokyny svým zástupcům a pomocníkům, náčelníkům druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb a důstojníkům štábu pro zpracování dokumentů a k opatřením, která jsou spojena s přípravou cvičení.

V souladu s plánem a pokyny velitele — řídicího cvičení (jeho zástupců) náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb zpracovávají dílčí plány,

jejichž hlavním smyslem je zabezpečit hluboké a postupné procvičení bojového použití útvarů (jednotek) druhů vojsk, speciálních vojsk a organizací všestranného zabezpečení bojové činnosti.

Tyto dílčí plány zpracovujeme na mapách, podepisují je odpovědní náčelníci a schvaluje velitel — řídící cvičení (**viz příloha 3**).

Zástupce velitele — náčelník PO, zpracovává plán politické práce s příslušnými štáby i s vojsky. Zahrnuje v něm opatření, zaměřená na formování vysokých morálně bojových i psychologických kvalit, na dodržování pořádku a kázně, přísné dodržování bezpečnostních opatření a zásad utajení. Důležitý vliv mezi cvičícími musí mít politická práce i na ochranu státního, družstevního i osobního majetku v prostoru cvičení.

Kromě toho pomocník pro imitaci zpracovává plán imitace. Jestliže předpokládáme v rámci cvičení bojovou střelbu, pak zpracovujeme plán bojových střelb.

Výchozím dokumentem pro zahájení činnosti cvičících velitelů a štábů je námět. Zpracujeme jej na základě plánu provedení cvičení odděleně pro každou stranu (při dvoustranném cvičení). Obsahuje celý komplex údajů, které vytvářejí cvičícím velitelům a štábům podmínky pro všestranné ujasnění situace, která se vytvořila na bojišti. Zpracujeme jej písemně a přikládáme k němu mapu (v některých případech průsvitku) výchozí situace nebo zpracovujeme jej graficky přímo na mapě s písemnou přílohou. Zahrnuje: všeobecnou situaci, zvláštní situaci a doplňující údaje, které zpravidla uvádíme v samostatných člancích. Bojové úkoly a pokyny náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb v námětu neuvádíme. Cvičícím doporučíme bojové rozkazy (nařízení) v souladu s plánem cvičení zpravidla s určitým časovým odstupem po vydání námětu. Možný obsah námětu uvádí předpis.

Údaje o nepříteli v námětu i na mapě výchozí situace jsou dány v takovém rozsahu, aby cvičící mohli zjistit jeho uskupení i jeho možné činnosti na základě hlubokého všestranného zhodnocení a analýzy. Proto v námětu a v jeho přílohách je nezbytné dát cvičícím o nepříteli jen jednotlivé, různorodé, ne příliš podrobné údaje s udáním zdrojů i doby jejich získání. Je pochopitelné, že námět pro VŠC na mapách bude podrobnější, než např. námět pro dvoustranné vševojskové taktické cvičení, při kterém vyvádíme průzkumné prostředky. Z tohoto hlediska budeme obsah i formu námětu diferencovat.

Bojové rozkazy (nařízení) doručíme cvičícím velitelům a štábům se zahájením cvičení. Zpracuje jej štáb při přípravě cvičení v soulase s operačně taktickým (taktickým) zámyslem. Současně náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb a náčelníci oddělení štábu připravují bojová nařízení a další bojové dokumenty pro bojové použití útvarů a jednotek druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb a k zabezpečení bojové činnosti.

Přitom chci zdůraznit, že bojová nařízení (rozkazy) a jiné bojové dokumenty připravujeme (až na výjimky) pouze na první den bojové činnosti. Pro stanovení úkolů cvičícím v průběhu bojové činnosti dokumenty zpracovává štáb, náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb až v průběhu cvičení na základě pokynů velitele — řídícího cvičení k způsobu rozehry bojové činnosti stran.

Úspěšný průběh VŠC a dosažení vytyčených učebních cílů v mnohém závisí na přípravě všech zástupců, pomocníků velitele, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb i důstojníků štábu. Tyto funkcionáře připravujeme na cvičení s cílem zabezpečit správné chápání plánu provedení cvičení, od-

Velitelství armády

Schvalují: Velitel armády

.....

Příloha 3

Tajné!

Výtisk jediný!

Soulep map:

DÍLČÍ PLÁN

provedení jednostranného, dvoustupňového velitelsko-štábního cvičení

s částečně vyvedenými vojsky 15. msd v době

náčelníka ženijního vojska armády

(možný vzor)

Téma cvičení:

Učební cíle pro ženijní vojsko:

Složení ženijních vojsk vyvedených na cvičení:

(Grafická část na mapě:)

- všeobecná situace;
- uskupení sil a prostředků;
- stanovené úkoly ženijnímu vojsku k zahájení cvičení;
- předpokládané prostory rozehry činnosti ženijních vojsk.

IV. období:	III. období:	II. období:	I. období (název):
.....			Doba trvání:
.....			Učební úkoly (pro ženijní jednotky):
			Opatření žen. náčelníka:
			

Organizace spojení s cvičícími vojsky

Nezbytné kalkulační údaje, propočty, signály apod.

ŽN armády

povídacích statí a článků předpisů, řádů a směrnic a v neposlední řadě dokonale seznámit s prostorem velitelsko-štábního cvičení. Jejich přípravu osobně řídí velitel — řídící cvičení. Podstatná část přípravy probíhá v terénu v prostoru cvičení.

Před výjezdem do terénu přípravu pomocníků řídícího cvičení a jeho štábu zaměříme na samostatnou přípravu formou přednášek, semináře, skupinového cvičení a promítání filmů s danou tematikou. Studují základní články předpisů, řádů a směrnic se zaměřením na danou problematiku a hlouběji se seznamují s plánem provedení cvičení.

V terénu velitel — řídící cvičení upřesňuje situaci, uskupení vojsk i bojové úkoly nadřízeného velitele každé strany, rozhodnutí jejich velitelů a bojové úkoly cvičících a sousedů k zahájení cvičení. Jinými slovy — studuje a upřesňuje výchozí situaci pro cvičení.

Potom postupně po jednotlivých obdobích velitel — řídící cvičení rozehrává situaci, která se může vytvořit v průběhu cvičení a stanoví orientační čas vyjití vojsk na stanovené čáry. Současně hodnotí možné varianty rozhodnutí cvičících velitelů k dané situaci a rozebírá obsah práce zástupců a pomocníků řídícího, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb a náčelníků oddělení štábu v soulase s těmito rozhodnutími.

Současně probíhají opatření, která jsou nezbytná pro vytvoření poučné rozehry bojové činnosti stran. S tímto cílem můžeme upřesnit (nebo i změnit) dříve přijaté závěry k imitaci a využití vyvedených vojsk v průběhu cvičení.

Takový postupný rozbor průběhu cvičení a celé řady možných rozhodnutí cvičících velitelů obou stran zabezpečuje rychlé a správné zhodnocení rozhodnutí cvičících a bude pomáhat k vedení poučné rozehry bojové situace.

Chci zdůraznit, že nemůžeme zůstat při jedné variantě rozhodnutí i rozehry bojové činnosti cvičících stran. S konečnou platností rozehru stanovíme až v průběhu cvičení na základě analýzy jednotlivých rozhodnutí cvičících velitelů a jejich vzájemného srovnání.

Příprava zástupců a pomocníků velitele, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, náčelníků oddělení štábu v terénu probíhá metodou skupinového cvičení a zpravidla končí pokyny velitele — řídícího cvičení, které mohou zahrnovat:

- úkoly, které je třeba zpřesnit, dopracovat a splnit do zahájení cvičení;
- způsob zpracování a termín doručení podkladů pro vševojskový rozbor cvičení;
- způsoby používání spojovacích prostředků v průběhu cvičení;
- účast a dobu výjezdu příslušníků ředitelství cvičení ke štábům cvičících vojsk ke kontrole přípravy na cvičení apod.

Zástupci a pomocníci velitele — řídícího cvičení, náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb potom připravují na cvičení jim podřízené důstojníky.

V průběhu přípravy na cvičení mohou se zástupci s pomocníky velitele — řídícího cvičení, náčelníky druhů druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb a důstojníky štábu probírat rádiové nácviky s cílem sladit rádiové sítě a zdokonalit návyky v používání dokumentů utajeného velení vojskům.

Několik slov o způsobu zahájení cvičení, době a místě doručení námětu, bojových nařízení (rozkazů) a jiných bojových dokumentů ke cvičení cvičícím.

Velitelsko-štábní cvičení v terénu v závislosti na tématu a učebních cílech zahájíme buď ze stálých, mírových posádek (prostorů) nebo po dřívějším vyvedení cvičících do výchozích prostorů pro cvičení.

Námět, bojový rozkaz (nařízení) k bojové činnosti, v závislosti na tématu a učebních cílech cvičení můžeme cvičícím předat:

- v mírové posádce;
- při vyhlášení bojového poplachu;
- v době přesunu z míst stálé dislokace při bojovém poplachu;
- při dosažení pohotovosti v záložních prostorech soustředění po bojovém poplachu nebo jiných stanovených prostorech.

Od doby vydání námětu, bojového rozkazu (nařízení) všechna činnost cvičících velitelů štábů a vojsk probíhá v situaci, zpracované k zahájení cvičení podle vydaných bojových úkolů. Jestliže jsme dali cvičícím námět již dříve (není-li stanoveno jinak), začíná VŠC okamžikem předání bojového rozkazu (nařízení) cvičícímu veliteli.

Závěrem chci zdůraznit, že tak jako každou metodiku práce, tak i metodiku zpracování cvičení ovlivňuje řada činitelů. Proto i některé návody uvedené v článku nemůžeme chápat jako šablonu a dogmaticky je uplatňovat. V článku jsem nemohl také vyčerpat všechny otázky, které by bylo třeba vysvětlit.

Domnívám se však, že zásadní otázky mají obecnou platnost při zpracování jednotlivých druhů cvičení na všech taktických stupních. Dodržení těchto zásad vytváří podmínky pro organizovanou a cílevědomou práci zpracovatelů, bez zbytečného přepracovávání mnohdy již hotových dokumentů i pro zvýšení prvků poučnosti cvičení.

RVD V BOJI S RADIOELEKTRONICKÝMI PROSTŘEDKY NEPŘÍTELE

Nasycenost vojsk nepřítele radioelektronickými prostředky dosáhla takového stupně, že vyvstala nutnost vést s nimi boj v operaci (boji). Boj s radioelektronickými prostředky představuje celý komplex opatření, na jejichž uskutečnění se podílí většina druhů vojsk. V článku chci ukázat podíl raketového vojska a dělostřelectva při ničení a umlčování radioelektronických prostředků.

Možnosti raketového vojska a dělostřelectva

Raketové vojsko a dělostřelectvo vedle letectva patří k rozhodujícímu druhu vojska v boji s radioelektronickými prostředky nepřítele.

a) Úkoly dělostřelectva

Vzhledem k předpokládanému rozmístění bojové sestavy dělostřelectva v rámci vševojskového svazku (armády) se zahájením útočného boje (operace) a dále střelby může hlavní dělostřelectvo (ráže 100 mm K, 122 mm K, 122 mm raketomety) vést palbu do hloubky kolem 15 km od předního okraje. Hlavní dělostřelectvo ze zakrytých palebných postavení při zahájení útočného boje (operace) může umlčovat (ničit):

— radiolokační prostředky pro průzkum pozemních cílů, které předpokládá nepřítel rozmísťuje na výšinách ve vzdálenosti 0,2–2 km od předního okraje;

— radiolokátory dělostřeleckých jednotek k zjišťování palebných postavení děl, minometů, raketometů (podle dráhy střely) k opravování a řízení palby, které umísťuje v prostorech palebných postavení dělostřeleckých jednotek, tj. 3–5 km od předního okraje obrany;

— velitelská stanoviště praporečného, brigádního typu, dělostřeleckých jednotek a předsunutá velitelská stanoviště divizí;

— různé aparatury systému blízkých spojovacích uzlů a rušicích stanovišť;

— velitelská stanoviště taktických raketových prostředků typu HONEST JOHN;

— radiolokační prostředky v systému PVO nepřítele, které zabezpečují průzkum a řízení palby PL dělostřelectva;

— předsunutá stanoviště řízení a navádění taktického letectva.

b) Úkoly raketového vojska

Taktické prostředky raketových útvarů vševojskových svazků prvního sledu, vzhledem k volbě prostoru bojového rozmístění a jejich dostřelu, mohou při použití jaderné náplně ničit:

— velitelská stanoviště taktických raketových prostředků;

— předsunutá stanoviště řízení a navádění taktického letectva;

— radiolokační prostředky v systému PVO zabezpečující průzkum a řízení palby PLRS typu HAWK (první linie);

— velitelská stanoviště, střediska pro řízení bojové činnosti, spojovací uzly di-

vizního typu, předsunutá velitelská stanoviště armádního sboru.

Operačně taktické prostředky vševojskové armády při volbě prostoru bojového rozmístění 40–60 km od předního okraje (dálce střelby) mohou při použití jaderné náplně ničit:

- velitelská stanoviště, střediska pro řízení bojové činnosti, spojovací uzly divizního a sborového typu;

- velitelská stanoviště operačně taktických raketových prostředků;

- různé aparatury systému rušících stanic (stanovišť);

- radiolokační prostředky v systému PVO pro velení a řízení bojové činnosti PLRS;

- střediska řízení a uvědomování taktického letectva.

Radioelektronické prostředky jako objekty ničení (umlčení) raketovým vojskem a dělostřelctvem vševojskové armády — viz tabulka 1.

Hlavnové dělostřelctvo vzhledem k volbě bojové sestavy (2 až 8 km od předního okraje) a dálce střelby může umlčovat (ničit) radioelektronické prostředky do hloubky bojové sestavy brigád prvního sledu nepřítele. V této hloubce je rozmístěno kolem 50 % radioelektronických prostředků.

Radiolokátory nepřítele jsou prakticky soustředěny na jednom vozidle nebo přívěsu. Některé typy radiolokátorů nepřítel rozvíjí v terénu po částech. Všechny části jsou však rozvinuty na ploše do 1 ha. Proto můžeme tento objekt považovat za jednotlivý (bodový) cíl. Výpočty ukazují, že při střelbě ze 100 mm K vz. 53 je v důsledku menšího účinku střeliva na radiolokátor nadměrná spotřeba munice. Tak např. k umlčení tohoto cíle do dálky střelby 10 km je potřeba 490 střel. Proto není účelné tento druh děl používat k umlčení radiolokátorů. Radiolokační prostředky může tedy umlčovat dělostřelctvo ráže 122 mm a větší. K umlčení radiolokátoru, nejméně po dobu jedné hodiny je norma spotřeby 80 (122 mm) a 60 střel (152 mm) při délce střelby do 10 km s pravděpodobností zasažení $P = 0,7 - 0,9$. K umlčení předsunutého stanoviště řízení a navádění taktického letectva jsou normy spotřeby 4krát větší.

Velitelská stanoviště praporů, brigád a dělostřeleckých jednotek nepřítele umlčujeme při zahájení průlomu jeho obrany s normou spotřeby jako na nepozorovanou krytou živou sílu a palebné prostředky. K umlčení velitelského stanoviště, které může být na ploše 4 ha, je potřeba po ráži 100 mm 1000, 122 mm 600

a 152 mm 360 střel, a to do dálky střelby 10 km. Na dálky větší než 10 km se tato spotřeba střel zvětšuje o 1/5 (20%) na každý kilometr dálky. Nepozorovanou krytou živou sílu a palebné prostředky umlčujeme přibližně s polovinou střel se zapalovačem nastaveným na trhavý účinek, ostatní se zapalovačem nastaveným na tříštivý účinek. Při uvedené normě spotřeby střel k umlčení velitelského stanoviště lze dosáhnout matematické naděje procenta zasažení cíle ve výši $M = 20 - 25\%$.

Při střelbě raketometným oddílem (122 mm) určujeme cíl o rozměrech nejméně 400×400 m. Tak k umlčení předsunutého velitelského stanoviště divize, které může být na ploše 24 ha potřebujeme 2880 střel (do dálky střelby 15 km), tj. jedna salva celé raketometné brigády. Při střelbě do dálky větší než 15 km se norma spotřeby zvětšuje o 1/10 (10%) na každý kilometr dálky. Potřebná mohutnost (ráže) jaderných úderů k zničení některých radioelektronických prostředků — viz tabulka 2.

Časové vedení jaderného úderu a palby dělostřelctva

Při použití raketového vojska a dělostřelctva v boji s radioelektronickými prostředky je nezbytné stanovit dobu tzv. „taktické nebo operační účelovosti“ jejich ničení (umlčení), a to s přihlédnutím k bojové činnosti vlastních vojsk. Radiolokační prostředky pro průzkum pohyblivých cílů (typ AN/TPS-33, 25) jsou schopny zjišťovat a sledovat pohybující se proudy tanků, obrněných transportérů a automobilů na vzdálenost asi 18 km. Při průlomu připravené obrany nepřítele s vyvedením vojsk z chodu jsou schopny prostředky AN/PFS 4, 5, 6, 9 zjišťovat naše vojska (podle terénních podmínek) již v plukovních proudech, při rozčleňování do praporečnických, rotních proudů a dále až do rozvinutí bojové sestavy. Podle doposud platných zvyklostí tyto druhy radiolokačních prostředků umlčujeme se zahájením dělostřelecké přípravy (při útoku z chodu v okamžiku rozvinování vlastních vojsk do praporečnických proudů).

Radiolokační prostředky dělostřeleckých jednotek nepřítele (AN/MPQ-4A) jsou schopny určit palebné postavení dělostřelctva po 1–2 výstřelech, zpracovat povely k zahájení palby a předat je v několika minutách vykonavatelům. Na tyto radiolokátory vedeme palbu současně s umlčením nepřátelských baterií. Rovněž v této době umlčujeme ze zakrytých palebných postavení radiolokační prostřed-

Tabulka 1

Pojmenování a charakteristika objektů	Vzdálenost od předního okraje	Zaujatá plocha
	km	ha-km ^a
a) objekty umlčování (ničení) dělostřelectvem		
- radiolokační stanice pro průzkum pohyblivých cílů (AN/PPS-4, 5, 6, 9, AN/TPS-33, 25)	0,2—2	1 ha
- VS praporu prvního sledu 1)	2—4	2—4 i více
- radiolokační prostředky dělostřelectva (AN/MPQ-4A)	3—5	1 ha
- VS dělostřeleckých jednotek	3—6	do 2 ha
- radiolokační prostředky v systému PVO pro průzkum a řízení palby PL dělostřelectva	3—8	2 ha
- PVS divizního typu	6—8	20—25 ha
- aparatury na blízkých spojovacích uzlech; prostředky rušících stanovišť	8—12	1—4 ha
- VS brigádního typu 1)	10—15	3—5 i více ha
- VS taktických raketových prostředků	8—15	2—3 ha
- radiolokační prostředky v systému PVO, pro průzkum a říze- ní PLRS typu HAWK	10—20	4—10 ha
- předsunuté stanoviště řízení a navedení taktického letectva	10—25	4 ha
b) objekty ničení taktickými raketami		
- VS taktických raketových prostředků	8—15	2—3 ha
- radiolokační prostředky v systému PVO, pro průzkum a říze- ní palby PLRS typu HAWK	10—20	4—10 ha
- předsunuté stanoviště řízení a navedení taktického letectva	10—25	4 ha
- VS, střediska pro řízení bojové činnosti divizního typu	15—25	2—3 km ^a
- spojovací uzel divizního typu	15—25	do 10 ha
- PVS armádního sboru	20—25	1 km ^a
c) objekty ničení operačně taktickými raketami		
- VS, středisko řízení bojové činnosti divizního typu	15—25	2—3 km ^a
- VS taktických raketových prostředků typu LANCE	20—25	4—6 ha
- VS operačně taktických raketových prostředků typu SERGEANT	30—60	4—5 ha
- prostředky rušících stanovišť	30 i více	
- VS, středisko řízení bojové činnosti sborového typu	30—50 i více	3—5 km ^a
- spojovací uzel sborového typu	30—50 i více	3—2 km ^a
- prostředky PVO pro průzkum a řízení palby PLRS	50 i více	4—10 ha
- středisko řízení a uvědomování taktického letectva CRC	80 i více	2 km ^a

Poznámka: 1) Současně s ostatními prvky velení jsou rozmístěny rádiové stanice

Tabulka 2

Cíle určené k ničení jadernými údery	Předpokládaná efektivnost jaderných úderů k ničení		Potřebná mohutnost (ráže) v kt	
	ZHN	ostatních cílů	OTR	TR
a) prostředky jaderného napadení				
- VS taktických raketových prostředků ¹⁾	$P \geq 0,9$	—	—	3—10
- VS operačně taktických raketových prostředků ¹⁾	$P \geq 0,9$	—	20	—
b) velitelská stanoviště				
- VS as (živá síla v polních úkrytech)		$S_o \geq 40 \%$	100 i více	
- VS as (živá síla ve štábních automobilech)		$S_o \geq 40 \%$	20—40	
- VS divize (živá síla ve štábních automobilech)		$S_o \geq 40 \%$	20	10
- VS divize (živá síla v polních úkrytech)		$S_o \geq 40 \%$	40—100	10—20
- spojovací uzel as ¹⁾		$S_o \geq 40 \%$	20	—
- spojovací uzel divizního typu ¹⁾		$P = 0,7-0,9$		3—10
- PVS armádního sboru		$P = 0,7-0,9$	20	3—10
c) ostatní objekty				
- prostředky v systému PVO, zabezpečující velení a řízení PLŘS ²⁾		$P = 0,7-0,9$	20	3—10
- středisko řízení a uvědomování taktického letectva (CRC) ²⁾		$S_o \geq 40 \%$	20—100	—
- stanoviště rušících prostředků ¹⁾		$P = 0,7-0,9$	20	3
- předsunuté stanoviště řízení a navedení tak- tického letectva ²⁾		$P = 0,7-0,9$	—	3—10

Poznámka: ¹⁾ ničení nekrytých anténních systémů,

²⁾ ničení nekrytých parabolických anténních systémů.

ky zabezpečující průzkum a řízení palby PL dělostřelectva.

Velitelská stanoviště praporečného typu zpravidla umlčujeme současně s opěrnými body rot, velitelské stanoviště brigádního typu a předsunutá velitelská stanoviště divize při umlčování hloubky obrany nepřítelů. Velitelská stanoviště taktických raketových prostředků ničí dělostřelectvo ihned po zjištění.

Dělostřelecká příprava podle doposud platných zásad představuje koncentraci boje s radioelektronickými prostředky. Umlčení radiolokátorů ke zjištění pohyblivých pozemních cílů musí však časově

předcházet jak při přeskupení, tak při přesunu vlastních vojsk z hloubky. Při vyvádění jednotek z vyčkávacího prostoru, před zahájením útoku a i před zahájením protiúderu (v obranné operaci) bude vzhledem k taktické a operační účelovosti nezbytné umlčet je dělostřelectvem v okamžiku zahájení přesunu vojsk. Proto považujeme za chybu čekat s umlčením těchto prostředků až do zahájení dělostřelecké přípravy.

Obdobně umlčení radiolokátorů dělostřelectva (k zjištění palebných stanovišť děl, minometů, raketometů) je svazováno s umlčením nepřátelských baterií. Když

si to situace vyžádá, bude vhodné je umlčet časově před nepřátelskými bateriemi. Propočty ukazují, že zničením nejméně tří radiolokátorů typu AN/MPQ-4A v pásmu divize se snižuje pravděpodobnost zjištění dělostřeleckých baterií až dvakrát. Proto budou tyto druhy radiolokátorů samostatným objektem umlčení pro palbu dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení.

Při ničení radioelektronických prostředků u objektů velení taktických, operačně taktických raket, radiolokátorů v systému PVO zabezpečující velení a řízení PLRS, prostředků spojovacích uzlů apod., považujeme za nejzranitelnější prvky nekryté rozmístěné antény. K splnění tohoto úkolu u taktických raket postačí jaderný úder o mohutnosti 3–10 kt (v závislosti na dálce střelby), u operačně taktických raket jaderný úder 20 kt pro všechny dálky střelby a objekty s nekrytými anténními systémy (viz tabulka 2).

Jinak v použití raketového vojska k ničení radioelektronických prostředků nejsou prakticky žádné zvláštnosti jak v plánování jaderných úderů, tak v jejich vedení a kontrole výsledků.

S přihlédnutím k taktické a operační účelovosti je vhodné, dobu k zahájení úderu (palby) na radioelektronické prostředky spojit s plněním taktických, popř. operačních úkolů, které v průběhu boje (operace) budou plnit svazky vševojskové armády. Vzhledem k nasycenosti a důležitosti některých radioelektronických prostředků vyplývá prvořadá potřeba ničit (umlčovat) je co nejdříve, a to ihned po zjištění. Prvořadými objekty ničení (umlčení) budou velitelská stanoviště (brigády, divize, sboru, palebných prostředků raket, letectva, PVO) a v častých případech i rušiče. Ve válce na Středním východě r. 1967 byl izraelskou armádou zahlušen arabským státům systém PVO, což potom umožnilo beztrápně zničit egyptské letectvo.

V některých případech palebné úkoly raketového vojska a dělostřelectva budou časově předcházet bojovým úkolům vlastního letectva, aby mu vytvořil podmínky

pro úspěšnou činnost. Prostředky raketového vojska a dělostřelectva při plnění tohoto úkolu budou s předstihem ničit (umlčovat) radiolokační prostředky, které zabezpečují průzkum a řízení palby PL dělostřelectva a PLRS, střediska řízení a uvědomování, jakož i předstunutá stanoviště taktického letectva, do startu vlastního letectva.

Náčelník a štáb raketového vojska a dělostřelectva vševojskové armády k vedení boje s radioelektronickými prostředky nepřítel nezpracovává zvláštní dokument. Úkoly jsou vyjádřeny v „plánu bojového použití raketového vojska a dělostřelectva v útočné operaci armády“ a přeneseny do vševojskového dokumentu „plánu radioelektronického boje pro útočnou operaci“. Obdobná činnost probíhá na stupni oddělení dělostřelectva vševojskového svazku.

NRVD vševojskové armády před přijetím rozhodnutí, na základě vyhodnocené radioelektronické situace, je povinen podat veliteli armády návrh na možné otázky:

— jaké objekty (cíle) a kdy bude ničit nebo umlčovat raketové vojsko a dělostřelectvo;

— počet a mohutnost (ráže) jaderných úderů a jejich předpokládaná účinnost;

— hodnota dělostřeleckých oddílů k umlčení (ničení) radioelektronických prostředků a předpokládaná norma spotřeby dělostřelecké munice;

— případné požadavky na doplňkový průzkum některých objektů.

Závěr

Z celého komplexu opatření zaměřených na boj s radioelektronickými prostředky nepřítel je neefektivnější jejich ničení nebo umlčování palebnými prostředky raketového vojska a dělostřelectva. Údery a palbu RVD povedeme především na ty objekty, které ztíží nebo dokonce znemožní nepříteli velení vojskům a palebným prostředkům ničení (raketám, dělostřelectvu, letectvu a systému PVO).

BOJOVÁ ČINNOST STÍHACÍHO BOMBARDOVACÍHO LETECTVA

Stíhací bombardovací letectvo je základní palebnou silou frontového letectva. Je určeno k ničení důležitých, zvláště malorozměrných a pohyblivých cílů v taktické a bližší operační hloubce nepřítele. Z tohoto určení vyplývá řada úkolů, které tento druh letectva plní v rámci podpory boje pozemních vojsk. Každý z těchto úkolů představují konkrétní objekty ničení se specifickými vlastnostmi, které zásadním způsobem ovlivňují činnost stíhacího bombardovacího letectva. Charakteristiky cílů působí již při plánování bojové činnosti, ale konkrétní podobu nabývají často až v průběhu bojové činnosti, čímž se vytvářejí potenciální možnosti různých disproporcí v původně stanoveném zámyslu.

Činnost stíhacího bombardovacího letectva je převážně zaměřena na ničení malorozměrných, pohyblivých cílů. U většiny těchto cílů můžeme objektivně předpokládat jejich limitované počty v daném prostoru, vyplývající z organizace, norem a zásad použití. U nejdůležitějších cílů, jako jsou např. prostředky jaderného napadení, nebudeme však znát v době plánování jejich polohu, a proto je můžeme ničit až je upřesní některý z průzkumných prostředků. K tomu je třeba předem vytvořit takové organizační předpoklady, abychom v případě jejich zjištění mohli vést úder s dostatečnou účinností a v přijatelném čase. Přitom ničení těchto cílů bude vyžadovat různé počty letounů i různé druhy výzbroje, což musí stanovená organizace bojové činnosti stíhacího bombardovacího letectva předvídat i zabezpečit. Z toho je zřejmé, že charakteristiky cíle budou ovlivňovat rozhodovací proces i vlastní bojovou činnost. Účelově můžeme tyto charakteristiky rozdělit do těchto skupin:

- a) bojová hodnota cíle ve spojitosti s časovým faktorem
- b) geometrické rozměry a odolnost cíle
- c) skrytost v terénu a stupeň maskování cíle

d) vzájemná poloha objektů vůči sobě navzájem.

Bojovou hodnotu cíle můžeme v tomto případě definovat jako relativní srovnávací kritérium důležitosti několika cílů vůči sobě v daném časovém období. Různá bojová hodnota cíle ovlivňuje spolu s jinými vlastnostmi cíle potřebnou dobu zásahu a může si vynutit i případnou změnu úkolu jednotkám ve vzduchu. Rozmezí doby možného úderu vyplývá především z daného cíle, používaného systému velení a z podmínek bojové činnosti. Od zjištění daného cíle do doby vydání rozkazu jednotce ke vzletu uplyne určitá, někdy i delší doba. Za tuto dobu může cíl buď splnit svůj bojový úkol, nebo změnit svoji polohu, což v obou případech může ovlivnit bojové možnosti stíhacího bombardovacího letectva. V případě méně pohyblivých cílů, jejichž činnost bezprostředně neohrožuje vlastní vojska, můžeme dobu zásahu úměrně prodloužit, jindy zase doba možného zásahu proti nejnebezpečnějšímu cíli bude tak krátká, že musíme činit výjimečná opatření.

Geometrické rozměry a odolnost cíle především ovlivňují volbu prostředků ničení. To ve svých důsledcích vede k potřebě neustálého přizpůsobování výzbroje letectva předpokládaným či určeným objektům ničení. Musíme-li rychle zasáhnout a nemáme možnost rychle přezbrojit připravené letouny, musíme použít i méně vhodnou výzbroj. Tím může dojít k menší hospodárnosti použití, neboť nesprávně volená výzbroj zvyšuje potřebné počty letounů pro zničení cíle. V některých případech, vlivem proměnné odolnosti cíle, nebudeme moci vůbec s danou výzbrojí na vyskytnuvší se cíl působit, neboť podvěšené prostředky ničení nebudou účinné.

Skrytost objektů ničení spolu s jejich maskováním vytváří pro stíhací bombardovací letectvo složitou situaci, což se nejmarkantněji projevuje právě u malorozměrných cílů, jako nejsnáze maskovatelných objektů. To ztěžuje vyhledávání těchto cílů a dává v řadě případů činnosti stíhacího bombardovacího letectva nahodilý charakter. Stupeň maskování neovlivňuje jen pravděpodobnost jeho zjištění, ale nepříznivě ovlivňuje upřesnění cíle v opakované zteči, zamíření, způsob zteče a omezuje výběr doplňkového manévru.

Stíhací bombardovací letectvo ve své činnosti se bude střetávat s celou řadou malorozměrných cílů, které mohou vůči sobě navzájem být různě uskupeny. Pokud jde o jednotlivý bodový cíl, ničí se obvykle ztečemi jednotlivých letounů se samostatným zamířením a použitím té účinné výzbroje, která zabezpečuje z hlediska přesnosti vysokou pravděpodobnost zásahu. Odlišnější situace nastane v případě skupinových cílů. V závislosti na vzájemném rozmístění jednotlivých bodových cílů můžeme objekt ničit jako řadu jednotlivých cílů, nebo jako celou plochu. V každém případě však půjde o zcela odlišné způsoby úderu i různé prostředky ničení. O konečném způsobu úderu rozhoduje vzájemné porovnání účinnosti obou variant. Při plánování bojové činnosti je prakticky nemožné rozhodnout variantu předem, neboť její použití závisí na rozsahu údajů, zjištěných průzkumem v průběhu bojové činnosti. Jelikož nemůžeme předvídat, zda např. v daném čase zjistíme jen jedno odpařovací zařízení, nebo celou baterii, je zřejmé, že hospodárné použití stíhacího bombardovacího letectva bude závislé na řídící a organizační práci štábů všech stupňů tak, aby byly již předem vytvořeny takové podmínky, které by vzniklou situaci s přihlédnutím k limitovanému času umožnily uspokojivě vyřešit.

Z vlivu charakteristik cíle na bojovou činnost stíhacího bombardovacího letectva je zřejmé, že budeme používat i různé způsoby bojové činnosti tak,

aby stíhací bombardovací letectvo bylo schopno účinně zasáhnout v libovolných podmínkách situace. Proto v souladu s předpisem LET-1-13 používá stíhací bombardovací letectvo tyto způsoby bojové činnosti při ničení pozemních cílů:

- údery na výzvu
- samostatné vyhledávání a ničení cílů (lov)
- údery na předem určené (plánované) cíle.

Realizace každého způsobu bojové činnosti přináší s ohledem na charakter soudobých operací, nadzvukovou techniku stíhacího bombardovacího letectva i různorodost používané výzbroje v závislosti na konkrétních podmínkách určité problémy. Volba správného způsobu bojové činnosti rozhodujícím způsobem ovlivní plnění bojových úkolů, neboť každý z nich je do určité míry vhodný při působení proti určitým druhům cílů s přihlédnutím k specifickým podmínkám situace.

Údery na výzvu jsou nejčastěji používaným způsobem bojové činnosti stíhacího bombardovacího letectva, neboť nejlépe vyhovuje požadavkům na ničení malorozměrných a pohyblivých cílů. Polohu těchto, zejména důležitých cílů v době plánování, znát většinou nebudeme. V prostoru bojové činnosti můžeme však předvídat přibližně jejich počty a pravděpodobné rozmístění, ale vlastní úder obvykle bude možný až při jejich upřesnění či zjištění. K tomu, abychom při zjištění objektu jej mohli ničit v požadovaném čase, bude nutné mít trvale připraveny určité síly stíhacího bombardovacího letectva v různých stupních bojové pohotovosti. To je také podstatou tohoto způsobu bojové činnosti. Tento způsob bojové činnosti používáme v podmínkách, kdy pro splnění úkolu je rozhodující čas a kdy údaje o cíli jsou v nejnětějším rozsahu známy bezprostředně před vzletem, někdy i až po vzletu jednotek.

Rychlost zásahu závisí především na stupni pohotovosti jednotek, na používaném systému velení a podmínkách situace. U stíhacího bombardovacího letectva používáme tři stupně pohotovosti, lišící se od sebe stupněm připravenosti osádek a letecké techniky. U roje letounů v pohotovosti č. 1 je požadován vzlet po předání rozkazu do pěti minut a z pohotovosti č. 2 do 12 minut. Vzlet z pohotovosti č. 3 je závislý na druhu výzbroje, kterou na letouny chceme podvěsit a na vzdálenost stojánky od vzletové dráhy. Obecně vzato se rozmezí možného vzletu u klasických prostředků ničení pohybuje v rozmezí od 25 do 60 minut, u jaderných prostředků kolem 55 minut. Chceme-li zjistit možnou dobu od rozhodnutí vyššího velitele do zásahu na cíl, je třeba při současně používaném systému velení na každém stupni přibližně 2—3 minuty počítat na rozhodnutí příslušného velitele a 1—2 minuty na předání rozkazu. Celkem tyto pasívní doby až do doby odstartování roje z pohotovosti č. 1 se pohybují v rozmezí 9—11 minut v rámci stíhací bombardovací letecké divize.

Činnost na výzvu má zpravidla charakter postupných úderů s intervaly, které závisejí hlavně na množství jednotek a stupních jejich pohotovosti. V případech, kdy cíl nevyžaduje pro ničení větší počet letounů, vedeme současně údery. Kladem tohoto způsobu bojové činnosti bezesporu je, že v přijatelném časovém rozmezí můžeme vést údery proti téměř všem typovým cílům. Činnost na výzvu umožňuje pružné a centralizované řízení a tímto způsobem lze řešit většinu úkolů stíhacího bombardovacího letectva. Jde především

o úkoly, které plní vyčleněným úsilím v rámci podpory boje pozemních vojsk, v rámci zálohy velitele LA, ničení prostředků velení a navedení, prostředků PVO nepřítele apod. Tím, že vzlétá na konkrétní zjištěný cíl, bude i účinnost stíhacího bombardovacího letectva vcelku vysoká, neboť upřesnění polohy cíle během krátké doby od jeho zjištění do doby úderu nebude většinou obtížné a tak případný úder na záložní cíl bude skutečně výjimkou.

Tento způsob bojové činnosti při praktické realizaci však vytváří i celou řadu ne právě zanedbatelných problémů, jejichž řešení vyžaduje od velitelů, pilotů i štábů vysokou připravenost a odbornou zdatnost. Jedním z faktorů, který ovlivňuje výsledek bojové činnosti, je příprava osádek. V případě činnosti na výzvu předběžná příprava pilotů probíhá rámcově do prostoru a nikoliv z hlediska konkrétního úkolu a cíle. Po předání výzvy hotovostní jednotce nezbyvá již čas na podrobnější přípravu, což se negativně odráží v možném výsledku plnění úkolu. Toto se dá kompenzovat do určité míry vysokou vycvičeností pilotů a důkladnou předběžnou přípravou, zaměřenou hlavně na poznání situace v prostoru bojové činnosti a variantní řešení překonávání prostředků PVO nepřítele. Další problém, který je třeba řešit, vyplývá z požadavku hospodárného použití o udržení vysoké účinnosti při ničení pozemních cílů. Je dán především širokým množstvím potenciálních cílů, proti kterým má stíhací bombardovací letectvo působit. S tím úzce souvisí výběr nejvýhodnějších prostředků ničení s ohledem na nově se objevivší cíl tak, abychom dosáhli maximální účinnosti jeho ničení. První těžkost spočívá v tom, že neznáme předem prostor rozmístění cíle, na který poletí na výzvu. Proto musí být jednotky stíhacího bombardovacího letectva připraveny působit v rámci svého doletu do libovolného místa v nařízeném prostoru bojové činnosti. To má za následek, že všechny letouny, které vyčleňujeme do hotovosti, musí mít na úkor prostředků ničení zavěšeny i přídatné nádrže. Tím se snižuje úderná síla letounů a tím více se prosazuje požadavek optimální volby výzbroje, neboť s přezbrojením jednotek v pohotovosti č. 1 a č. 2 nemůžeme z časových důvodů kalkulovat. Za této situace musíme tento vliv negovat vhodným organizačním opatřením. Útvary stíhacího bombardovacího letectva udržují menší počet hotovostních jednotek ve srovnání s různorodostí potenciálních cílů a tak i výzbroj těchto jednotek co do potřebného sortimentu je chudší. Proto řešení se nabízí na stupni sbold, kde celkové množství hotovostních jednotek je podstatně vyšší a tím je možný i větší výběr z prostředků ničení. Velitel svazku může vhodným usměrněním zabezpečit pestřejší výzbroj jednotek, a tím vytvářet výhodné podmínky pro stanovení nejvýhodnější výzbroje na konkrétní cíl v daném čase. V případě příchodu jedné výzvy výběr nejvýhodnější jednotky nebude tedy činit potíže. Složitější situace může nastat v případě potřeby současného ničení několika cílů v krátkém časovém rozmezí. Tuto situaci můžeme řešit některou z metod lineárního programování. Jelikož rozhodnout se je třeba v krátkém čase a štáb svazku samostatný počítač nemá, byla upravena Voglova metoda tak, aby rychle a bez nároku na kvalifikovanou přípravu umožnila řešení, které se blíží optimu s přesností plně vyhovující praxi. Její podstatu objasníme na příkladě.

Máme rozhodnout, které z šesti rojů v pohotovosti máme použít k ničení pěti příslých cílů, označených A—E. Pro řešení sestavíme tabulku, kam vypíšeme pravděpodobnosti zničení každého cíle tím prostředkem ničení, který má každý roj podvěšen. Jelikož se obecně lépe pracuje s celými čísly, vynásobíme tyto pravděpodobnosti stem a dostaneme — viz tab. 1

Tabulka 1

roj \ cíl	A	B	C	D	E	Rozdíl
1	56	57	14	65	31	8
2	56	57	14	65	31	8
3	51	53	15	62	28	9
4	51	60	17	<u>69</u>	28	9
5	43	48	11	55	20	7
6	43	48	11	55	20	7

Tabulka 2

roj \ cíl	A	B	C	D	E	Rozdíl
1	56	57	14		31	1
2	56	57	14		31	1
3	51	53	15		28	
4				69		2
5	43	48	11		20	5
6	43	<u>48</u>	11		20	5

Nyní v každém řádku uděláme rozdíl mezi dvěma nejvyššími čísly a zapíšeme do sloupce „rozdíl“. Pokud nastane případ, že dva řádky mají stejný nejvyšší rozdíl (v našem případě řádek 3 a 4), pak volíme ten, kde je nejvyšší číslo a toto číslo podtrhneme. Tím cíl D byl přidělen roji 4. Tento postup opakujeme, ale vynecháme řádek 4 a sloupec D. Pro názornost výkladu tento krok **uvádím v tab. 2**. Při získání potřebného návyku děláme všechny **kroky v tab 1**.

V druhém kroku je nejvyšší rozdíl {5} u pátého a šestého řádku. Jelikož v obou řádcích jsou všude stejné pravděpodobnosti, jsou oba roje zřejmě podvěšeny stejnou výzbrojí a proto je lhostejné, který z nich volíme (v našem případě řádek 6). Tím pro roj 6 byl přidělen cíl B. Tento postup opakujeme až do úplného vyřešení přidělení cílů. Toto řešení se blíží maximu cílové funkce a zabezpečuje největší matematickou naději počtu zničených cílů. Tento postup je rychlý a velmi jednoduchý. Při řešení úkolu jsme ovšem nepředpokládali prioritu určitého cíle. Na možnosti použití této metody se tím ale nic nemění, neboť na velmi významný cíl vybereme přímo tu nejvhodnější jednotku a ostatní přidělujeme podle popsaného schématu.

Další potřebou, kterou si praxe vynucuje při používání tohoto způsobu bojové činnosti, je správné složení hotovostní struktury jednotek stíhacího bombardovacího letectva. Jde především o optimální složení, které by zabezpečilo splnění daných úkolů, ale i co nejvíce šetřilo síly létajícího a technického personálu. Tuto otázku podrobně řeší VM 8/74 a proto ji nebudu blíže rozebírat.

Samostatné vyhledávání a ničení pozemních cílů (lov) je ve své podstatě kombinací průzkumné a bezprostředně na ni navazující úderné činnosti. Je to aktivní způsob bojové činnosti, jehož význam a úloha rostou v souvislosti s nedostatkem zpráv o nejdůležitějších cílech. Má tu přednost, že téměř současně se zjištěním cíle dochází k jeho ničení a v drtivé většině případů doba od zjištění do úderu je dána časem, který potřebuje skupina letounů pro zaujetí výchozího bodu zteče. Lov nejlépe vyhovuje požadavku pružného působení zejména proti významným malorozměrným cílům a na rozdíl od předchozích způsobů bojové činnosti činí do určité míry stíhací bombardovací letectvo nezávislým na jiných prostředcích zjištění. Velká samostatnost činnosti při tom klade však mimořádné nároky na úroveň připravenosti pilotů, předpokládá dobrou znalost prostoru lovu, rychlou orientaci a rozhodování, jakož i vysokou vycvičenost pilotů v bojovém použití.

Vzhledem k tomu, že tento způsob se skládá ze dvou téměř samostatných úkolů (tj. vyhledání a ničení cíle), předpokládáme, že charakter činnosti bude do značné míry nahodilý, neboť cíl můžeme, ale nemusíme zjistit. Současně máme na zřeteli potřebu delšího setrvání v prostoru lovu, čímž jsou letouny dlouhodoběji vystaveny působení nepřátelské PVO. Proto tento způsob bojové činnosti budeme používat hlavně proti nejdůležitějším cílům, jejichž charakter si vynucuje co nejrychlejší zásah. Z tohoto hlediska jsou to především raketové jaderné prostředky nepřítele, kde časový faktor je rozhodující a kde bojová hodnota cíle je úměrná přijímanému riziku vyšších ztrát vlivem činnosti PVO nepřítele. Přitom víme, že tento způsob bojové činnosti je vhodný jen v určitých obdobích operace v závislosti na podmínkách situace. Povedeme-li lov proti jaderným prostředkům, pak to bude především v době těsně před klíčovými fázemi operace pozemních vojsk. Půjde-li o střetnutí bez použití jaderných zbraní, pak tento způsob bude vhodné volit v době náznaků možného přechodu na jadernou variantu.

V období relativního klidu je vyhledávání a tím i ničení prostředků jaderného napadení obtížné, neboť většina z nich je svinuta, pečlivě maskována a nebude v pohybu. V období bezprostřední přípravy nepřítele k aktivní činnosti o rozhodujících obdobích bude aktivita i manévrování prostředků jaderného napadení nejsilnější a v důsledku častých změn výhodná pro jejich zjištění. Bojovou činnost lovem můžeme vést i proti jiným objektům na bojišti. Pak kritéria podmínek činnosti budou přísnější, zejména při nedostatečném narušení nepřátelské PVO. Pokud se rozhodneme použít tento způsob bojové činnosti, pak si musíme být vědomi, že lov v sobě skrývá nebezpečí menší účinnosti. Je to dáno nahodilým výsledkem lovu. Cíl nemusí nalézt a pak letoun musí udeřit na záložní cíl, jehož význam je nesrovnatelně nižší, než cíle, proti nimž je namířena bojová činnost. Jelikož údery na záložní cíle budou v těchto případech časté, pak je reálné předpokládat, že v prostoru lovu a nebo poblíž bude většina záložních cílů natolik bezvýznamných, že za normálních okolností by proti nim stíhací bombardovací letectvo nepůsobilo. Přitom výběr záložního cíle je omezen možnou účinností prostředků ničení, kterými jsou lovci vyzbrojeni a jejichž výzbroj je zaměřena na efektivní použití jen proti hlavnímu objektu lovu. Aby v těchto podmínkách účinnost lovu byla úměrná vynaloženému úsilí, je třeba učinit řadu opatření k zabezpečení optimálních předpokladů pro ničení hlavního cíle. Jde především o důkladné a všestranné vyhodnocení sestavy nepřítele a z toho vyplývající prostory a

objekty lovu, systematicčnost při bojové činnosti i dokonalou znalost situace v zájmovém prostoru. Při organizaci bojové činnosti způsobem lovu mohou prakticky nastat dvě varianty:

a) prostor rozmístění zájmového objektu je znám. Pak půjde o „lov v daném prostoru“;

b) prostor rozmístění cíle není znám a víme jen průměrnou hustotu rozmístění těchto cílů v určitém, značně rozměrném pásmu. Pak vedeme „lov podél komunikací“ nebo „lov ve stanoveném pásmu“.

V obou případech způsob lovu je značně odlišný a předpokládá rozdílnou metodiku při jeho vedení.

Lov ve stanoveném prostoru vedeme v prostoru do 100 km² pro dvojici a 200 km² pro roj. Tento druh lovu je vhodný proti taktickým prostředkům jaderného napadení, neboť je zde vyšší předpoklad správného vyhodnocení možného prostoru rozmístění s ohledem na omezenější možnosti jejich rozmístění. Je třeba ale mít na mysli, že takto vyhodnocené prostory s ohledem na dynamiku soudobého boje nebudou mít celodenní platnost a že je bude třeba neustále upřesňovat a pozměňovat. V tomto případě je výhodné kombinovat tento druh lovu s lovem podél komunikací. Při lovu v daném prostoru bude výsledek nejvíc ovlivňovat PVO nepřítele, neboť metodika lovu v daném prostoru vyžaduje dlouhodobější setrvání letounů nad omezeným prostorem s parametry letu, které pro překonání PVO nejsou právě výhodné. Proto při lovu půjde i o různé protiraketové manévry na úkor systematicčnosti vyhledávání a tedy umlčení či oslabení PVO v tomto prostoru je samozřejmým předpokladem.

Zdůraznil jsem, že výsledek lovu má náhodný charakter, s kterým je třeba počítat již předem. Skutečnost, že skupina letounů při jednom vzletu cíl v prostoru nezjistila ještě neznamená, že cíl v daném prostoru není. Proto by bylo chybné po jednom bojovém letu tento prostor z úvah vypustit a považovat jej za neobsazený. Jelikož výběru prostoru předcházela celá řada rozborů, úvah a doporučení odborníků, byl tento prostor vybrán po pečlivém zhodnocení situace a proto je třeba v zájmu systematicčnosti vést do tohoto prostoru více letů, abychom jej v dalších úvahách s určitou „praktickou jistotou“ z dalších úvah mohli vyloučit.

Kolik letů je potřeba s ohledem na různé objekty do určeného prostoru lovu vést, abychom mohli dále prostor považovat za neobsazený, ukazuje orientačně **tabulka 3**.

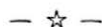
Tabulka 3

Objekt lovu	Potřebný počet letů
Prostředky jaderného napadení	4—5
Vojstva v prostoru soustředění	1
Místa velení	5—6
Středisko velení a navedení	2—3
Baterie HAWK	2

Tím se samozřejmě mění i možné intervaly letů do těchto prostorů v závislosti na časové naléhavosti a možných kombinacích druhů lovu. U operačně taktických prostředků jaderného napadení možných prostorů rozmístění je podstatně více a tak lov v daném prostoru proti nim můžeme použít jen v případě ověřeného prostoru, neboť doba působení se s ohledem na dolet snižuje a možnosti překonání PVO jsou obtížnější. V každém případě musíme být připraveni na možné zesílení lovců činností na výzvu, neboť lov vedou jednotky do roje v to, což ve všech případech nemusí stačit na zničení cíle. Zničení cíle je v tomto případě kategorickým požadavkem, neboť obtíže s novým vyhledáváním těchto rozhodujících cílů jsou značné.

Lov ve stanoveném pásmu často používáme proti prostředkům, o kterých nemáme v dané době žádné údaje o jejich možném rozmístění a je obtížné objektivně redukovat počet možných prostorů jejich rozmístění na přijatelnou míru. V tomto případě volíme trať letu zpravidla pro dvojici letounů tak, aby procházela přes největší počet možných prostorů rozmístění objektů a osádky vyhledávají cíle v určeném prostoru jen jedním průletem. Pravděpodobnost zjištění cíle v tomto případě je nižší, než při lovu v daném prostoru. Výsledky bojové činnosti jsou úměrné správnosti výběru potencionálních prostorů možného rozmístění a kvalifikovanému odhadu nejpravděpodobnějších prostorů rozmístění, přes které povede trať letu nejčastěji.

Posledním z druhů samostatného vyhledávání a ničení pozemních cílů je lov podél komunikací. Oprávněnost jeho používání je dána samotným charakterem soudobých operací. Vzhledem k častému manévru silami a prostředky pozemních vojsk bude značná část typových cílů stíhacího bombardovacího letectva v častém pohybu a tím i množství cílů, které jsou na komunikacích, bude poměrně vysoké. Lov podél komunikací je účinným druhem lovu. Můžeme očekávat lepší výsledky ve vyhledávání a ničení cílů už proto, že objekty se nemohou plně maskovat a využívat plně přírodních skrytů a úkrytů. I volba záložních cílů s vyšším významem bude jednodušší. Lov podél komunikací vede zpravidla dvojice letounů, při čemž v závislosti na konkrétních podmínkách situace určujeme dvojici asi 150—200 km komunikací. Technika vlastního letu spočívá v takové volbě sestavy, aby prohledávaná komunikace probíhala mezi letouny. Tím zabezpečíme pozorování stejné komunikace a jejího přilehlého okolí oběma osádkami současně, což zvyšuje jistotu zjištění daného cíle. Velmi výhodné bude kombinování tohoto druhu lovu s jinými druhy samostatného vyhledávání a ničení pozemních cílů, čímž se zlepší možné výsledky bojové činnosti.

Údery na předem určené cíle používáme nejčastěji v případech, kdy v době rozhodování známe základní údaje o poloze cíle, jehož charakteristika a význam nevyžadují bezprostřední zásah. Podstatou tohoto způsobu bojové činnosti je stanovení bojového úkolu s dostatečným časovým předstihem, což vytváří příznivé podmínky pro přípravu a uskutečnění úderu. Relativní dostatek času umožňuje dokonalou přípravu osádek. Velitel se může rozhodnout po důkladném zhodnocení situace a často může chybějící údaje upřesnit předběžným průzkum. Bojová technika může být včas připravena v potřebném počtu s neoptimálnější variantou výzbroje. Zpravidla budeme moci podrobně určit organizaci úderu, trať letu, sestavu, způsoby ztečí atd. Čas dává veliteli a štá-

bu dostatečné možnosti k organizaci celé řady opatření, která vyplývají z požadavků zabezpečení bojové činnosti. Tento způsob bojové činnosti nezabezpečuje rychlý zásah proti cíli a proto úderu na předem plánované cíle vedeme zpravidla na nepohyblivé, nebo periodicky se přemísťující cíle. Jde zejména o letiště, vybudovaná místa velení, bližší operační zálohy v prostoru soustředění, sklady, komunikační zařízení apod. V některých případech můžeme tento způsob bojové činnosti použít i proti pohyblivým cílům, jejichž směr a rychlost pohybu známe. Jde především o přesun operačních záloh, kde doby úderů volíme s přihlédnutím na nejzranitelnější úseky, kde je zabezpečena maximální účinnost úderu. Často tento způsob bojové činnosti použijeme v hromadných úderech LA a v důležitých etapách operace jako např. při odražení či podpoře protiúderů, při výsadkové operaci, zabezpečení vzdušné operace apod. Tento způsob bojové činnosti je vhodný i při působení proti objektům velkých rozměrů, které vyžadují velký počet sil na jeho ničení nebo dlouhodobé působení. Nevyhovuje však pro ničení malorozměrných a pohyblivých cílů.

Počet cílů, proti kterým můžeme tímto způsobem bojové činnosti působit, je poměrně omezen a proto i tento způsob budeme relativně méně používat. Při známé poloze cíle, jehož pohyblivost je malá, má vyšší velitel pro jeho ničení i jiné prostředky, jako dělostřelectvo a raketové vojsko a bude záviset jen na podmínkách situace, pro který prostředek ničení se rozhodne. Rovněž omezení možnosti působení tímto způsobem bojové činnosti je dáno samotným určením stíhacího bombardovacího letectva, které směřuje jeho činnost převážně na ničení malorozměrných a pohyblivých cílů. Je to přirozené i z hlediska místa a úlohy stíhacího bombardovacího letectva mezi ostatními palebnými prostředky pozemních vojsk. Malorozměrné a pohyblivé cíle mimo doštel dělostřelectva může v drtivé většině případů ničit s potřebnou účinností a hospodárností jen stíhací bombardovací letectvo.

Způsob bojové činnosti je jedním z prvků, které příslušný velitel musí ve svém rozhodnutí řešit a na němž do značné míry závisí úspěch bojové činnosti. Proto jsem naznačil klady i nedostatky současně používaných způsobů bojové činnosti stíhacího bombardovacího letectva tak, aby jejich volba s přihlédnutím na konkrétní situaci vytvořila optimální podmínky ke splnění bojových úkolů. K tomu je třeba kromě dokonalé znalosti situace i znalost předpokladů použití způsobů bojové činnosti, vhodně sladěna se zámyslem použití. Z tohoto hlediska jsem přistupoval i k rozboru jednotlivých způsobů s přihlédnutím k potřebě rychlého rozhodování, možného praktického využití i k návodu na řešení některých negativních vlivů, jimiž použití toho či onoho způsobu bojové činnosti je provázáno.

ŽENIJNÍ OPATŘENÍ K LIKVIDACI VZDUŠNÝCH VÝSADKŮ NA TERITORIU STÁTU

Velkou pozornost při zajišťování obrany a ochrany teritoria státu věnujeme možnostem působení nepřátelských vzdušných výsadků. Vzhledem k současné organizaci a počtům vojsk NATO v Evropě i charakteru možných cílů na našem území nepřítel pravděpodobněji použije taktické a operačně taktické výsadky a diverzní skupiny.

Taktické vrtulníkové výsadky v síle čety až roty, výjimečně do dvou praporů, použije k ovládnutí objektů a úseků terénu v bližší taktické hloubce. Operačně taktické výsadky v síle výsadečového praporu až brigády můžeme očekávat, že použije do hloubky 150 km, operačně strategické výsadky do hloubky 500 km.

Taktické vrtulníkové výsadky vysazuje nepřítel před čela útočících vojsk k ovládnutí soutěsek, významných křižovatek a uzlů, důležitých přechodů přes terénní překážky apod.

Operačně taktické výsadky používá nepřítel s cílem ovládnout a udržet důležité prostory v týlu, ničit významné objekty a uzly a přehrazovat směry přesunů vojsk k frontě.

Činnost diverzně průzkumných výsadků můžeme předpokládat na celém teritoriu. Jejich působení (při čemž mohou použít i jaderné miny o malém tritlovém ekvivalentu, biologické a otravné látky) bude zaměřeno na narušování dopravy ničením komunikačních objektů, vyřazování energetických zařízení, spojů apod.

Výhodné prostory pro jejich činnost jsou zejména na východní polovině státu. Ze současné organizace vojsk potenciálního nepřítele můžeme usoudit, že na území státu bude postupně vysazeno 50—80 diverzních skupin.

Celková hodnota všech vysazených výsadků na území ČSSR může dosáhnout 8—10 tisíc osob.

Z charakteru bojové činnosti výsadků a způsobů boje s ním vyplývá vysoký význam **ženijního zabezpečení**, které zvláště v některých případech může mít rozhodující význam pro znemožnění splnění důležitých úkolů nepřátelského výsadku a pro vytvoření podmínek vlastním vojskům při jeho likvidaci.

V období **před možným vysazením** taktických a operačních výsadků vrtulníkových, přistávacích a padákových je potřebné zřídít na vytypovaných plochách vysazení protivýsadkové zátarasy, jejichž cílem je úplně nebo částečně znemožnit vysazení, narušit časový průběh vysazení, zničit nebo poškodit výsadkovou techniku a tím vytvořit podmínky pro účinnější likvidaci výsadku.

Po vysazení výsadku a zasazení vlastních jednotek k jeho likvidaci budou se úkoly ženijního zabezpečení přibližovat k úkolům souhlasným ve střetném boji a likvidaci obklíčeného uskupení nepřitele.

V první řadě půjde o zatarasování, a to zejména formou manévru zátarasy a ničení komunikací na směrech k dosažení lokalizace prostoru vysazení a znemožňování manévru vysazených jednotek. Účinnost zatarasování bude záviset zvláště na rychlosti realizace. Proto je žádoucí, aby ženijní jednotky byly k tomuto účelu vybaveny minovací technikou zejména pro mechanizované minování a pro případ nutné potřeby mohly manévrovat zátarasy s využitím vrtulníků vybavených minovacím zařízením. Především bude potřebné přehradit zátarasy směry pronikání vysazených jednotek, po jejich lokalizaci přehradit všechny významnější směry odchodu, s důrazem na směr možného spojení s vojsky nepřitele, které útočí čelně. To bude vyžadovat organizaci několika prvků manévru zátarasy, podle síly výsadku a terénních podmínek 3—4, o kapacitě zásahu 500—1000 m.

Úspěšná a rychlá likvidace vzdušného výsadku bude vyžadovat i odtarasování. Ke splnění jednoho z hlavních cílů výsadku, tj. udržení důležitého prostoru do příchodu vlastních vojsk, budou jednotky výsadku vykonávat zatarasovací práce, zejména povrchové pokládání krátkých smíšených minových polí, ničit komunikační objekty na směrech a zřizovat lesní závaly a závaly v osadách. Lze očekávat i použití nástrah a ničení komunikačních objektů v době průjezdu našich jednotek.

Tato činnost výsadku vyžaduje pečlivý ženijní průzkum a včasná opatření k překonání možných zátarasů. Vzhledem k tomu, že výsadek bude mít v tomto směru pouze omezené možnosti, zvláště s ohledem na obtížné zásobování zatarasovacím materiálem, můžeme předpokládat pouze krátké úseky výbušných zátarasů, které budeme moci ve většině případů obejít. Při intenzivnějším zatarasování a pro případ nutnosti zřídít průchody, je žádoucí vybavit tankové jednotky návěsnými odminovacími zařízeními. Mimo to musí být k odtarasování a k zřizování průchodů v zátarasech připraveny ženijní jednotky s využitím výbušných prostředků i ručního způsobu.

Úkolem ženijního zabezpečení **likvidace vzdušného výsadku** bude i zabezpečení pohybu a manévru vojsk určených k jeho likvidaci. Přístupové směry k prostoru vysazení mohou být technicky obtížné svými přirozenými terénními vlastnostmi, přetnuty menšími i většími vodními toky, rozbahněny po předchozích záplavách zničených vodních děl a po použití jaderných úderů. Základním předpokladem pro úspěšné ničení nepřátelského vzdušného výsadku je nedopřát mu čas na organizaci vlastní bojové činnosti. To vyžaduje zabezpečit rychlý manévru vojsk k prostoru činnosti výsadku. Vzhledem k možné dislokaci vojsk teritoria, která bude vycházet ze státoprávního uspořádání a administrativní organizace republik, bude se potřeba přesunů vojsk k prostoru činnosti

nepřátelských výsadek pohybovat ve vzdálenostech 20—80 km. Délka těchto přesunů, s ohledem na potřebnou rychlost, vyžaduje, aby v sestavě vojsk teritoria byly trvale začleněny ženijní prvky zabezpečení pohybu. Při jejich organizaci a technickém vybavení bude potřebné důsledně vycházet z konkrétních geografických podmínek krajů tak, aby tyto prvky byly schopny zabezpečit rychlé překonávání všech terénních překážek i překážek vzniklých bojovou činností nepřítele v tempu odpovídajícím rychlosti přesunu vojsk teritoria. V některých terénech méně komplikovaných krajích postačí zařadit ženijní techniku k překonávání překážek do vševojskových jednotek teritoria, např. mostních tanků, radlic BTU apod. V krajích se složitou konfigurací terénu bude žádoucí vytvořit k plnění tohoto úkolu zvláštní ženijní jednotky.

Specifickým úkolem ženijního zabezpečení teritoria bude **likvidace následků** činnosti výsadek a diverzních skupin nepřítele.

Půjde v první řadě o úplné odstranění výbušných zátarasů použitých výsadek k ochraně prostoru vysazení a bojové činnosti. Vzhledem k tomu, že výbušné zátarasy výsadku nebudou časté a převážná většina z nich bude položena povrchově, nebude tento úkol ve většině případů rozsáhlý. Může jej však plnit pouze ženijní vojsko, a to zejména z hlediska nutných znalostí k desadjustaci min a další manipulace s nimi.

Vysoce speciálním úkolem ženijního zabezpečení teritoria, z hlediska pohybu a manévru, bude desadjustace silničních objektů připravených k ničení výsadek a zvláště diverzními skupinami. Předpokládáme, že tento úkol se bude soustřeďovat zejména na komunikační objekty přes významné vodní překážky a na takové komunikační objekty, jejichž objížďka nebo obnova je složitá. Desadjustace těchto objektů vyžaduje odstranit nálože a celé roznětové sítě. Můžeme očekávat položení nástrah, zapojení na ořesové spínače a auto-destrukce při neodborných zásazích do roznětové sítě nebo při odstraňování jednotlivých náloží. Tento úkol mohou plnit pouze jednotky ženijního vojska teritoria.

Výsadky a diverzní skupiny potencionálního nepřítele budou k plnění svých úkolů používat i jaderné miny malých kilotonází.

Do oblasti likvidace následků bojové činnosti výsadek náleží i odstranění následků na ničených komunikačních objektech.

Tato problematika se nijak neliší od poškození jinými druhy prostředků ničení, avšak může počet těchto poškození nebo zničení podstatně zvětšit.

Používání jaderných min v armádách NATO, zejména v armádě USA a NSR, je běžným jevem. V současné době jsou k tomuto úkolu připraveny nejen speciální ženijní jednotky armády USA, ale i speciální ženijní jednotky bundeswehru.

Jaderné miny mohou na cizím teritoriu přepravit a uložit

- pozemní vojska bojovou činností,
- operačně taktické nebo taktické výsadky,
- výsadkové diverzní skupiny.

Jaderné miny uložené činností pozemních vojsk a taktických výsadek v příhraničním pásmu budou zneškodňovat speciální ženijní jednotky polních vojsk. Tento úkol nebudou řešit.

Operačně taktické výsadky a výsadkové diverzní skupiny budou používat jaderné miny jako prostředek ke splnění stanovených úkolů, z nichž vyniká zejména narušování manévru, přesunů a přeprav v hloubce teritoria.

Vycházíme-li z potenciálních možností pravděpodobného nepřítele i pravděpodobného zámyslu bojové činnosti proti naší republice, můžeme očekávat postupné vysazení 2–3 operačně taktických výsadek v hodnotě praporu až brigády. Podle současných norem mohou být vojska této hodnoty vybavena 4–9 jadernými minami.

Diverzní výsadekové skupiny mohou být vysazeny v celkovém počtu 50–80 a podle konkrétních úkolů budou vybaveny 1–2 jadernými minami. Celkem můžeme očekávat na území teritoria použití 80–170 ks jaderných min (s vyloučením příhraničního pásma).

S ohledem na obtížnost vzdušné přepravy a zejména přepravy z prostoru vysazení do místa použití budou výsadky protivníka využívat převážně jaderné miny malých kilotonáží. Ze známých jaderných min může nepřítel pro tento účel použít typ:

a) XM-129 (SADM) o kt 0,02, celková váha 27 kg, je konstruována jako diverzní prostředek. Je dopravována v úplném stavu, hermeticky uzavřená s možností použití pod vodou až do $H = 60$ m. Uložení do připravovaného prostoru trvá 1–3 minuty. Nemá dálkové ovládání, lze ji časovat v rozmezí od 5 minut do 48 hodin.

Je dopravována ve 3 typech obalů:

- XH-911 pro nošení na zádech,
- XH-912 pro shoz z vrtulníku nebo letadla,
- XH-913 pro přepravu na větší vzdálenosti.

b) XM-127 (NADM) o kt 0,75; 2,5; 11,0 — má charakter střední JM, celková váha 136 kg, je uzpůsobena k přenášení osobami, nelze ji použít pod vodou. Aktivizuje se rádiem po vodičích, lze ji časovat v rozmezí 7 minut — 48 hodin. Její použití lze předpokládat v rámci bojové činnosti takticko-operačních výsadek, diverzními skupinami výjimečně.

c) Z dalších typů jaderných min, jejichž takticko-technická data ještě zcela neznáme, připadá pro použití takticko-operačních výsadek a diverzních skupin typ XM-166 o kilotonáži 0,75.

Z uvedených faktů vyplývá, že v hloubce státního území mohou vojska nepřítele použít převážně jaderné miny o mohutnosti 0,02 až 0,75 kt, výjimečně do mohutnosti 11 kt.

Velká četnost možného použití jaderných min se může nepříznivě odrazit v dalším zvýšení ničení komunikačního systému a přeprav, narušením vodních děl, energetických zařízení a důležitých průmyslových závodů a způsobit rozsáhlé radioaktivní zamoření terénu.

Průzkumem výskytu jaderných min a zjišťováním jejich míst uložení se na území teritoria musí zabývat všechny složky obrany a ochrany teritoria. Jde zejména o včasné zjištění pravděpodobného prostoru uložení jaderné miny. Tento úkol musí plnit polní i teritoriální jednotky určené k likvidaci takticko-operačních výsadek a diverzních skupin nepřítele.

Podrobný průzkum místa uložení jaderné miny mohou vést pouze speciální ženijní jednotky. Jejich úkolem je:

- zjistit místo přímého uložení jaderné miny,
- upřesnit typ uložené jaderné miny,
- učinit opatření k znemožnění její aktivace.

Podrobný ženijní průzkum vede ženijní průzkumná hlídka v síle do družstva a chemická průzkumná hlídka. Lze jej vést na vozidlech nebo s použitím

vrtulníků. Metoda práce ženijní a chemické části podskupiny pro průzkum se neliší od zásad stanovených v Žen-7-2, hlava 12. Pouze v omezené míře, při použití JM typu XM-127, může využít rádiový průzkum na kmitočtu 30 — 76 a 38 a 54,9 mgc.

Jaderné miny použité v rámci bojové činnosti takticko-operačního výsadku zneškodňují „skupiny k zneškodňování jaderných min“. Jejich složení a činnost popisuje služební předpis Žen-2-7, hlava 12.

K zneškodňování jaderných min položených výsadkovými diverzními skupinami, které nebudou zpravidla bráněny skupinou „ochrany“, je dostačující organizovat „skupinu pro zneškodňování jaderných min“ bez vševojskové části podskupiny pro průzkum, nebo při jejím podstatném omezení. Vzhledem k pravděpodobnému výskytu zejména jaderných min neřízených, u kterých nemůžeme vyřadit iniciaci vnějšími opatřeními (použití stínící sítě, generátoru místního zničení, přerušení kabelové a zničení kabelových komor), bude dostačující organizovat skupinu pro zneškodňování jaderných min v sestavě jednoho speciálního ženijního družstva, které by plnilo úkoly podskupiny pro průzkum i podskupiny pro ničení, při zachování hlídky chemického a radiačního průzkumu. Materiální vybavení obou skupin soustředíme do jedné. Metodiku práce skupiny usměrníme k rychlému vyhledání jaderné miny, zjištění typu a bezprostřednímu zničení. Úkoly a způsob práce nebudou se lišit od zásad stanovených předpisem.

K dosažení nutné mobility je potřebné vybavit skupiny bojovými vozidly, v nezbytných případech nebezpečí z prodlení i vrtulníky.

Složitost a význam tohoto úkolu a nutnost vysokých odborných znalostí vyžaduje řešit jeho plnohodnotné zabezpečení činnostmi speciálních ženijních jednotek.

Závěr

Použití vzdušných výsadků a diverzních skupin nepříteli k narušování vojenské a ekonomické funkce teritoria bude zcela běžným jevem. Jejich činnost, včetně použití jaderných min, může působit v hloubce teritoria značně rušivě a negativně se projevit zvláště při přesunech polních vojsk. Je nesporné, že včasná a účinná opatření ženijního zabezpečení mohou zčásti tuto negativní činnost nepříteli na teritoriu státu omezit a lokalizovat v součinnosti s ostatními ozbrojenými složkami teritoria a v dalším odstranit důsledky této činnosti, k obnovení nezbytného zachování vojenské i ekonomické způsobilosti teritoria. V tomto článku jsem uvedl některé možnosti řešení této problematiky.

TÝLOVÉ ZABEZPEČENÍ VRTULNÍKOVÉHO VÝSADKU

(Dokončení z čísla 5)

Ve VM 5/1975 uvedl jsem první část týlového zabezpečení vrtulníkového výsadku [včetně motostřeleckého praporu] s důrazem na některé zvláštnosti a limitující předpoklady, které bezprostředně ovlivňují splnění bojového úkolu v týlu nepřítelů.

V tomto článku chci rozebrat poznatky z organizace naložení materiálu, uvést orientační odhad spotřeby munice a pravděpodobných zdravotnických ztrát. Současně s tím ukázat na některé zvláštnosti, které úzce souvisí s vysazením a vedením bojové činnosti v týlu nepřítelů. Chci dát ucelený přehled o týlovém zabezpečení vrtulníkového výsadku zejména pro velitele a štáby, kteří se přípravou, plánováním, vysazením jakož i povšechným materiálovým zabezpečením bezprostředně zabývají.

K zabezpečení organizace naložení materiálu do vrtulníků musí velitel vrtulníkového výsadku v součinnosti s velitelem nebo zástupcem velitele vrtulníkového pluku **podrobně rekonoskovat nakládací místa**, která volíme podle terénu v **bezprostřední blízkosti nebo ve vyčkávacím prostoru**.

Na základě rekonoskace předběžně stanoví kolik vrtulníků může přistát na jednotlivé hlavní a záložní nakládací místa, určí konkrétní **stanoviště jednotlivých vrtulníků** na nakládacích místech, jejich

číslování, popř. jiné označení a upřesní, na které vrtulníky budou nakládat a přepravovat týlový materiál.

Stanoviště vrtulníků předurčených pro přepravu materiálu volíme na obvodu nakládacích míst nebo uprostřed bojové sestavy rot, popř. na zádi bojové sestavy vrtulníkového výsadku. Požadujeme, aby tato stanoviště byla v takovém terénu, který umožňuje dokonale zamaskovat předem připravený materiál přírodními nebo improvizovanými maskovacími prostředky.

Materiál určený pro přepravu vzduchem můžeme předem připravit v několika variantách (**viz příloha 1**):

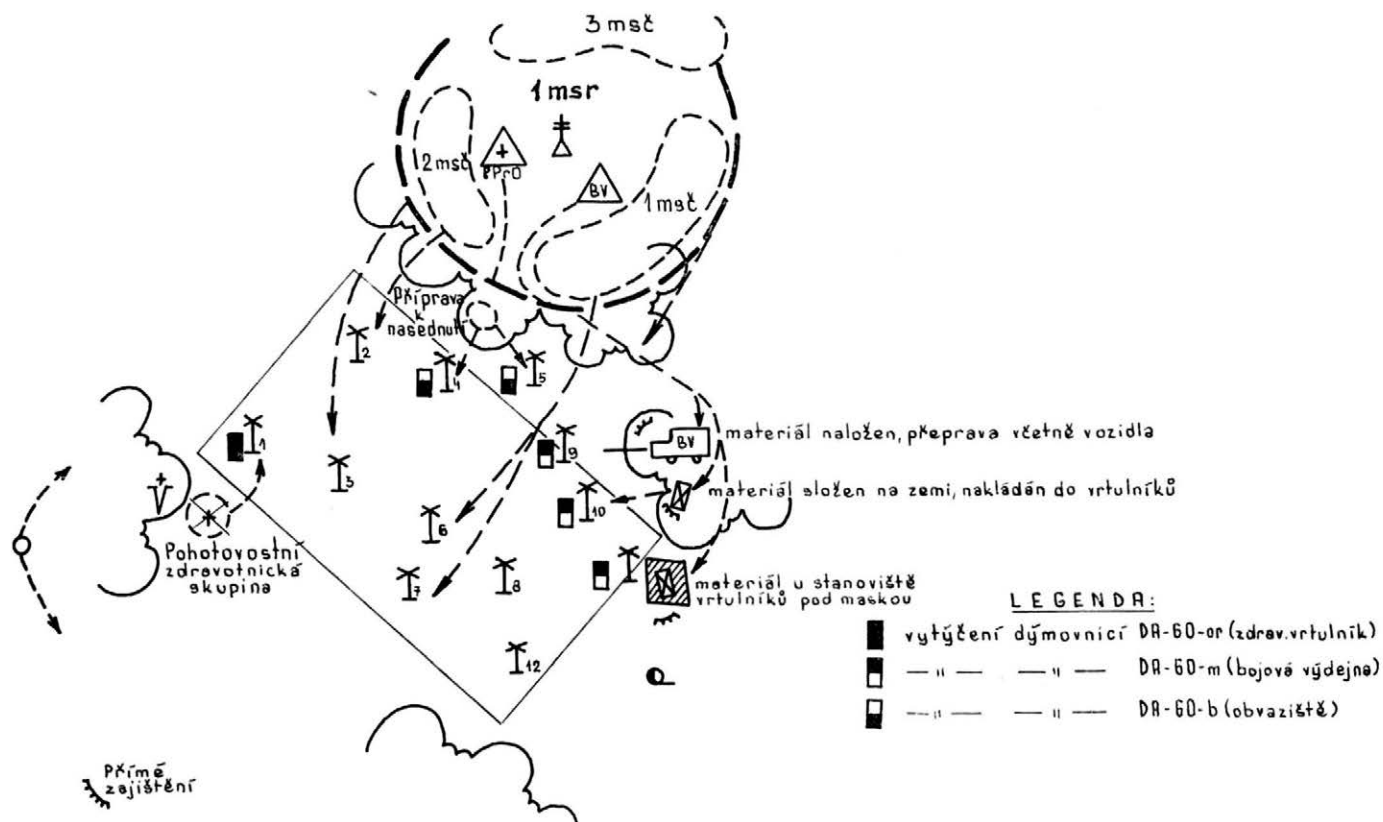
1. Materiál zkompletujeme ve stanoveném množství podle užitečné hmotnosti vrtulníku na okraji vyčkávacího prostoru, zpravidla v blízkosti plánovaného stanoviště vrtulníku. K přenesení, naložení, upevnění materiálu určíme nakládací skupinu.

2. Materiál zkompletujeme a upevníme na dopravním prostředku, který naložíme do vrtulníku.

3. Materiál naložíme na dopravní prostředek a po přistání vrtulníku na určené stanoviště materiál přeložíme z vozidla přímo do vrtulníku.

4. Materiál předem volně složíme na zemi u plánovaných stanovišť jednotlivých vrtulníků a zamaskujeme. Nakládací skupina vyčkává u materiálu. K zabezpečení

Organizace týlového zabezpečení naložení a nasednutí vrtulníkového výsadku (varianta)

správného navedení vrtulníků ke skládce materiálu upevníme na vrchní část skládky (zpravidla 3 před přistáním) terče a znamení.

6. Materiál připravíme různou kombinací těchto způsobů. Způsob přípravy průměrně ovlivní počet dopravních prostředků, nakládacích skupin a celkový čas, který máme k dispozici.

Tyto varianty nám umožní naložit materiál na vrtulník v minimální době od 4–6' za chodu rotoru.

Nakládací místo, konkrétně stanoviště velitele letky, popř. roje, vytyčují příslušníci zpětného odřadu. K tomu mají připravenou vytyčovací soupravu, která obsahuje vytyčovací terč v tvaru T nebo kříže, dýmovničky DA 60-or (oranžový dým), DA 60-b (bílý dým) a DA 60-m (modrý dým) a potřebný počet třecích zapalovačů TZ-2. Vzhledem k tomu, že doba dymání u DA-60 je 30–40 vteřin, což vyžaduje zvýšenou spotřebu, je výhodné podle velikosti nakládacího místa a síly přízemního větru použít dýmovničky DA 600, které jsou obdobných barev, ale s délkou dymání 150–200 vteřin.

Signály k zahájení nakládání a nasednutí do vrtulníků dává velitel letky (skupiny) vrtulníků, které přistály na nakládacím místě.

Při nakládání materiálu příslušníci zpětného odřadu plní úkoly spojené s překládáním munice a materiálu a jeho upevněním v jednotlivých vrtulnících.

Současně dodržujeme zásadu, aby **jednotky týlu byly stejnoměrně rozděleny do bojové sestavy rot vrtulníkového výsadku** a jednotlivých vrtulníků.

Obdobný požadavek platí pro **předsunuté obviště a praporní obviště**.

Jen tak zabezpečíme, že v případě nenávratné ztráty jednoho vrtulníku, v kterém je umístěna část týlové jednotky, můžeme týl vrtulníkového výsadku dostatečně zabezpečit požadavky velitele vrtulníkového výsadku a velitelů rot v oblasti materiálně technického a zdravotnického zabezpečení.

Při centralizaci materiálu by nenávratná ztráta mohla bezprostředně ovlivnit výsledek bojové činnosti vrtulníkového výsadku.

Mimo nakládacích skupin od zpětného odřadu se nakládání bezprostředně zúčastňují i obsluhy zbraní, řidiči dopravních prostředků a bojové techniky **za řízení palubní techniky**, který je nápomocen při správném rozložení a upevnění techniky a materiálu ve vrtulníku.

Pro naložení **jednoho** dopravního prostředku s materiálem nebo bojové techniky do vrtulníku Mi-8 je výhodné mít:

- kolejový můstek;
- 16 kusů klínů pro podložení kol (u Mi-4 8 kusů klínů, u Mi-6 32–48 kusů klínů = podle počtu dopravních prostředků, které nakládáme);
- 16 kusů spojovacích gum pro upevnění klínů (u Mi-4 8 kusů gum);
- 32 kusů lan opatřených na obou koncích karabinou pro uchycení. Z tohoto počtu 4 kusy dlouhé 0,95 m, 4 kusy dlouhé 1,35 m, 12 kusů dlouhé 2 m a 12 kusů dlouhé 4 m (u vrtulníku Mi-4 16 kusů lan a ostatní lana v polovičním počtu).

Přitom platí zásada, že **správné rozmístění, upevnění** bojové techniky, nákladů a materiálu **osobně** kontroluje a prověřuje **velitel každého vrtulníku**.

Obdobně za **včasně a rychlé** naložení a nasednutí odpovídá velitel vrtulníkového výsadku a za **přesné a včasné** vysazení vrtulníkového výsadku v plánovaném prostoru plně zodpovídá velitel vrtulníkového pluku.

U dopravních prostředků, motocyklů a bojové techniky vrtulníkového výsadku předem probíhá technická kontrola, ošetření a doplnění PHM. Podle počtu vysazované bojové techniky je výhodné ke každé bojové výdejné vyčlenit po **jednom specialistovi** (z počtu technické skupiny) pro opravu techniky, které vybavíme brašnou s nářadím a potřebným počtem náhradních součástek. Náhradní součástky můžeme kompletovat tak, aby byl zabezpečen co největší rozsah co do druhů.

Velitel zpětného odřadu po naložení a nasednutí vrtulníkového výsadku **ponechává nakládací a pomocné skupiny** soustředěny u nakládacích míst do doby 30' po odletu vrtulníků. Tato doba je vyhrazena pro poskytnutí přímé pomoci v případě havárie, vrácení vrtulníků nebo změně bojového úkolu.

Po této době organizuje kontrolu celého vyčkávacího prostoru, kompletaci materiálu, jeho uložení na jednotlivá vozidla a organizuje přesun v rámci pozemního sledu do nadřazeného prostoru.

V prostoru vysazení a vedení bojové činnosti je nutné přísně hospodařit se zásobami materiálu a k bojové činnosti využívat i kořistní materiál a materiál z místních zdrojů. Těmto otázkám musí velitel vrtulníkového výsadku věnovat nepřetržitou pozornost a prostřednictvím náčelníka štábu, velitele čtyř týlového zabezpečení a zdravotnického instruktora zabezpečovat si dostatek informací a přijímat včasné opatření k zabezpečení podřízených jednotek materiálem.

Nepřetržitě týlové zabezpečení vrtulníkového výsadku při vysazení a vedení bojové činnosti bezprostředně ovlivňuje

spotřeba munice u muže a zbraně, stanovení zvýšené pohyblivé zásoby, nedotknutelné zásoby, zdravotnické ztráty a zdravotnické zabezpečení.

Spotřebu munice ovlivní zvláštnosti bojové činnosti vrtulníkového výsadku a to vzdušná přeprava vrtulníkového výsadku do prostoru bojové činnosti po překonání vlastní fronty, přilet k plánovaným přistávacím plochám, přistání na přistávací ploše, ničení nepřítele bezprostředně po vysazení, ničení nepřítele při shromáždění na okraji přistávací plochy nebo ve směru postupu k objektům, ničení nepřítele během postupu k jednotlivým objektům, určení prostoru nebo ve směru postupu k objektům, ničení nepřítele během postupu k jednotlivým objektům, určení prostoru nebo čáře v terénu, dále při ovládnutí objektu, při zteči a potřebném manévru, jakož i při organizaci aktivní obrany prostoru objektu do příchodu vlastních pozemních vojsk.

Vrtulníkový výsadek bude velmi často odrážet silné zteče nepřítele z několika směrů. Dále povede palbu salvami nebo z vrtulníků, které letí na čele a bocích bojové sestavy.

Současné může vést palbu z kulometů, ručních zbraní během přeletu přes frontu, při přibližování k přistávacím plochám, při přistání a vlastním opuštění vrtulníků jakož i při zajištění odletu vrtulníků.

To vše **bezprostředně** ovlivňuje požadavky na **zvýšenou spotřebu munice** zejména pro ruční zbraně.

Spotřeba munice může při vysazení vrtulníkového výsadku dosahovat:

1. během vzdušné přepravy, při přiblížení k přistávacím plochám, kdy až 20% příslušníků vrtulníkového výsadku bude vyčleněno k vedení palby 0,10 pp

2. při přistání na přistávací plochy, ničení nepřítele bezprostředně po vysazení 0,10—0,15 pp

3. při odrážení ztečí nepřítele, zaujetí shromáždění na směru postupu 0,05—0,10 pp

4. při manévru k objektu zteče a při zteči 0,15—0,20 pp

Tzn., že během 30—45' bojové činnosti může spotřeba munice dosahovat 0,40—0,55 pp. Pro další část, zpravidla obranný boj, který může probíhat po dobu 60—120 i více minut, bude vrtulníkového výsadku u muže, zbraně 0,35 pp a v bojové výdejně 0,80 pp.

Spotřeba munice pro ruční protitankové zbraně může dosahovat

1. při ničení nepřítele bezprostředně po vysazení 0,10 pp

2. při odrážení protiztečí nepřítele 0,20—0,30 pp
3. při zteči k ovládnutí objektu nepřítele 0,10 pp
4. při vedení aktivní obrany ovládnutého objektu (terénu) 0,50 pp

Celkem 0,90—1 pp

Bojovou činnost vrtulníkového výsadku charakterizuje zvýšená spotřeba munice. Proto požadavek organizovat **bojové výjevy přímo u rot** vrtulníkového výsadku (=msr, která je vysazena v rámci mspr jako vrtulníkový výsadek) je ovlivněn časovou lhůtou přísunu munice a zejména vytvořením optimálních podmínek pro vedení boje této roty za ztížených podmínek.

Mnohdy dojde k situaci, kdy nebude možné organizovat přísun munice a materiálu z praporečnického stupně k rotám vzdušného výsadku. Zvláštnosti bojové činnosti v týlu nepřítele to potvrzují, protože rotý po vysazení mohou plnit bojový úkol na samotném směru, s odkrytými boky, se značnými mezerami a mnohdy i v obklíčení.

Uvedená spotřeba munice zabezpečuje vrtulníkovému výsadku vést bojovou činnost po dobu 2—3 hodin. Celkovou dobu bojové činnosti vrtulníkového výsadku a schopnost vést aktivní obranu ovlivní též rozsah podpory stíhacího, stíhacího bombardovacího letectva, raketového vojska a dělostřelectva.

Za předpokladu, že vrtulníkový výsadek bude bojovat v týlu nepřítele 2—3 hodiny, můžeme stanovit pravděpodobně zdravotnické ztráty, které budou mít vliv na celkovou bojeschopnost vrtulníkového výsadku.

Jiné budou podmínky, a tím i výše zdravotnických ztrát, při vedení bojové činnosti klasickými prostředky a zcela jiné při použití jaderných zbraní nebo bojových chemických látek.

Výše zdravotnických ztrát bude ovlivňovat celková hodnota vyčleněných a posilových prostředků, které budou umlčovat nepřítele v prostoru vysazení a zabezpečí vrtulníkový výsadek až do doby sloučení. Tyto požadavky při vysazení vrtulníkového výsadku bez obrněných transportérů a další bojové techniky neúměrně narůstají.

Na základě zkušeností z bojových taktických cvičení můžeme stanovit tento orientační odhad zdravotnických ztrát:

— během vzdušné přepravy, způsobené činností nepřátelského letectva 2—3 %
— během přeletu linie fronty (v pásmu průletu) v závislosti:

na stupni umlčení prostředků nepřitele	3—5 %
— při přiletu k přistávacím plochám	3—4 %
— při vysazení a opuštění vrtulníků na přistávací ploše	5 %
— během bojové činnosti k ovládnutí objektu	5 %
— při vzetí objektu nepřitele	2—3 %
— v průběhu vedení aktivní obrany až do sloučení	10—30 %
Celkem	30—60 %

V případě, že vrtulníkový výsadek bude vysazen v počtu 320 osob, znamená to, že za 2—3 hodiny vedení boje by utrpěl 96—198 zdravotnických ztrát. Tento počet můžeme rozdělit takto:

— lehké zranění	35 %	= 34—69 příslušníků
— střední zranění	20 %	= 19—40 příslušníků
— těžká zranění	15 %	= 14—30 příslušníků
— smrtelná zranění	30 %	= 29—59 příslušníků
Celkem	100 %	96—198 příslušníků

Z tohoto orientačního odhadu zdravotnických ztrát můžeme přijmout závěr, že při vysazení a vedení bojové činnosti vrtulníkového výsadku v počtu 320 osob po sloučení s vlastními jednotkami bude trvale nebo dlouhodobě vyřazeno 30—45 % příslušníků. Střední zranění v závislosti na indikaci by vyžadovala určitou dobu hospitalizace.

Bude-li vrtulníkový výsadek vysazen s bojovými vozidly pěchoty nebo obrněnými transportéry, mohou být zdravotnické ztráty nižší a mohou činit na 25—35 %.

Je samozřejmé, že celkové zdravotnické ztráty budou ovlivňovat konkrétní podmínky, např. vedení bojové činnosti v rovinatém nebo horském terénu, bez použití nebo s použitím jaderných prostředků apod., které mohou snížit nebo zvýšit uvedený orientační odhad. V případě, že vrtulníkový výsadek bude vysazen do prostoru po vlastním jaderném úderu, pak orientační odhad zdravotnických ztrát nepřesáhne 20 %.

Týlové jednotky vrtulníkového výsadku vzhledem k tomu, že jsou rozděleny k jednotlivým rotám vrtulníkového výsadku (viz příloha 2), bezprostředně po přistání vrtulníků na přistávacích plochách rychle vykládají přepravený materiál.

Podle charakteru bojového úkolu a celkové situace materiál vykládáme buď

přímo na zem a později jej odvážíme do stanoveného prostoru, nebo zůstane na dopravních prostředcích (které se přepravovaly naložené materiálem).

Zpravidla pro vyložení materiálu z jednoho vrtulníku je stanovena doba 3—5'. K zabezpečení přímé ochrany a bezprostřední pomoci při vykládání se určuje pomocná skupina příslušníků rot vrtulníkového výsadku.

K dočasnému ukrytí materiálu maximálně využíváme ochranných vlastností terénu, prostorů na vnějším obvodu přistávací plochy nebo prostorů těžko dostupných tankům. Bezprostředně po vyložení materiál pečlivě zamaskujeme.

Povinností je, aby příslušníci vrtulníkového výsadku, přidělené pomocné skupiny a řidiči přesně znali plánovaná místa rozmístění bojové výjezdy, předsunutého obvažiště a praporečnického obvažiště, přímo v terénu. Jen tak lze zabránit soustředování týlových jednotek, zejména na přistávací ploše a tím vytvořit příznivé podmínky pro zásah nepřátelských jednotek.

Velitel vrtulníkového výsadku (mspr) jako i velitel rot vrtulníkového výsadku (msr) je povinen organizovat nepřetržitý radiační, chemický, popř. biologický průzkum a organizovat neustálé přímé zajištění týlových jednotek. Na základě výsledků průzkumu, podle konfigurace terénu a v souladu s bojovým úkolem stanoví vhodná místa pro rozmístění bojové výjezdy a jednotlivých obvažišť.

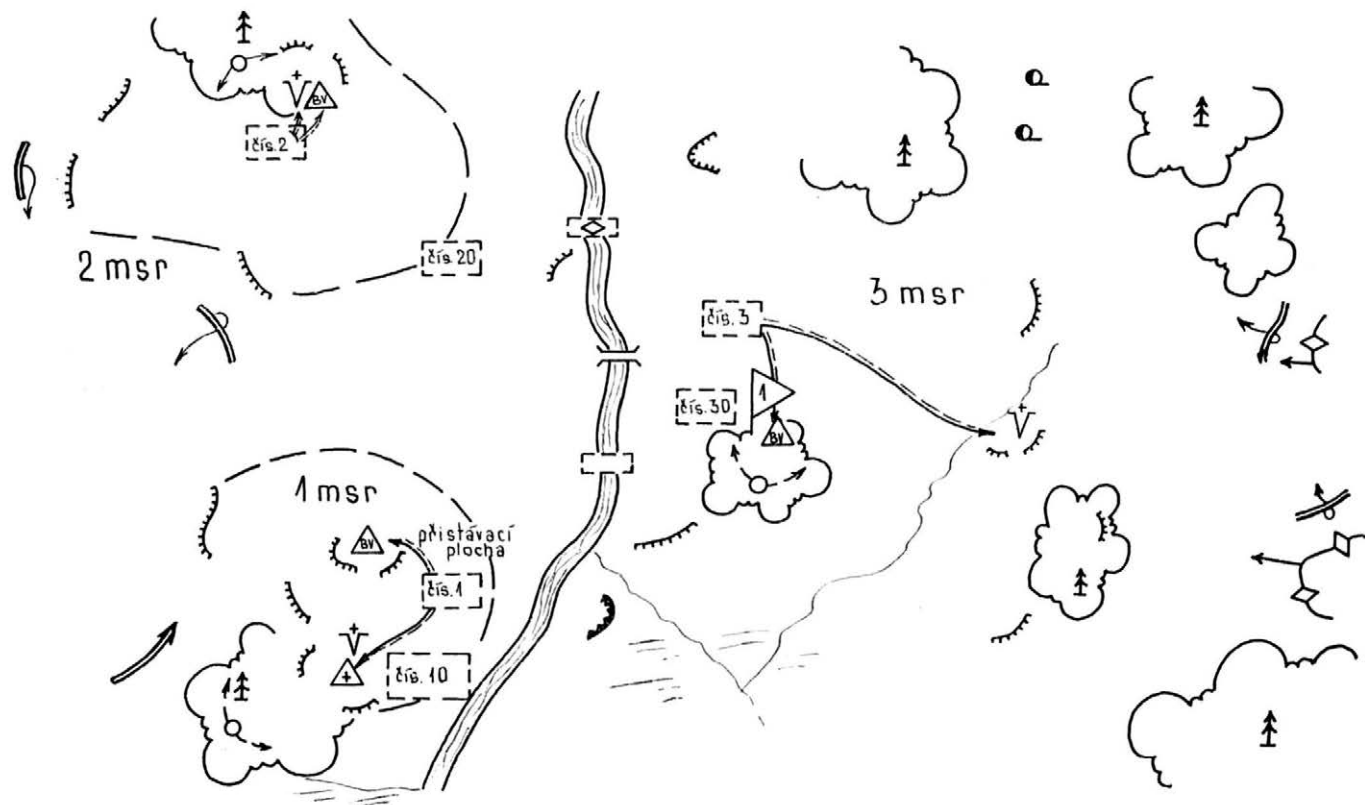
V prostoru, který je určen pro rozmístění týlových jednotek se v prvním pořadí budují okopy pro osoby a materiál. Podle časových a materiálních možností se budují okopy pro tahače, popř. dopravní prostředky.

Při bojové činnosti v týlu nepřitele zpravidla nebude dostatek času ani potřebné množství prostředků pro budování úkrytů nebo dalších objektů pro zvýšení odolnosti týlu praporu.

Konkrétní rozmístění týlu vrtulníkového výsadku bude záviset na celkové bojové sestavě vrtulníkového výsadku, možnostech využití ochranných vlastností terénu a výsledcích radiačního, chemického a popř. biologického průzkumu.

Zásobovací činnost může být značně nepravdělná. Proto přísun materiálu z bojové výjezdy k jednotlivci bude probíhat tak, aby rot vrtulníkového výsadku měly stále dostatek materiálu, který jim umožní vést aktivní obranu, popř. přechod do útočné činnosti nebo naopak.

Zvýšené zásoby munice pro jednotlivé zbraně budeme ukládat do okopů nebo pa-

Varianta rozmístění týlu u vrtulníkového výsadku po vysazení

lebných postavení, prakticky v bezprostřední blízkosti a budeme je spotřebovávat v prvním pořadí.

U roty vrtulníkového výsadku musí tyto úkoly materiálního zabezpečení aktivně zabezpečovat výkonný praporčík v úzké součinnosti s velitelem bojové výdejny.

Podmínkou nepřetržitého týlového zabezpečení a plynulosti zásobování je přesná znalost počtu osob, bojové techniky a stavu zásob podle druhů a co do počtů.

V průběhu bojové činnosti vrtulníkového výsadku může dojít k nepředvídaným a podstatným změnám na frontě, které bezprostředně ovlivní celkovou dobu bojové činnosti výsadku v týlu nepřítel. Může to být silně zatarasěný prostor, odpálení uzlu jaderných min, použití jaderných úderů, protiúder záloh nepřítel apod. To vše může ovlivnit skutečnost, že k sloučení s vrtulníkovým výsadkem v plánované době nedojde, ale stane se tak o několik hodin později.

Povinnosti velitele motostřelecké (tankové) divize, který organizuje vrtulníkový výsadek je rozhodnout zda vrtulníkovému výsadku přisune materiál, anebo zda vrtulníkový výsadek přejde k **samostatné bojové činnosti** mimo původně plánovaný prostor.

Vlastní organizace přisunu materiálu vyžaduje plnohodnotně zabezpečit přepravu vzduchem a bojový let vrtulníků jako při organizaci vysazení vrtulníkového výsadku.

Zpravidla za této situace je z celkové hoch počtu vrtulníků vyčleněna část přepravní kapacity pro další motostřelecké jednotky, které mohou posílit již vysazený vrtulníkový výsadek.

Vlastní příprava materiálu vyžaduje delší dobu, proto se materiál nakládá v etapách, které se viditelně označují pro rozlišení druhů.

Rozhodnutí velitele motostřelecké (tankové) divize o přisunu materiálu je bezprostředně předáno veliteli vrtulníkového výsadku.

Na tomto základě musí velitel vrtulníkového výsadku určit:

- osoby pro sběr a soustředění materiálu na jednotlivých přistávacích plochách, vyčlenit pozorovatele a přímé zajištění přistávacích ploch;

- organizovat pomocné skupiny pro vložení a přenesení materiálu do bojových výdejn;

- rozdělit dopravní prostředky na jednotlivé přistávací plochy;

- způsob vytyčení přistávací plochy a jednotlivých míst vrtulníků pro přistání s materiálem;

- místa shromáždění raněných přepravovaných do vlastního týlu;

- v místech shromáždění raněných stanovit jejich rozdělení podle naléhavosti odsunu, což umožní rychlejší nakládání;

- vyčlenit jednotku pro přenášení raněných; označit místa pro přistání těch vrtulníků, které jsou určeny pro zpětnou přepravu raněných; jde o vrtulníky, které přepravily další motostřeleckou jednotku. Ta rychle opustí po přistání vrtulník a tím se získává čas pro naložení raněných;

- organizovat spojení mezi jednotlivými přistávacími plochami, skupinami;

- stanovit signály, jejich význam a činnost na ně; upřesnit stanoviště a místo, z kterého budou signály vydávány;

- organizovat části jednotek protivzdušnou obranu přistávací plochy.

Tyto úkoly, které musí velitel vrtulníkového výsadku zabezpečit, vyžadují dokonale sladit činnost jednotlivých rot vrtulníkového výsadku, vyčlenit dostatek sil pro zabezpečení příjmu zásob bez přerušení vlastní bojové činnosti. Proto veškeré přípravy musí proběhnout s maximálním utajením, aby byl vyloučen jakýkoli zásah ze strany nepřítel.

Materiál můžeme přisunovat v různých variantách. Ty budou záviset na celkové situaci a konfiguraci terénu. Např.:

- vrtulníky nebo dopravními výsadkovými letouny na připravené přistávací plochy;

- vložení materiálu z visu vrtulníků;

- shozem materiálu z podvěsu dopravních výsadkových letounů pomocí výsadkových zásobníků nebo výsadkových plošin;

- volným shozem, volným pádem z přízemní výšky z vrtulníků nebo dopravních výsadkových letounů ve speciálních obalech a kombinací uvedených způsobů.

Těmto otázkám budeme věnovat potřebnou pozornost a při vlastní přípravě vrtulníkového výsadku neopomenout u každé roty vrtulníkového výsadku soustředit soupravu materiálu pro vytyčení přistávací plochy nebo místa shozu.

V průběhu bojové činnosti velitel vrtulníkového výsadku v souladu s bojovou situací a konkrétním stavem týlového zabezpečení upřesňuje změny v osách přemístění nebo rozmístění bojové výdejny, předem určené obvažiště a praporečnické obvažiště a dále prostor, čas, pořadí a množství zásob, které četám a rotám vrtulníkového výsadku přisunout a způsob doplňování zásob.

Velitel vrtulníkového výsadku plně zodpovídá za týlové zabezpečení přímo podřízených a přidělených jednotek a je povinen:

- pečovat o úplné zabezpečení přímo podřízených a přidělených jednotek municí, ochrannými prostředky, proviantem a PHM (v případě, že pro vysazení jsou předurčeny dopravní prostředky a bojová technika);

- na základě bojového úkolu zabezpečit rozdělení týlových jednotek k jednotlivým rotám vrtulníkového výsadku;

- stanovit místo pro bojovou výdejnu, předsunuté obvaziště u rot a praporek obvaziště;

- podle údobí bojové činnosti stanovit hlavní, záložní místa pro sběr raněných, způsob přímého zajištění, organizace odsunu raněných na předsunuté obvaziště popř. využití dopravních prostředků;

- stanovit spotřebu munice, PHM a výši nedotknutelných zásob;

- stanovit signály a způsob přemístění bojových výdejen, předsunutých a praporek obvaziště;

- stanovit signály a jejich význam k předání zpráv o situaci týlu.

Velitel roty vrtulníkového výsadku je povinen:

- neustále pečovat o včasné a úplné zabezpečení čet a přidělených jednotek municí pro ruční, protitankové zbraně, ženijní municí, ochrannými prostředky, proviantem a PHM;

- dbát o správné hospodaření s materiálem u příslušníků roty;

- na základě hlášení velitelů čet sledovat spotřebu munice a dalšího materiálu;

- organizovat přímé zajištění bojové výdejny a určit způsob, časové lhůty příslunu munice a dalšího materiálu jednotkám;

- řídit činnost bojových výdejen u rot, skladníků a včas vydávat nařízení k příslunu munice, vedení přihledu o spotřebě a vytvoření nedotknutelné zásoby munice a dalšího materiálu;

- organizovat přímé zajištění předsunutého obvaziště a dbát na průběžné doplňování sběračů raněných a ostatního pomocného nezbytně potřebného personálu;

- pečovat o včasné poskytnutí první pomoci raněným příslušníkům jednotky své pomoci nebo vzájemnou pomoci;

- stanovit místo shromáždění raněných u čet, způsob označení a odsunu raněných na předsunuté praporek obvaziště;

- určit způsob odběru zbraní raněným na předsunutém obvazišti a způsob předání těchto zbraní do bojové výdejny nebo četám jako náhradu za zničené nebo poškozené;

- vydávat rozkaz k přemístění bojové výdejny, předsunutého obvaziště a k tomu včlenit potřebný počet příslušníků pro naložení a převezení materiálu, jeho rozložení v novém prostoru, vybudování potřebných úkrytů a dokonale zamaskování. Podle situace určit destrukční skupinu pro zničení té části materiálu, kterého by se mohl zmocnit nepřítel;

- kontrolovat velitele bojové výdejny, předsunutého obvaziště o splnění nařízených úkolů, o množství zásob materiálu a o jeho skutečném stavu v nařízených časových lhůtách.

Veliteli pozemních vojsk, které postupují na směr bojové činnosti vrtulníkového výsadku **velitel vrtulníkového výsadku podává hlášení**, ve kterém uvádí:

- místa rozmístění týlu u rot, praporek;

- místa shromáždění raněných k odsunu;

- celkové ztráty osob;

- stav munice, PHM u rot a v průměru za celý praporek;

- ztráty a stupeň zamoření materiálu;

- požadavky na doplnění materiálu, kde, kdy, požadované množství;

- bojeschopnost praporek, počet zbraní;

- jiné požadavky.

Tato hlášení předává veliteli předsunutého odřadu. Podle celkové situace a zámyslu velitele motostřelecké (tankové) divize velitel předsunutého odřadu vydá nezbytná nařízení veliteli vrtulníkového výsadku a organizuje doplnění potřebným materiálem.

Po sloučení vrtulníkového výsadku s předsunutým odřadem a hlavními silami motostřelecké (tankové) divize musíme činnost týlových orgánů zaměřit k rychlému obnovení bojeschopnosti motostřeleckého praporek a jeho připravenosti plnit další bojové úkoly podle rozhodnutí nadřízeného velitele.

Vzhledem ke skutečnosti, že mimo neváratných ztrát budou značné **zdravotnické ztráty** způsobené konvenčními nebo jadernými zbraněmi, otravnými látkami, bojovými biologickými prostředky, popř. mixty (smíšené zranění jedné osoby jadernými a klasickými zbraněmi) bude nutné zabezpečit okamžitě po sloučení vrtulníkového výsadku s hlavními silami rychlý odsun raněných na nejbližší etapu odborné lékařské pomoci.

Předvídaní

V poslední době se zvýšil zájem o problémy předvídaní různých procesů a jevů. Vyšlo mnoho literatury, která pojednává o obecných zásadách, rozpracování a využívání předvídaní a rozebírá konkrétní metody předvídaní.

K úspěšnému řešení praktických úkolů je velmi důležité podrobně prozkoumat různé aspekty předvídaní. To i proto, že v mnohých pracích z oboru sociálního, vědeckotechnického, ekonomického a vojenského předvídaní není jednotný názor na to, jaké musí být předvídaní, jaké je jeho určení a jakou úlohu hraje v plánování. Můžeme to zdůvodnit i tím, že předvídaní jako samostatný vědecký směr se začal rozvíjet poměrně nedávno.

Nejdříve rozebereme některé obecné otázky předvídaní, které mají metodologický charakter a potom posoudíme konkrétní úkoly a metody vojenského předvídaní.

Specialisté, kteří se zabývají plánováním a předvídaním v současné době, ne vždy přesně rozlišují pojmy „předvídaní“ a „plánování“.

To pochopitelně nejen ztěžuje vzájemné chápání, ale často má za následek přijetí ne nejlepších rozhodnutí.

Jak ukazuje praxe, realizace naplánovaných opatření někdy nemá očekávaný účinek. V řadě případů tkví v chybné nebo neúplné představě o situaci, která může vzniknout v budoucnosti. Nedostatky v přípravě informací o situaci jsou tedy často důsledkem nesprávného úsudku o

tom, jakou úlohu má předvídaní a jaký je jeho obsah.

Např. někteří ekonomové mají názor, že cílem předvídaní je prozkoumání různých varianty ekonomické politiky. Předpokládají, že v procesu předvídaní stačí srovnávat varianty činnosti a vybrat si tu nejlepší. Někdy mezi úkoly předvídaní zahrnují formulování cílů vědeckotechnického pokroku a rozpracování systému účinných opatření k dosažení určených cílů při omezených zásobách. V obou případech jsou zjevně slučovány předvídaní a plánování. Vždyť rozpracování variant opatření s cílem najít tu nejlepší byla vždy organickou součástí plánování.

Setkáváme se i s názory o podílu „řízení“ na chod realizace předvídaní a o možnostech jeho bezprostředního vlivu na ně. V tom případě je předvídaní zaměřováno s řízením realizace přijatého řešení.

Někteří autoři vidí rozdíl mezi plánem a předvídaním v časovém aspektu a zkoumají předvídaní jako představu o průběhu procesu za hranicemi období plánování. Za jeden z úkolů předvídaní považují posouzení a zhodnocení důsledků realizace plánů za hranicemi období plánování. Tento názor zastávají i někteří vojenští specialisté, kteří mají za to, že určení možných důsledků zamýšlené operace v určitém časovém rozmezí, obsažených v plánu, je potřeba považovat za předvídaní.

Připomínáme, že nemůžeme vidět základní rozdíl mezi plánem a předvídaním v časovém aspektu. Existují krátko-

dobá předvídání v závislosti na objektu předvídání, která v závislosti na objektu předvídání jsou rozpracována na několik dnů až let; současně jsou sestavovány dlouhodobé perspektivní plány na 15 a více let.

Doposud autoři svých názorů neřekli, co může a musí být objektem předvídání, co ne, různě určují význam a hlavní obsah předvídání. Nadešla doba, kdy vojenští specialisté by měli podrobně rozzebrat problém předvídání a pokusit se dojít k jednotnému názoru, alespoň v základních metodologických otázkách.

Pokusíme se rozzebrat, co je předmětem vojenského předvídání, jaké jsou jeho cíle a obsah. Smysl má předvídání vývoj takových událostí, které nemůžeme ovlivňovat, (jako např. očekávané počasí). Objekty předvídání mohou být také procesy, jejichž průběh do značné míry závisí na faktorech, které jsou mimo náš vliv. Jako příklady takových procesů můžeme uvést některé aspekty technických možností zkonstruovat výzbroj a bojovou techniku, podmínky vzniku ozbrojených konfliktů, obsah jednotlivých úkolů sil a prostředků protistojící strany, směr hlavního úderu a doba zahájení útoku nepřítelů atd.

Jestliže faktory, které ovlivňují výsledek jednotlivých procesů, závisí na naší řídicí činnosti, pak její rozvoj musí být naplánován, t. j. musí být výsledkem aktivní činnosti. Řízené parametry mohou být objektem předvídání jen výjimečně. Stává se to tehdy, když plánovací orgán nedostává informace o číselných významech parametrů, které ovlivňují jeho rozhodnutí, avšak plánovaných na jiném stupni. V podobné situaci plánovací orgán musí předvídat význam těchto parametrů a stanovit rozsah jejich možné změny.

Předmětem předvídání musí být jen významy různých neřízených (nebo velmi slabě řízených) parametrů situace, které přímo nebo nepřímo ovlivňují řešení (volbu té nebo jiné varianty uskutečnění operací, která jsou součástí plánu), ale nejsou na něm závislé (které budou mít vliv na rozvoj výzbroje a bojové techniky), protože to závisí nejen na našich řešeních a prostředcích věnovaných na vědecký výzkum, ale především na celkové úrovni rozvoje vědy. Současně úkoly ozbrojených sil jako celku a taktéž i úkoly jednotlivých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk v míru, které jsou řízenými parametry (do značné míry závisí na našem řešení) a určovanými v procesu objektů předvídání.

Úkoly, které mohou být uloženy v budoucnosti jednotlivým druhům ozbrojených

sil nebo druhům vojsk v rámci předvídání, rozpracovaném v zájmu dlouhodobého plánování, musíme formulovat jen v kvalitativní formě jako přehled možností. Které z nich je účelné určit jednotlivým druhům ozbrojených sil nebo druhům vojsk, ukáže plánování.

Posuzujeme-li plánování bojové činnosti, musíme taktéž vyčleňovat řízené a neřízené parametry. Každá varianta využití sil a prostředků, které má velitel k dispozici, je charakterizována určitým množstvím řízených parametrů, jejichž významy závisí na rozhodnutí velitele. Např. množství sil a prostředků, které jsou vyčleněny na každý směr a objekty úderu, jejich bojové úkoly, posloupnost činností sil atd. Současné možnosti těchto sil a prostředků závisí na situaci, která je charakterizována značným množstvím neřízených nebo slabě řízených parametrů: hydrometeorologickými podmínkami, složením sil nepřítelů, jejich rozdělení v prostorech, na směrech atd.

Situace v průběhu bojové činnosti může vzniknout různými způsoby. Její nečekané změny podstatně ovlivňují výsledek boje a operace. Proto základem plánování bojové činnosti musí být výsledky objektivního zhodnocení situace. Aby se vyhnutí neočekávaným událostem, které mohou mít za následek neúspěch, velitel a štáb v procesu plánování bojové činnosti musí zvážit všechny možné varianty situace. Popsání těchto variant proto musíme považovat jako předvídání. Jednoznačná představa o situaci pro plánování bojové činnosti (posouzené jen jedné varianty, která se nám zdá nejpravděpodobnější) může vést k velmi nepříznivým důsledkům.

V dějinách vojenského umění je mnoho příkladů, kdy jedna strana působila pro nepřítel neočekávaným způsobem a v důsledku toho dosáhla úspěchu. Jako příklad můžeme uvést tragické následky chyb, kterých se dopustil francouzský generální štáb ve druhé světové válce při stanovení směru hlavního úderu německé fašistické armády. Francouzský válečný plán totiž byl rozpracován na předpokladu, že německá vojska budou vést hlavní úder přes Belgie. V rovinatých prostorech tohoto státu soustřeďovali Francouzi hlavní síly. Když v květnu roku 1940 vedli Němci hlavní úder přes Ardeny, pro Francouze to bylo neočekávané a postávalo je a jejich spojení do velmi těžké situace.

Při plánování boje nebo operace uvažujeme o nejpravděpodobnější variantě činnosti nepřítelů, která se stává základem rozpracování plánu. Současně však máme

na zřeteli i další možné způsoby činnosti nepřítele a rozpracováváme komplex odpovídajících odvetných opatření.

Velitel a štáb při plánování bojové činnosti musí mít úplnou představu o těch neočekávaných situacích, ke kterým v průběhu realizace přijatého rozhodnutí může dojít. Vícevariantní předvídání je pramenem takové informace.

Při vedení boje nebo operace, i když by-ly velmi dokonale zplánovány, vždy bude existovat pravděpodobnost, že to co bylo naplánováno, nepodaří se nám úplně uskutečnit. Číselná hodnota této pravděpodobnosti je tím vyšší, čím je větší rozsah neurčitosti různých faktorů, na nichž v té které míře závisí výsledky bojové činnosti. Např. Napoleon pokládal za neúčelné zahájit sražení, jestliže se neměl „sedmdesát šancí na úspěch ze sta možných“ a považoval činnost za dobře připravenou, „jestliže 2/3 šancí připadaly na propočty a jen 1/3 na náhody“.

Plánování bojové činnosti na základě jedné varianty situace neumožňuje zhodnotit, jaký je podíl náhody při plnění stanoveného úkolu. Tuto možnost máme jen tehdy, plánujeme-li boj nebo operaci na základě vícevariantního předvídání. Takový přístup umožňuje objektivně zhodnotit, do jaké míry odpovídají nebo neodpovídají jednotlivé varianty činnosti různým neočekávaným změnám situace a jak tyto varianty zabezpečují splnění stanovených úkolů.

Na základě výsledků zhodnocení různých variant použití vlastních sil (variant plánu bojové činnosti) a zhodnocení možných variant situace (vícevariantního předvídání) velitel přijímá rozhodnutí. Je pochopitelné, že velitel ze všech připravených variant boje (operace) zvolí ten nejlepší plán činnosti. Při tom velitel věnuje pozornost především hlavním ukazatelům, které jsou charakteristické pro výsledek boje nebo operace, tj. rozsah lidských a materiálních ztrát, pohyb čáry dotyku atd. Považujeme za nutné zdůraznit, že hodnoty těchto ukazatelů zpravidla závisí na situaci. Je-li např. výsledek činnosti charakterizovaný pěti ukazateli, a lítel posuzuje tři základní varianty situace, potom každý plán činnosti bude hodnotit patnácti číselnými charakteristikami.

Stanovit charakteristiky každé varianty plánu pro všechny existující varianty situace musíme proto, abychom posoudili, nakolik jsou stabilní jeho očekávané výsledky a zhodnotit, do jaké míry splnění stanovených úkolů závisí na změnách situace. Na závěr zhodnocení efektivnosti každé varianty plánu činnosti — vycházíme-li ze souhrnu variant situace, které

jsou obsahem předvídání — můžeme určit rozsah, ve kterém bude skutečný význam konkrétního ukazatele. To nám umožňuje posoudit přijatelnost jednotlivých variant činnosti. Bude-li v jakýchkoli podmínkách význam určitého ukazatele, který charakterizuje plán, vycházet za rámec možností, potom takový plán můžeme pokládat za neracionální.

Základním určením předvídání tedy je zabezpečit velitele a štáb informacemi, které jsou nutné k propočtům pro zhodnocení všech „pro“ i „proti“ možných variant činnosti, které nakonec vedou ke stanovení rozsahu změny každého ukazatele. Samotný proces stanovení významu ukazatele pro různou situaci je účelné zkoumat jako zhodnocení variant plánu a ne jako předvídání významu ukazatelů.

Někdy hovoříme o předvídání ztrát v průběhu bojové činnosti a o důsledcích ztrát. Avšak předvídat můžeme změny jen těch parametrů, na které nemáme vliv. Parametry, které závisí na rozhodnutí velitele, jsou objektem plánování. Při plánování boje nebo operace může velitel např. novým rozdělením sil a prostředků na základě jedné z variant snížit očekávané ztráty osob tím, že zvýší spotřebu munice. Z toho vyplývá, že v daném případě není účelné hovořit o předvídání ztrát. Podobné propočty nejsou ničím jiným, než zhodnocením očekávaných ztrát za určité varianty bojové činnosti v průběhu plánování.

Bojová činnost je mimoto dvoustranný proces a její výsledek závisí nejen na našem rozhodnutí, ale i na způsobu činnosti nepřítele. V těch případech, kdy jsme my aktivní stranou, výsledek činnosti včetně ztrát obou stran, v daleko větší míře ovlivňujeme našimi rozhodnutími, než jej může ovlivnit činnost nepřítele. Hodnotíme-li předpokládané ztráty srovnáváním různých variant bojové činnosti jako předvídání, potom zaměňujeme funkce plánování a předvídání. Vždyť z velkého množství možných variant činnosti vybíráme jen jednu. Ostatní varianty vědomě odmítáme. Ve vztahu k nim je potom nesprávné používat pojmu „předvídání“, které předpokládá vědeckou předpověď.

Stanovíme-li možnosti vlastních sil ke splnění jednotlivých úkolů, nemenujeme tento proces předvídáním. Rychlost přesunu sil a prostředků, doba dosažení stanovené čáry vojsky a spotřeba munice ke zničení určitých objektů nejsou náhodné veličiny, stejně tak jako ani předpokládané ztráty. Výpočet hodnot těchto veličin děláme v procesu plánování.

Zajímají-li nás výsledky boje (operace), které překročily rámec určitého ob-

dobí, pak stěží je můžeme předvídat mimo spojitost s tou činností, kterou budeme plánovat a vést po skončení tohoto období. Proto potřebujeme-li získat takovou informaci, musíme plánovat činnost na delší období a nepokoušet se „předvídat“ parametry, které nás zajímají, za zcela chybných předpokladů (aniž bychom uvažovali o další předpokládané činnosti).

Hlavní úkol předvídaní tkví v tom, abychom podle možnosti co nejpodrobněji charakterizovali situaci, která může v budoucnosti vzniknout. Ti, kteří předvídají situaci, nemohou znát (možná, že ani nemusí znát) záměry velitele. Proto od nich nemůžeme očekávat návrhy na nejlepší plán činnosti, navíc z toho důvodu, že předvídaním jednotlivých parametrů situace se často zabývají různé orgány, které nejsou ani bezprostředně vzájemně spjaty.

Zvláštnosti hlavních součástí vojenského předvídaní

Hlavním výsledkem rozpracování vojenského strategického předvídaní musí být souhrn možných vojenskopolitických situací, podle kterých se musíme orientovat při plánování rozvoje ozbrojených sil. Tyto situace vznikají na základě analýzy všech geografických prostorů, které nás zajímají. Ve vojenském strategickém předvídaní musíme uvést možné cíle (úkoly), které v podstatě mohou být stanoveny ozbrojeným silám protistojících stran. Tyto informace budou výchozím podkladem pro vojenskoekonomické zdůvodnění nejracionalnějších cílů (úkolů), které budou plnit ozbrojené síly jako celek a jednotlivé jejich druhy a takéž pro volbu hlavních směrů jejich rozvoje.

Vojenskoekonomické předvídaní musí odrazit očekávané možnosti protistojících stran z hlediska rozvoje ozbrojených sil, zabezpečení válek různého charakteru atp. Potřebné podklady pro toto předvídaní můžeme částečně získat z předvídaní čistě ekonomického charakteru. Informace, které jsou obsahem vojenskoekonomického předvídaní, jsou potřebné k získání představ o rozsahu zásob, které mohou vyčlenit jednotlivé země (skupiny zemí) pro vojenské cíle. To umožňuje v procesu plánování stanovit více méně reálné varianty válečné činnosti (úkolů), na něž se může orientovat ta která země.

Operačně taktické předvídaní musí obsahovat souhrn různých opatření k rozvinutí nebo vedení bojové činnosti. Každé opatření představuje popis jedné možné varianty vývoje události a souhrn opatření umožňujících více nebo méně úplně

Předvídaní jako niformační základ plánování musí určit hranice možných změn neřízených parametrů (podmínek nebo činitelů), které mají vliv na výsledky plánovaných opatření, nebo jinak řečeno objasnit charakter a rozsah neurčitostí. Neznalost přesného rozdílu mezi funkcemi předvídaní a plánování může mít za následek, že ten, kdo má rozpracovat předvídaní, ve skutečnosti bude vytvářet varianty plánu. Současně však informace o možných variantách situace, nezbytné ke zdůvodnění a přijetí rozhodnutí, nebudou připraveny. Předvídaní nemůžeme ovšem posuzovat jako prostý proces sběru informací o situaci. Při předvídaní musíme oddělit ty informace, které velitel nepotřebuje pro přijetí rozhodnutí. Informace o situaci musíme shromažďovat a předkládat cílevědomě, tj. určené pro určité potřeby konkrétního štábu (plánovacího orgánu).

odrazit všechny varianty situace, která může vzniknout v průběhu bojové činnosti. Materiály získané na základě předvídaní musí sloužit jako operačně taktické pozadí, na jehož základě budeme při plánování hodnotit varianty rozvoje sil a prostředků. Úkolem operačně taktického předvídaní není zkoumat efektivnost nové výzbroje a určovat nejvýhodnější složení sil. To je funkcí plánování.

Hlavním cílem vojenskotechnického předvídaní je informovat pracovníky, kteří plánují rozvoj sil a prostředků, o nových vědeckotechnických možnostech k vytvoření a zkonstruování výzbroje a vojenské techniky. Dané předvídaní obsahuje informace o různorodých (v podstatě možných) technických řešeních určitých úkolů, z nichž v dalším procesu plánování budou vybrány ty nejlepší.

Obsah vojenskopolitického předvídaní můžeme ukázat na příkladě plánu, který byl rozpracovaný v armádě USA. Jde o dlouhodobý plán (na 20 let) předvídaní rozvoje techniky, který je obnovován každé dva roky. Má tři díly.

První díl — „Možnosti, které navrhuje věda“ — je určen pro specialisty, kteří plánují vědeckovýzkumné práce. V tomto díle jsou ukázány možnosti, které vznikly v důsledku dosažených úspěchů v hlavních vědách.

V druhém díle — „Technické možnosti“ — je uvedených z materiálů prvního dílu, jsou rozebrány metody realizace nových technických idejí. Na základě těchto informací specialisté operačně taktic-

kého zaměření mají možnost stanovit reálně dosažené charakteristiky jednotlivých prvků nové výzbroje.

V třetím díle — „Principy, které jsou základem zdokonalených systémů“ — jsou uváděny příklady nových systémů zbraní, které mohou být zkonstruovány na základě dosažených výsledků vědy a techniky.

Vojenskotechnické předvídaní obsahuje informace o značném množství nových směrů rozvoje výzbroje a techniky. Z celkového množství různých variant však plán zahrnuje právě jen v těch směrech, které na základě výsledků vojenskoekonomického (nebo technicko-ekonomického) zhodnocení, vedeného v průběhu plánování, jsou považovány za účelné.

Jak ukazuje zahraniční praxe, existují dva protikladné přístupy k předvídaní procesu rozvoje vědy a techniky. První tento proces hodnotí jako samorozvíjející se a druhý jako proces, jehož výsledky

jsou určovány společenskými, tj. i vojenskými potřebami (tzv. normativní předvídaní). Kromě toho druhý přístup stanoví, jaké technické změny mohou být uskutečněny ke splnění určitých úkolů (budou-li takového úkoly stanoveny). V obou případech však předvídaní obsahuje informace o možnostech, jejichž účelnost využít určujeme při plánování srovnáváním zhodnocení různých variant spotřeby zásob.

Úkolem plánování je prozkoumat a zhodnotit varianty činnosti, které zabezpečují splnění určených úkolů v rozmezí podmínek, které jsou charakterizovány hodnotami neřízených parametrů. Při tom každé variantě situace odpovídá určitá spojitost významů těchto parametrů. V průběhu plánování funkcionář, odpovědný za přijetí rozhodnutí, vybírá jednu z možných variant činnosti, která zabezpečuje nejlepší výsledky.

Metody vojenského předvídaní

Okruh otázek, které řešíme v procesu vojenského předvídaní je velmi široký.

Vznikají někdy pochybnosti o oprávněnosti zahrnovat systémovou analýzu a operační výzkum (včetně teorie her, teorie statistických řešení atp.) mezi metody vojenského předvídaní. Systémová analýza je přece metodologie zdůvodnění rozhodnutí. Metody systémové analýzy a operačního výzkumu jsou určeny pro kvantitativní zhodnocení možných variant činnosti a k vyloučení neracionálních variant. Tyto metody umožňují nalézt nejlepší variantu, která je charakterizována určitým souhrnem řízených parametrů. Metody předvídaní musí zabezpečit získání informací o situaci, která může vzniknout v budoucnosti. To znamená, že v tomto případě je nejdůležitější získat představu o možných změnách toho kterého námi neřízeného procesu (objektu) a nesrovnávat varianty a vybírat tu nejlepší. Proto stěží budeme zahrnovat mezi metody vojenského předvídaní i metody optimalizace.

Sporné je tvrzení, že cíle a hlavní úkoly, nezbytné k určení racionálního složení ozbrojených sil a taktéž požadované úrovně jejich řešení, jsou určovány v procesu vojenského strategického předvídaní. To je funkcí plánování.

Metody a modely k hodnocení vojenskoekonomické účelnosti různých variant složení ozbrojených sil je rovněž nástrojem plánování. Proto hovoříme-li o metodách vojenského předvídaní, nemůžeme stavět otázku o „předvídaní racionálního

složení ozbrojených sil“. Stanovení takového složení ozbrojených sil přináležejí funkcí plánování.

Metoda extrapolace je založena na předpokladu, že existující nebo předpokládaný charakter rozvoje objektu bude zachován. Je zřejmé, že tento výchozí předpoklad neodpovídá vždy skutečnosti. V podmínkách rychlého tempa vědeckotechnického pokroku probíhají stále častější kvalitativní změny ve vojenské oblasti. Tato skutečnost značně omezuje počet případů, kdy pro předvídaní můžeme použít metody extrapolace.

Chceme-li použít této metody musíme:

— stanovit, odpovídají-li jeho výchozí předpoklady reálným podmínkám, v nichž jsou zkoumané objekty,

— určit, nakolik podstatně zkoumané objekty závisí na vnějších podmínkách.

Velmi se rozšířila metoda předvídaní na základě dotazování expertů. Musíme však poznamenat, že metody předvídaní, jejichž základem jsou výsledky dotazování expertů, nedovolují získat věrohodné podklady o kvantitativních změnách jakéhokoliv složitějšího objektu (např. o změnách ve složení sil jedné z protistojících stran v důsledku přezbrojení druhé strany novými typy výzbroje). To můžeme vysvětlit tím, že ani nej kvalifikovanější specialista není schopen na základě intuitivních představ zhodnotit perspektivy rozvoje objektu, jehož charakteristiky se mění vlivem značného množství vzájemně spjatých činitelů. K zhodnocení takového

druhu můžeme účelně využít matematických modelů. Jsou více méně podrobným odrazem reálného procesu rozvoje určitého objektu a umožňují stanovit, jak se mohou měnit charakteristiky objektu v důsledku působení faktorů, které nás zajímají.

Matematický model procesu změn objektu umožňuje stanovit konečný výsledek, který odpovídá určeným podmínkám. Obměňujeme-li hodnoty parametrů podmínek v rozmezí možného rozsahu jejich změn získáme souhrn veličin, které charakterizují stav objektu ke konci zkoumaného období. Tyto různé stavy objektu představují předvídání jeho změn.

Analogické výsledky můžeme získat s využitím speciálních her. Tato metoda předvídání, ve srovnání s matematickým modelováním procesu, umožňuje ještě více zobrazit zvláštnosti protistojících stran, využít značně většího souhrnu variant činnosti jedné strany a odvetných opatření druhé strany. Těchto her se totiž zúčastňují lidé, kteří mají možnost projevit tvůrčí přístup při hledání varianty činnosti v závislosti na vzniklé situaci.

V USA jsou organizovány speciální hry s tematikou strategického plánování. Tyto hry jsou rozvinutím velmi dobře známých válečných her. Jejich cílem je řešit problémy konstrukce výzbroje, vojenské techniky a zdokonalování ozbrojených sil.

Taková dvoustranná hra obvykle zabírá období 10 let a zahrnuje různé aspekty jak mírového, tak válečného času. Při zahájení hry účastníci obdrží od řídicího výchozí podklady o vojenskopolitických cílech stran, složení ozbrojených sil a výši státních rozpočtů, které jsou vyčleněny armádám na příštích deset let.

Strany, které se zúčastňují hry, přijímají rozhodnutí o využití finančních prostředků. Plánují výzkum a rozpracování výzbroje, rozšiřují výrobní základnu, organizují proces přezbrojení vojsk, vydávají finanční prostředky na udržování dosavadních sil a prostředků atd. Přitom zkou-

mají dostatečně široký souhrn variant v oblasti výzkumu a vývoje.

V průběhu hry účastníci pravidelně dostávají informace o zvyšování napětí ve vzájemných vztazích stran a pak o podmínkách zahájení války. Strany rozpracovávají plány vedení úderů, jejichž výsledky hodnotí kontrolní skupina. Možnosti sil protistojících stran za celou dobu hry jsou určovány pětkrát (pro různá léta zkoumaného období). Výsledky propočtů jsou využívány při hodnocení činnosti stran v oblasti rozvoje ozbrojených sil.

Materiály z těchto her jsou užitečnými informacemi k rozpracování předvídání různého druhu. Kromě toho podobné hry mohou sloužit k přípravě řídicích orgánů, odpovědných za přijetí rozhodnutí v oblasti plánování rozvoje sil a prostředků. Nedostatkem her je to, že s jejich pomocí můžeme prozkoumat značně menší množství variant rozvoje procesu, než např. s využitím matematických modelů.

Předvídání situace ke zhodnocení alternativ rozvoje sil a prostředků nebo plánování bojové činnosti můžeme uskutečnit rozpracováním „souhrnu scénářů“. Jednotlivý „scénář“ je popisem průběhu určitého procesu. V něm vysvětlujeme posoupnost událostí při přechodu od výchozí situace k jedné z možných situací v budoucnosti.

Obsah „scénáře“ závisí na zvláštnostech metod, kterých předpokládáme využívat při plánování. Může být jen slovní nebo může obsahovat různé číselné charakteristiky. „Scénáře“ zpracováváme pro činnost různého rozsahu — počínaje válkou jako celku a konče způsoby použití zbraní. Může být např. rozpracovaný „scénář“, ve kterém bude popsána jedna z možných variant vzniku konfliktu situace v určitém prostoru.

Souhrn „scénářů“, které zobrazují hlavní varianty situace, vytváří podmínky pro objektivní zhodnocení alternativ (variant plánu rozvoje sil a prostředků nebo plánu bojové činnosti) s využitím odpovídajících modelů a metod.

Zhodnocení všech předností a nedostatků uvedených opatření směřujících k rozvoji sil a prostředků v míru nebo variant bojové činnosti s přihlédnutím ke všem variantám situací, které jsou obsahem předvídání, je nutným předpokladem kvalitního plánování. Předvídání je informačním základem vědeckého plánování. V současných podmínkách, které jsou charakterizovány velkou dynamikou změn situace, rozpracování předvídání ve více variantách a jejich využití při plánování je velmi důležitým prostředkem ke zvýšení efektivnosti splnění úkolů ozbrojených sil.

Upraveno ze sovětského tisku

z kapitalistických armád

K SOUČASNÉ VOJENSKÉ POLITICE FRANCIE

Ve Francii sílí v současné době odpor gaullistů proti vojenské politice prezidenta Giscarda d'Estainga a nynější vlády. Gaullisté, v podstatě oprávněně, novému francouzskému vedení vytýkají, že se fakticky postupně odklání od principů relativně nezávislé vojenské politiky a chce přistoupit na značné rozšiřování spolupráce s velením Severoatlantického paktu. Tento postup však ve svých důsledcích podle gaullistických názorů oslabuje mezinárodní postavení Francie a snižuje výhledy na realizaci jejich velmocenských ambicí.

Konkrétním výrazem snahy působit proti zásadním změnám zahraniční a vojenské politiky je vytvoření nové strany „Semknutí demokratického hnutí“, která si pod vedením bývalého ministra zahraničí Joberta klade mj. cíl bránit zvyšování závislosti Francie na USA (ustavující sjezd této strany proběhl 15.—16. 3. v Paříži).

Určité přehodnocování základních principů francouzské vojenské politiky, položených pod vedením prezidenta de Gaulla v šedesátých letech, charakterizovaných především značným stupněm nezávislosti země na spojencích v NATO (vyjádřením i vystoupením z vojenské struktury paktu v roce 1966) a intenzivní výstavbou národních jaderných sil jako nezbytného předpokladu této nezávislosti, není novým prvkem. Bylo zahájeno již v závěru minulého a počátkem tohoto desetiletí, kdy prezidentskou funkci vykonával G. Pompidou; nyní se však tento trend zrychluje.

Významným mezníkem pro vystupňování tohoto trendu se stalo vítězství předsedy Republikánské strany a tehdejšího ministra hospodářství a financí Giscarda d'Estainga ve druhém kole loňských voleb (19. 5.) nad kandidátem sjednocené levice F. Mitterandem.

Giscard je znám jako pragmatik v oblasti zahraniční, hospodářské i vojenské politiky a jako stoupenec proameričtější a proatlantičtější orientace Francie.

V uskutečňování svých záměrů je však prezident do značné míry limitován na jedné straně veřejným míněním v zemi — sílící nedůvěrou ke gaullistickým předsta-

vitelům a naopak stoupající popularitou levice — a na druhé straně trvajícím silným zastoupením gaullistického UDR (Svazu demokratů pro republiku) v současném francouzském národním shromáždění; na parlamentní podpoře UDR je totiž vláda závislá. Především proto jmenoval Giscard do funkce předsedy vlády představitele UDR Chiraca a členy kabinetu se v jeho první vládě stali i další gaullisté, včetně ministra obrany Souffleta.

Podívejme se, jak se francouzská vojenská politika ve vztahu k NATO, k USA a k evropským spojencům v posledním období vyvíjí a jaký má tento vývoj praktické důsledky pro výstavbu francouzských ozbrojených sil.

Ve vojenské politice Francie dochází k prohlubování spolupráce s velením NATO i s jednotlivými státy paktu, které se projevuje především širší účastí francouzské armády na spojeneckých cvičeních, v prohlubování výměny zkušeností z výcviku vojsk i z operační přípravy štábů a v rozšiřování zbrojní kooperace se západoevropskými spojenci, především s NSR a Velkou Británií.

Otázka případné budoucí reintegrace francouzských ozbrojených sil do vojenské struktury NATO zůstává nadále otevřená. Oficiálně k ní v podstatě všichni hlavní političtí i vojenská představitelé zaujímají negativní stanovisko. Svědčí o tom i Giscardovo březnové prohlášení, podle něhož základní princip francouzské vojenské politiky — relativní nezávislost na spojencích v NATO — zůstává v platnosti. Toto tvrzení má však zřejmě především vnitropolitický cíl — oslabit kritiku ze strany gaullistů a jejich stoupenců, že současná linie francouzského vedení znamená postupné podřizování se zájmům USA. Giscard na rozdíl od většiny vojenských funkcionářů změnu dosavadní linie v další perspektivě však nevylučuje. Kromě svého kladného postoje k upevňování všestranné spolupráce se spojenci, prezident jako ekonomický odborník předpokládá, že užší součinnost s dalšími státy NATO ve vojenské oblasti by mj. přispěla k efektivnějšímu využívání vojenských výdajů země, což by umožnilo částečně omezit jejich předpokládaný postupný nárůst a přispělo tak ke stabilizaci hospodářství země. Stejný cíl sledoval Giscard i snahou omezit plánovaný počet francouzských jaderných pokusů v Tichomoří; to se mu však pro odpor vojenského velení nepodařilo prosadit.

Vojenská spolupráce se spojenci se projevuje stále širší účastí francouzských ozbrojených sil na vícestranných cviče-

ních, jak tomu bylo např. na podzim loňského roku při francouzsko-západoněmeckém součinnostním cvičení výsadkových jednotek „Colibri“ (za účasti dvou brigád) a především na cvičeních PVO. např. v září 1974 na cvičení „CRACK FORCE 1974“ plnily francouzské jednotky v rámci PVO NATO dosud nejvýznamnější úkoly od vystoupení země z vojenské struktury aliance — simulovaný útok na cíle až v příhraničním pásmu s ČSSR. Naopak francouzského cvičení PVO „DATEX 74“ se zúčastnily jednotky ostatních zemí paktu, včetně USA.

Pokud jde o součinnost vojenských námořních sil, zúčastnila se Francie spolu s USA, Velkou Británií, NSR, Portugalskem a Holandskem v tomto roce např. spojeneckého cvičení „LOCKED GATE - 75“ v iberské části Atlantického oceánu [29. 1.—7. 2.] a dvoustranného cvičení francouzských a západoněmeckých námořních jednotek „JAGUAR“ (10.—22. 3.) v prostoru Helgolandského zálivu.

Snahu Francie o užší kontakty s ostatními zeměmi aliance dokumentuje i prohlášení náčelníka generálního štábu o stále detailnějším upřesňování součinnosti francouzských ozbrojených sil se silami spojenců pro případ krizové situace nebo konfliktu ve střední Evropě. Ve stejném smyslu působí i rozhodnutí francouzské Rady obrany přemístit v průběhu příštích dvou let letadlové lodi „FOCH“ a „CLEMENCEAU“ z Brestu na západním pobřeží země do středomořského přístavu Toulon; tento krok nasvědčuje francouzskému úsilí přispět k posílení spojeneckých sil paktu, především vojenského námořnictva, na jižním křídle aliance vzhledem k jeho oslabení kyperským sporem, řecko-tureckým konfliktem, krizí na Středním východě i situací v Itálii a v Portugalsku. Dalším přínosem ke zlepšení spolupráce Francie s NATO je Giscardův pokyn představiteli země ve stálých orgánech paktu, aby se jako pozorovatelé zúčastňovali pravidelně i zasedání Stálého vojenského výboru.

Důležité postavení ve francouzské politice, včetně vojenské, zaujímají vztahy k USA.

V posledním období se ukázalo, že francouzské vedení zaujímá ke Spojeným státům podstatně pružnější postoj a v zásadě má zájem různě trvalý rozpor spíše tlumit, než je dále prohlubovat.

To se projevilo v m. r. při definitivní formulaci „Atlantické deklarace“, kterou po 14 měsíčních konzultacích schválila 19. 6. 1974 Rada Severoatlantického paktu.

Jejímu dřívějšímu přijetí bránila především právě neúčinnost tehdejšího fran-

couzského Pompidouova vedení. Deklarace je proto vlastně výsledkem americko-francouzského kompromisu, při němž Francie dosáhla většiny svých cílů — zdůraznění významu západní Evropy pro vojenskou připravenost NATO i pro samotné Spojené státy, potvrzení angažovanosti amerických jaderných i konvenčních sil v Evropě i závazek USA použít je v případě ohrožení jejich spojenců. Novým prvkem v Deklaraci, ve srovnání s již dříve přijatými dokumenty, je přitom zejména na nátlak Francie přijatá zásada vzájemných konzultací v rámci NATO před přijetím důležitých politických a vojenských rozhodnutí, což má zabránit vzniku obdobných rozporů, jako tomu bylo při izraelsko-arabském konfliktu v říjnu 1973, kdy západoevropské země kritizovaly USA, že je o amerických krocích nedostatečně informovaly.

Určitému francouzsko-americkému sbližování nasvědčuje rovněž dohoda prezidentů obou zemí (z prosince 1974) o finančním odškodnění Spojeným státům za americká zařízení ponechaná na francouzském území po odchodu Francie z vojenské struktury NATO a dále povolení výcviku jednotek americké armády v jiho-francouzském výcvikovém prostoru Canjuers.

Dalším důkazem proameričtější orientace současného francouzského vedení je i zastavení kritiky USA za americko-sovětská jednání, především za již přijaté i předpokládané dohody o vzájemném omezení strategických zbraňových systémů.

Francie rovněž, s přihlédnutím k současněmu poměru sil mezi Východem a Západem, považuje zachování silné americké vojenské přítomnosti v Evropě za nezbytné a odmítá jakékoli její jednostranné omezování. O nesouhlasu Francie s omezováním vojenského potenciálu NATO ve střední Evropě svědčí i francouzská neúčast na vídeňských jednáních o snížení ozbrojených sil a výzbroje, i když francouzské síly v NSR jsou rozmístěny ve vymezené oblasti předpokládaného snížení vojsk.

Zatímco v celém komplexu usiluje Francie o postupné zlepšování vztahů s USA, v otázce zabezpečení spojeneckých ozbrojených sil novou bojovou technikou se spory mezi Francií a USA vyostřily. Šlo o řešení problému náhrady amerického letounu F-104 Starfighter ve vojenském letectvu některých západoevropských zemí NATO (Belgie, Holandska, Dánska a Norska). Vzhledem ke značnému politickému i ekonomickému významu rozhod-

nutí se Francie i USA intenzivně snažily získat zakázku pro vlastní průmysl. Spojené státy argumentovaly zejména nutností prohlubování standardizace bojové techniky v rámci NATO a nákupy amerických zbraní evropskými spojenci označují za součást devizové úhrady výdajů spojených s pohybem amerických vojsk v Evropě. Francie naopak poukazovala na potřebu omezování závislosti západní Evropy na USA v této oblasti a na to, že přijetí francouzské nabídky by bylo přínosem pro předpokládanou budoucí vojenskou integraci západoevropských zemí. Vyřešení problému ve prospěch USA znamená posílení jejich postavení jako nejvýznamnějšího dodavatele bojové techniky ostatním zemím NATO. Oslabí tlaky v americkém Kongresu k částečnému snížení americké vojenské angažovanosti v západní Evropě, na druhé straně dále oslabí možnost realizace francouzské koncepce k omezování závislosti západoevropských zemí na Spojených státech ve vojenské oblasti.

Pod Giscardovým řízením se proto rovněž modifikuje i postoj Francie k ostatním zemím západní Evropy. Francouzští představitelé, na rozdíl od předcházejícího období, pochopili, že svého základního cíle — získání dominantního postavení mezi západoevropskými státy — nemohou dosáhnout dřívější neústupnou politikou, která zemi často přiváděla do izolace. Dočasněho výkonu funkce předsedy ministerské rady EHS a dalších orgánů společenství (v druhé polovině m. r.) proto Francie využila k aktivizaci své politiky v rámci západní Evropy, s cílem vytvořit základní předpoklady pro realizaci politické integrace zemí EHS podle francouzských představ. Toto úsilí, především pro narůstající hospodářské obtíže a rozpory, které ohrožují samotnou podstatu společenství, však přineslo pouze omezené úspěchy. Z iniciativy Francie bylo dohodnuto zejména vytvoření „evropské rady“ (složené z nejvyšších představitelů zemí EHS a scházející se pravidelně třikrát ročně) a omezení práva veta členů společenství na nejzávažnější otázky.

Značnou pozornost věnuje nyní francouzské vedení úsilí a prohloubení vojenské spolupráce západoevropských zemí.

Možnost vojenské integrace západoevropských zemí vidí proto francouzská vláda především na základě Západoevropské unie, případně EHS, což by mělo snižovat závislost západní Evropy na USA v této oblasti.

Vzhledem k nynějším rozporům mezi západoevropskými státy je však pokrok

ve vojenské integraci, podmíněný i nutným politickým sjednocováním, málo pravděpodobný. Francouzský zájem ve vojenské oblasti se proto soustřeďuje především na bilaterální zbrojní spolupráci, která má vytvářet podmínky pro získávání hegemonního postavení Francie v západní Evropě, pro další rozvoj francouzského zbrojního průmyslu a tím i k řešení problému narůstající nezeměstnanosti země.

Spolupráce se úspěšně rozvíjí především s NSR a s Velkou Británií — např. vývojem a výrobou letounu JAGUAR a ALPHA JET, vrtulníku GAZELLE a PUMA, PTRS MILAN a HOT, PLRS ROLAND atd. Francouzského zájmu o zbrojní kooperaci využívají ostatní západoevropské země k nátlaku, aby se Francie zapojila do činnosti evropské skupiny NATO. Takový krok však Francie odmítá poukazem na to, že jde fakticky o integrální součást NATO. (Přitom však, aniž by se stala oficiálním členem, prohlubuje součinnost především s EURONADEM, orgánem skupiny pro organizaci výroby a nákupu zbraní). Důležitou roli sehrává Francie svými značnými dodávkami bojové techniky Řecku (jde zejména o rychlé pobřežní čluny, tanky, RS, vrtulníky a letouny), jež přispívají k zachování podmínek pro urovnání vztahů země k NATO za situace formálního vystoupení Řecka z vojenské struktury paktu a trvajících americko-řeckých rozporů. Tento postup je přitom v plném souladu se zájmy USA, které se obávají trvalého odklonu Řecka od vojenského systému aliance.

Úzká vojenská součinnost pokračuje také mezi Francií a Španělskem. Pětiletá dohoda v tomto směru, jejíž platnost končí v červnu t. r., bude pravděpodobně znovu obnovena. Oba státy rozvíjejí úzkou spolupráci obou generálních štábů, při výcviku všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, organizují společná cvičení a poskytují k použití vojenská letiště. V oblasti vyzbrojování vyrábí Španělsko v licenci francouzské letouny, vrtulníky, tanky, samohybná děla, ponorky a rychlé pobřežní čluny. Tím zároveň vznikají podmínky předpokládané užší politické a hospodářské spolupráce Španělska s ostatními západoevropskými státy (včetně jeho případného přijetí do EHS) po očekávané postupné liberalizaci života v zemi po Francově úmrtí.

Základním předpokladem zajištění mocenských ambicí Francie zůstává pro její představitelů relativně nezávislá jaderná politika. Výstavbě jaderných sil proto Francie nadále věnuje značnou pozornost, stanovené programy v plánovaném rozsahu plní. Úzkou součinnost v oblasti stra-

tegických sil s dalšími jadernými státy NATO — USA a Velkou Británií — Francie nadále odmítá. Zdrženlivě se rovněž staví k uvažovanému sloučení britských a francouzských jaderných sil jako základu společného západoevropského jaderného potenciálu. Za nezbytný předpoklad takového opatření považuje politické sjednocení západní Evropy.

Ve výstavbě francouzských ozbrojených sil má nadále dominantní postavení zkvalitňování národních jaderných sil. Ve vojenském rozpočtu pro tento rok proto Francie počítá se zvýšením výdajů na podzemní jaderné zkoušky o 25 %, na námořní jaderné síly o 29 % (včetně pokračující výstavby šesté ponorky s jaderným pohonem) a na vývoj taktických jaderných zbraní.

Úsilí Francie o nezávislost této oblasti dokumentuje i zavádění taktické RS PLUTON do francouzské armády, na rozdíl od ostatních zemí NATO, které budou mít ve výzbroji americkou RS LANCE s obdobnými parametry (PLUTON, konstruovaný na podvozku tanku AMX-30, má dosáhnout přes 120 km a používá nálože 10–25 kt; do roku 1977 má být vytvořeno celkem 6 pluků, každý s šesti odpalovacími zařízeními). Nevyjasněnou otázkou především politického charakteru zůstává eventuální umístění RS PLUTON a jaderných hlavíc pro ně u francouzských jednotek dislokováných v NSR.

Na druhé straně můžeme očekávat, že na pokyn Rady obrany vypracované nové zásady vojenskostrategické koncepce země, které mají řešit mj. úlohu strategických a operačně taktických jaderných zbraní v ozbrojených silách Francie i uvnitř NATO jako celku, v zásadě připustí větší součinnost při stanovení záměrů použití francouzských jaderných sil s americkými a britskými silami. Principy nové koncepce zřejmě ovlivní již tvorbu dalšího pětiletého plánu francouzských ozbrojených sil (na léta 1976–80).

K zabezpečení realizace svého záměru k určitému postupnému sblížení Francie s NATO jako celkem i konkrétně s USA ve vojenské oblasti vytváří Giscard postupně i kádrové předpoklady.

Z hlavních vojenských funkcí, přes odpor ortodoxních gaullistů ve velení armády, postupně odchází osobnosti jednoznačně usilující o zachování principů vojenské politiky, přijatých v šedesátých letech.

Již v červenci m. r. byl novým náčelníkem štábu vojenského námořnictva jmenován za admirála Joyberta překvapivě viceadmirál Joire-Neuleus, místo předpo-

kládaného jednoznačně gaullisticky orientovaného Sanguinettiho. Opatření pokračovala v lednu vystřídáním ministra obrany Souffleta poslancem parlamentu za UDR Bourgesem, který je přes členství v této straně více nakloněn realizaci prezidentových záměrů, a v březnu odvoláním de Gaullova zetě generála Boissieua z funkce náčelníka štábu pozemního vojska (nahradil ho generál Lagard). Další personální změny, včetně vystřídání náčelníka generálního štábu Maurina, se očekávají k 1. 7. 1975.

Jmenování generála Bigarda do funkce státního tajemníka v ministerstvu obrany (v březnu t. r.) má poněkud jiný smysl. Tato funkce byla nyní, poprvé od roku 1940, znovu obsazena vojákem z povolání. Bigard je uznávaný vojenský odborník (účastnil se mj. koloniálních válek ve Vietnamu a v Alžíru) a předpokládá se proto, že svými znalostmi a autoritou přispěje k omezení nespokojenosti vojáků základní služby a mladších důstojníků, která vyplývá z nedostatků v materiálním zabezpečení a v podmínkách výkonu služby.

Vnitřní situace ve francouzské armádě je v posledním období značně složitá. Trvale vysoký podíl investičních výdajů ve vojenském rozpočtu (především na jaderné síly) působí, že se materiální zabezpečení příslušníků ozbrojených sil dostává do stále většího protikladu s životním standardem v zemi. Nespokojenost některých kategorií příslušníků francouzské armády vyvrcholila v únoru t. r. protestními akcemi v posádkách Draguignan, Nancy a Verdun a v západoněmeckém Karlsruhe.

Tuto situaci se političtí a vojenská představitelé země snaží alespoň v omezené míře řešit. Na poradách, uskutečněných z prezidentovy iniciativy, i na zasedáních Rady obrany, byla v minulém období přijata některá pozitivní opatření — např. nový důstojnický statut (předpokládá mj. rychlejší postup v hodnostech) a zvýšení služného a uzákonění bezplatné veřejné přepravy pro vojáky základní služby. Princip povinné základní vojenské služby, právě tak jako její dosavadní délka (12 měsíců), zůstanou beze změn. Snaze o řešení uvedených problémů nasvědčuje i členění vojenského rozpočtu na rok 1975, v němž z nominální hodnoty 43,9 mld franků připadne 55% na běžné výdaje, což je mírný nárůst ve srovnání s předcházejícím rozpočtem.

Současné francouzské vedení tedy nadále uskutečňuje relativně nezávislou vojenskou politiku jako nezbytný předpoklad realizace velmocenských ambicí země, především s ohledem na záměr získat pro Francii hegemonní postavení v rámci sjednocované západní Evropy. Tomuto cíli má ve vojenské oblasti sloužit pokračující intenzivní výstavba národních strategických jaderných sil. Reintegraci francouzské armády do vojenské struktury NATO, ani případný vstup Francie do Evropské skupiny paktu proto nemůžeme v dohledné době očekávat. Na druhé straně pravděpodobně dojde k postupnému dalšímu prohlubování bilaterální vojenské spolupráce Francie s ostatními evropskými zeměmi aliance i s USA i k zesilování součinnosti francouzských ozbrojených sil s vojenskými orgány Severoatlantického paktu.

VÝPOČET MOŽNÉHO ÚSILÍ NEPŘÁTELSKÝCH PROSTŘEDKŮ VZDUŠNÉHO NAPADENÍ PROTI ČSSR

Podplukovník Miloslav Horáček,
major ing. Jan Řehák

Rychlá reakce na bojovou činnost prostředků vzdušného napadení nepřítele je jedním ze základních předpokladů bojové účinnosti pohotovostního systému PVOS.

Nepřítel taktické letectvo může použít ve všech druzích konfliktů, což potvrzuji zkušenosti z intervenční války ve Vietnamu a v ozbrojených střetnutích na Středním východě.

Klíčový význam středoevropského válčiště, který mu přikládá vojenská doktrína NATO, realizuje i ve výstavbě taktického letectva a jeho dislokaci v tomto prostoru. Přitom zavádí nové typy bojové techniky, čímž zvyšuje jeho kvalitu. Ke zvýšení jeho bojové účinnosti může přispět posílením leteckých svazů (zejména amerického letectva dislokovaného na území NSR) z teritoria USA. Tyto možnosti pravidelně demonstruje při cvičních přeletech letek a křidel taktického letectva na letiště v NSR. Možné posílení letectva spadá i do souhrnu opatření zvyšování bojové pohotovosti, která předpokládá v období zvyšování mezinárodního napětí. Můžeme tudíž počítat, že počty letounů by se před zahájením i v počátku konfliktu značně zvýšily.

Manuální způsob výpočtů základních možností nepřátelských prostředků vzdušného napadení (NPVN) je časově neefektivní a v menším časovém intervalu tj. do 1 hodiny téměř nemožný. Je třeba přejít na strojové zpracování a tím nejen zkrátit výpočty, ale i zkvalitnit práci štábů zejména v průběhu bojové činnosti.

Tento problém jsme řešili na výpočetním automatu CONSUL 261.

Projekt mechanizace výpočtu 34080 řeší základní předpokládané činnosti taktického letectva protivníka do prostoru ČSSR s možností poškození změn skutečných počtů prostředků posílením nebo ztrátami.

Mechanizace výpočtu umožní především rychlou reakci na početní změny a tím i odstranění časové tísně zpravodajských a velitelských orgánů, která vzniká při vedení bojové činnosti a snaze o poškození změn.

Matematické metody řešení výpočtů vycházejí z jednoduchých vzorců, jejichž zdůvodnění a rozpis nebudeme zde rozvádět (je podrobně v projektu).

Výslednou sestavou projektu jsou čtyři tabulky s diferencovaným obsahem:

— PZ TABULKA č. 1 „Možné varianty působení NPVN proti ČSSR“.

Obsahuje tyto informace:

- + použité svazy;
- + počty letounů bez 20% technické způsobilosti;

Tabulka 1

Symbol	Význam symbolu	Možná hodnota symbolů
SB	Počet letounů SBoL 4 STLV	172
SPK	Počet letounů SBoL 4 STLV + 1 TLV	265
PZ	Počet průzkumných letounů 4 STLV	48
PZK	Počet průzkumných letounů 4 STLV + 1 TLV	72
S	Počet stíhacích letounů 4 STLV	84
SK	Počet stíhacích letounů 4 STLV + 1 TLV	116
N	Počet nosičů jaderných zbraní 4 STLV	90
NK	Počet nosičů jaderných zbraní 4 STLV + 1 TLV	122

+ možnosti startu letounů podle hotovosti a druhů letectva;

+ celkové počty vzletů na 24 hodin v konvenční a jaderné variantě.

— PZ TABULKA č. 2 „Možné varianty působení NPVN po náletových směrech“.

Obsahuje tyto informace:

+ použité svazy ve variantě západního a jihozápadního náletového směru;

+ počty letounů bez 20% technické nezpůsobilosti;

+ možnosti startu z hotovosti podle druhů letectva a použitých svazů;

+ počty vzletů za 24 hodin v konvenční a jaderné variantě.

— PZ TABULKA č. 3 „Možné varianty působení NPVN ve směrech nízkoleteckých cílů“.

Obsah této tabulky je pro posouzení předpokládané bojové činnosti taktického letectva do prostoru ČSSR velmi významný.

Charakter a členitost příhraničních prostorů a značná účinnost prostředků PVOS by protivníka přinutila vést bojovou činnost převážně v malých a přízemních výškách. Tabulka obsahuje tyto informace:

+ počty letounů na jednotlivých náletových směrech pro NLC (H = do 06 hm);

+ počty vzletů na jednotlivých náletových směrech pro NLC za 24 hodin v konvenční a jaderné variantě.

Na západním a jihozápadním náletovém směru byly dále vyvozeny další pravděpodobné náletové směry pro NLC.

— PZ TABULKA č. 4 „Možné varianty působení NPVN po náletových směrech a druzích letectva“.

Tabulka uvažuje náletové směry ve 3 variantách:

1. 100% aktivace pouze západního náletového směru;

2. 70% účasti na západním náletovém směru;

30% účasti na jihozápadním náletovém směru;

3. 30% účasti na západním náletovém směru;

70% účasti na jihozápadním náletovém směru.

PZ TABULKA č. 4 dále rozvádí:

+ počty letounů bez 20% technické nezpůsobilosti podle druhů letectva tj. počet SBoL, PzL, SL a NJZ;

+ počet vzletů za 24 hodin podle druhů letectva v konvenční a jaderné variantě tj. počet SBoL, PzL, SL a NJZ.

Jako příklad volíme výpočet PZ TABULKY č. 4 a do výpočtu zavádíme cvičné údaje varianty možných počtů nepřátelských prostředků vzdušného napadení v symbolech a možných hodnotách symbolů — viz tab. 1.

Úkolem zpravodajského náčelníka svazu a svazku PVOS (vševojskového svazu) je zjistit tato vstupní data podle nejnovějších poznatků o složení a změnách v počtech nepřátelských prostředků vzdušného napadení a doručit je operátorovi na výpočetní automat CONSUL - 261.

Operátor výpočetního automatu CONSUL - 261 zkontroluje formálně úplnost zadaných dat a podle instrukcí výpočte zadanou PZ TABULEK č. 1, 2, 3 nebo 4.

Výpočet PZ TABULKY č. 4 trvá průměrně 22 minut i s přípravou výpočetního automatu CONSUL - 261.

MOŽNÉ VARIANTY PŮSOBNÍ NPVN PO NÁLETOVÝCH SMĚRECH A DRUŽÍCH LETECTVA

Poř. čís.	Náletové směry	Druh letectva	Počet letounů (20 % tech. nezpůsob.)		POČET VZLETŮ ZA 24 HODIN	
					K = Konvenční varianta J = Jaderná varianta	
			4 STLV	4 STLV 1 TLV	4 STLV	4 STLV + 1 TLV
1	Západní 100 %	SBoL	137,6	212,0	K 550,4 až 963,2 J 275,2 až 412,8	848,0 až 1484,0 424,0 až 636,0
		PzL	38,4	57,6	K 115,2 až 192,0 J 76,8 až 115,2	172,8 až 288,0 115,2 až 172,8
		SL	67,2	92,8	K 201,6 až 336,0 J 134,4 až 201,6	278,4 až 464,0 185,6 až 278,4
		NJZ	72,0	97,6	J 144,0 až 216,0	195,2 až 292,8
	Západní 70 %	SBoL	96,3	148,4	K 378,4 až 670,8 J 189,2 až 292,4	583,0 až 1033,5 291,5 až 450,5
		PzL	26,9	40,3	K 81,6 až 134,4 J 52,8 až 81,6	122,4 až 201,6 79,2 až 122,4
		SL	47,0	65,0	K 142,8 až 235,2 J 92,4 až 142,8	197,2 až 324,8 127,6 až 197,2
		NJZ	50,4	68,3	J 99,0 až 153,0	134,2 až 207,4
2	Jihozápadní 30 %	SBoL	41,3	63,6	K 172,0 až 292,4 J 86,0 až 120,4	265,0 až 450,5 132,5 až 185,5
		PzL	11,5	17,3	K 33,6 až 57,6 J 24,0 až 33,6	50,4 až 86,4 36,0 až 50,4
		SL	20,2	27,8	K 58,8 až 100,8 J 42,0 až 58,8	81,2 až 139,2 58,0 až 81,2
		NJZ	21,6	29,3	J 45,0 až 63,0	61,0 až 85,4

Vedlejším produktem výpočtu je nová děrná páska, kterou můžeme znovu vypsat na výpočetním automatu CONSUL-261 nebo na organizačním automatu CONSUL-253 (kód IBM). Výpis trvá průměrně 12 minut.

Nová děrná páska s výpočtem sestavy může být v podmínkách svazu PVOS odeslána zařízením pro přenos dat DFE-550 na svazky PVOS, kde je vypisována na organizačních automatech CONSUL-253. Doba utajeného zpracování děrné pásky (s potřebnou manipulací) je asi 3 minuty. Přenos zařízením DFE-550 (600—1200 Bd) asi 2—3 minuty.

Vzor zpracované PZ TABULKY č. 4 podle cvičné varianty možných počtů nepřátelských prostředků vzdušného napadení viz **příloha 1**.

Závěr

Projekt 34080 pro výpočetní automat CONSUL-261 řeší základní přehledné tabulky o celkových možnostech nepřátelských prostředků vzdušného napadení proti ČSSR.

Prvořadou předností projektu je možnost rychlé reakce na možné změny ve skutečných počtech letounů doplněním, ztrátami nebo připojením dalších ozbrojených sil ke konfliktu a to jak ve variantě použití konvenčních, tak i jaderných prostředků.

Projekt dosud neřeší rozpočet vstupních počtů, který je pracný a dosud zabere mnoho času zpravodajským pracovníkům. Řešením tohoto problému se bude zabývat projekt anotovaný na rok 1975.

Niektoré problémy organizácie a dislokácie československej armády v rokoch 1945–1949

(Dokončenie z čísla 6)

Zdokonaľovaním organizácie armády k 1. 10. 1945, ani ustálením celkového početného stavu armády po zrušení stavu brannej pohotovosti štátu k 1. 1. 1946 reorganizácie v armáde neskončili. Naopak. Bola to len predzvesť vzniku „začarovaného kruhu“. Velenie armády bolo stále zamestnané disproporciami medzi potrebami neúmernej organizačnej štruktúry armády a personálnymi možnosťami. Tento rozpor bol ešte umocnený objektívnou potrebou vytvorenia niektorých nových složiek, úradov, veliteľstiev i jednotiek. Velenie sa snažilo túto situáciu riešiť večnými nepodstatnými reorganizáciami veliteľstiev i jednotiek.

K najdôležitejším organizačným zmenám až do všeobecnej reorganizácie armády k 1. 10. 1947 patria:

— 15. 2. 1946 bol vytvorený „Generálny sekretariát obrany štátu“;

— 21. 2. 1946 bol ustavený „Armádny poradný zbor“, poradný orgán vo veciach organizácie, výcviku a mobilizácie armády, vo veciach operačných a nástupových plánov atď. ...;

— 1. 3. 1946 boli reorganizované motorizované divízie na rýchle divízie;

— 1. 3. 1946 bola obnovená činnosť „Najvyššej rady obrany štátu“;

— 4. 3. 1946 bol vytvorený „Kontrolný a úsporný komisariát vojenskej správy“;

— 9. 3. 1946 bola obnovená duchovná služba v armáde;

— 30. 4. 1946 bol reorganizovaný Hlavný štáb;

— 30. 5. 1946 bolo vytvorené veliteľstvo „Zvláštnych bojových prostriedkov“ (ZBP);

— 1. 10. 1946 bol vytvorený výcvikový prapor ZBP;

— 1. 11. 1946 bola vydaná nová, tzv. upresnená organizácia MNO;

— 15. 2. 1947 bol vytvorený „Inšpektorát protiletadlovej ochrany“;

— 25. 3. 1947 začala výstavba výsadkového praporu;

— 1. 6. 1947 bola zriadená „Racionalizačná komisia“;

— 1. 7. 1947 bol u veliteľstva letectva vytvorený „Ústredný orgán obrany proti lietadlám“.

Plukovník ing. Ján Lipták, CSc.

Tieto časté zmeny boli odrazom ani nie tak potreby „doladenia“ organizácie armády, ako skôr neujasnenosti jej organizačnej štruktúry od samého počiatku jej povojnového budovania. Vo svojich dôsledkoch to viedlo ešte k rozšíreniu už tak neúmerneho početného stavu. Najnepriaznivejšie sa tento rast početného stavu odrazil na veliteľstvách, ktoré sa stali ťažkopádny v riadení a velení. Vznikla obrovská administratíva. Najmrakantnejšie sa to prejavilo na MNO HS.¹³⁾

Velenie armády si túto situáciu aj uvedomilo a snažilo sa ju riešiť. Postupne tzv. upresňovalo počty osôb u vyšších veliteľstiev a vojenských telies. U veliteľstva zboru sa znížil počet dôstojníkov z 48 na 28 a celkový počet osôb veliteľstva z 95 na 60. Práve tak sa znížil celkový počet osôb veliteľstva pešej divízie zo 142 na 65.¹⁴⁾ U pešieho pluku sa znížili počty dôstojníkov zo 195 na 140 a celkové počty osôb pluku sa znížil z 2719 na 1843. U delostreleckého pluku pešej divízie sa znížili počty dôstojníkov zo 108 na 67 a celkové počty osôb pluku sa znížili z 974 na 743.¹⁵⁾ MNO nariadilo znížiť od 1. 1. 1947 skutočné počty osôb aj u všetkých zložiek MNO a veliteľstiev oblastí o 15 %. Podobných príkladov z tej doby by sa dalo uviesť neúrekom.

Pod vplyvom permanentného kritického nedostatku ľudí, najmä vojakov z povolania, ako aj v dôsledku stáleho improvizovania vo výstavbe ČSLA si velenie armády už koncom roku 1946 uvedomilo nutnosť uskutočniť zásadnú reorganizáciu na základe ujasnenia hlavných zásad vojenskej doktríny. Tento analytický proces prebiehal od začiatku roku 1947 a od 1. októbra toho istého roku platila nová mierová organizácia a redisolácia ČSLA.

Aj táto reorganizácia sledovala teda v prvom rade otázku početnosti armády.

¹³⁾ Aj napriek tomu, že 1. 11. 1946 bola vydaná nová, tzv. upresnená organizácia MNO a HS s celkovým počtom okolo 2200 osôb (dvakrát väčší počet ako v roku 1938, kedy navyše bol celkový počet dôstojníkov o tretinu väčší než v roku 1946), zvýšil sa v priebehu roku 1947 tento počet na 2886 osôb.

¹⁴⁾ VHA-MNO-HS - 4 odd. - 1946 - čj. 3687

¹⁵⁾ Tamtiež - čj. 5165

Tentokrát sa vychádzalo už z reálnejších predpokladov. Základom sa stala početná sila jednotlivých odvodných ročníkov, ktorá sa odhadovala len na 55 000. Z toho bol odvodený počet vojakov základnej služby mierovej armády v celkovej výške 110 000.

Vychádzajúc z tejto premisy zvážili sa korekcie v organizačnej štruktúre. Najdôležitejšie zmeny v tomto smere môžeme zhrnúť takto:

- boli zrušené dve (13. a 15.) rýchle divízie (z 6 sa znížil počet na 4); v tomto prípade bolo rozhodujúce ekonomické hľadisko; výzbroj týchto divízií a jej údržba bola drahá a veľmi rýchle zastarávala;

- zdoterajších 10 peších divízií ostalo 7 (4 v Čechách — 5., 11., 12. a 14.; 1 na Morave — 6.; 2 na Slovensku — 9. a 10.) chýbajúce tri pešie divízie (16., 7. a 2.) boli reorganizované na tri samostatné pešie brigády;

- boli zrušené 4 delostrelecké brigády (z 15 sa znížil počet na 11);

- boli zrušené 3 tankové brigády (z 9 sa znížil počet na 6) zrušením dvoch rýchlych divízií a reorganizáciou tankového zboru;

- zrušením dvoch veliteľstiev armádnych zborov (v Táboře a Olomouci);

- bolo zrušené jazdecké ako druh vojska;

- ženijné brigády boli reorganizované v ženijné pluky. Výnimku tvorilo len letectvo, ktoré rozšírilo svoj organizačný rámec.

K určitým korektúram došlo aj v mikroštruktúre, nemali však zásadný charakter.

Z týchto organizačných zmien boli potom odvodené počty jednotlivých kategórií vojenských osôb a občanských pracovníkov.

Mierové tabuľkové počty armády boli takéto:

110 000 vojakov základnej služby;
18 000 dôstojníkov;
14 000 rotmajstrov;
8 000 ďalejšlúžiacich poddôstojníkov;
150 000 vojenských osôb celkom.

K tomuto počtu musíme pripočítať 10 000 občanských pracovníkov (z toho počtu sa počítalo 5—6 000 žien na miesta

v zdravotníckej a spojovacej službe a v kanceláriach).

Táto reorganizácia mala určité pozitívum v tom, že rešpektovala skutočné ľudské zdroje nášho štátu pri stanovení kontingentov jednotlivých odvodných ročníkov. Napätie v personálnej sfére však trvalo naďalej najmä medzi skutočnými a plánovanými počtami vojakov z povolania. V tomto ohľade boli rôzne kalkulácie velenia armády o znižovaní početného stavu armády a šetrení nákladov na udržiavanie armády a šetrení nákladov na udržiavanie armády prázdny papierovými gestami.

Táto reorganizácia armády vychádzala aj z niektorých politických premís. Vo vnútropolitickej sfére sa kvitoval odsun Nemcov najmä zo strategicky dôležitých pohraničných oblastí. To zmenšilo nebezpečenie piatej kolony a upevnilo operačný a strategický týl. V medzinárodnopolitickej sfére sa najmä vyzdvihovalo priame susedstvo so ZSSR a uzavretie zmluvy o priateľstve a vzájomnej pomoci s Poľskom (10. 3. 1947), ako aj skutočnosť, že sa spojenecké hranice s týmto našim slovenským susedom posunuli až na Odru a Nisu. Náčelník Hlavného štábu konštatoval pri zdôvodnení operačných predpokladov budovania našej armády, že „toto priame susedstvo“, [myslené so ZSSR — poznámka autora] „doplnené vzájomnou spojeneckou zmluvou s Poľskom, poskytuje možnosť bezprostredného rýchleho presunu spojeneckých vojsk na naše územie v prípade potreby.“¹⁶⁾ Vo vzťahu k Maďarsku sa zotrvalo na zastaraných predpokladoch, nepočítalo sa však s útočnými akciami väčšieho rozsahu, pretože pôvodné možnosti Maďarska boli paralizované našim priamym susedstvom so ZSSR a zmluvou o priateľstve a vzájomnej pomoci s Juhosláviou. Velenie armády však trvalo na nutnosti udržiavania určitých síl na Slovensku. Rakúsko sa posudzovalo ako štát s nemeckymi hovoriacim obyvateľstvom, ktorého poloha bude vždy pre nás nebezpečná, pretože pre útočníka je výhodným nástupovým priestorom k útoku do boku a týlu vojensky najvýznamnejšej oblasti — tzv. Českej kotliny. Vo vzťahu k čs. - nemeckým hraniciam sa konštatovalo, že ťažiskom nášho obranného úsilia ostáva naďalej najkratší smer zo severozápadu. Pripustilo sa však, že

vzhľadom na obsadenie Nemecka víťaznými veľmocami môžeme na prechodnú dobu počítať s ťažiskom nebezpečia na juhozápadnom smere. Severné pohraničie Čiech na východ od Labe posudzované z hľadiska možnosti využitia tohto priestoru útočníkom na rozrazenie styku medzi našou a poľskou armádou. Celkovo závery vyzneli v tom zmysle, že ťažisko obranného úsilia nášho štátu sa presunulo značne na západ. Zmenilo sa aj poňatie obrany. Nepočítalo sa, ako za predmníchovskej republiky, so strategickým ústupom až na najvýhodnejšiu a najkratšiu obrannú čiaru — Českomoravskú vysočinu, prípadne Biele Karpaty a Javorníky, ale s aktívnou obranou tzv. Českej kotliny, s najväčšími ľudskými a materiálnymi zdrojmi, s jej udrzaním ako nástupového priestoru.

Z týchto vojenských doktrínálnych náhľadov boli odvodené aj obecné zásady organizácie a dislokácie armády:

- už v mieri mať potrebný počet vyšších jednotiek na rýchle krytie pohraničných oblastí s ťažiskom na západe;

- v strede štátu, na spojnici východ — západ zoskupiť rýchle úderne vyššie jednotky, umožňujúce rýchly a mocný zásah na ohrozených smeroch, prípadne pripravené na prenesenie útočných operácií na nepriateľské územie;

- účelne rozložiť na celom území vyššie jednotky tak, aby umožnili a zaistili rýchlu mobilizáciu, sústredenie a nástup na plnenie bojových úloh;

- vyškolíť a vycvičiť už v mieri kádre dôstojníkov a zálohú tak, aby boli podmienky pre rýchle postavenie poľných armád o maximálnej sile už na samom počiatku možnej vojny;

- budovať čo možná najsilnejšie letectvo, najmä letecké základny pre spojenecké letectvo;

- v rozvoji druhov zbraní a vojsk venovať osobitnú pozornosť pomeru medzi potrebami krytu a úderu s hlavným dôrazom na protitankové zbrane, letectvo a rýchle zväzky;

- vytvoriť takú organizačnú štruktúru armády, ktorá by mohla pružne reagovať na predvídaný vývoj vojenskej techniky;

- stále kontrolovať vlastné úlohy so záväzkami spojeneckých zmluv.

Z týchto vojenských doktrínálnych

¹⁶⁾ VHA-VKPR-1947-čj. 75.

nárhľadov a zásad vychádzala aj reorganizácia a čiastočná redisklokácia armády k 1. 10. 1947. Bez ohľadu na niektoré závažné nedostatky tejto reorganizácie, bol to nesporný krok vpred v povojnovej výstavbe ČSLA. Tento pozitívny krok vo vývoji organizácie a dislokácie ČSLA bol

umožnený celkovými zmenami vnútropolitickými i medzinárodnými a bol výsledkom predovšetkým úsilia pokrokových síl vo vnútri armády.

Touto reorganizáciou bolo definitívne ukončené obdobie improvizovania v povojnovej výstavbe čs. armády.

Februárové víťazstvo pracujúceho ľudu a jeho vplyv na ďalší vývoj organizácie a dislokácie ČSLA v rokoch 1948 a 1949

K zásadným zmenám v nazieraní na základné otázky budovania čs. armády došlo po víťazstve pracujúceho ľudu vo februári 1948, po nastolení režimu diktatúry proletariátu.

Už v septembri 1947 bola na ustavujúcom zasadnutí Informačného byra komunistických a robotníckych strán v referáte A. A. Ždanova hodnotená medzinárodná situácia týmito slovami: „... Hlavným cieľom imperialistického tábora je upevnenie imperializmu, príprava nové imperialistické války, boj proti socializmu a demokracii a podpora reakčných a protidemokratických a protifašistických režimů a hnutí ve všech zemích...“¹⁷⁾. Ďalej v tomto referáte konštatoval, že USA opustili starý kurz Roosevelta a prechádzajú k politike prípravy nových vojnových dobrodružstiev. Táto línia bola záväzná aj pre KSČ.

Porazená reakcia doma i v emigrácii mohla za predpokladu zachovania jednoty strany svoje nádeje na reštauráciu kapitalizmu u nás spojiť už len s orientáciou na novú svetovú vojnu.

Informačné byro komunistických a robotníckych strán, ako aj KSČ neponímali otázky tak, akoby hrozila bezprostredne nová vojna. Nebezpečenstvo vojny bolo postavené do závislosti na vlastnej schopnosti krajín socialistického tábora odraziť každú agresiu imperializmu. Pred našou stranou stála úloha politicky i vojensky upevniť nový režim. Do popredia sa pri posudzovaní základných vojenských doktrínálnych otázok dostali triedno-politické východiská a metodologickým i teoretickým základom vojenskej teórie a praxe sa stal marxizmus-leninizmus.

Strategické postavenie Československa a úlohy jeho ozbrojených síl sa začali po-

sudzovať z hľadiska širšieho, z hľadiska obrany krajín rodiaceho sa socialistického tábora.

Už 15. 4. 1948 sa armádny poradný zbor zaoberal všeobecnou organizáciou a dislokáciou armády a nariadil 1. a 4. oddeleniu Hlavného štábu:

„a) Prešľudovať novú definitívnu organizáciu armády, ktorá by vstúpila v platnosť v roku 1950 a pokiaľ je to možné už 1. 10. 1949.

b) Pokiaľ ide o dislokáciu, ktorá z novej organizácie vyplynie: na Slovensku len dve vyššie jednotky s ťažiskom u 9. divízie. Celkovo: ťažisko na západe s dôrazom na bavorské hranice.“¹⁸⁾

Velenie armády realizovalo toto uznesenie postupne a už v máji 1948 prijalo niektoré zásadné rozhodnutia. Zmyslom týchto a ďalších opatrení v tomto smere bolo posilnenie obranyschopnosti nášho štátu proti úkladom imperialistických krajín. Dôraz bol položený na československo-bavorské hranice.

Najdôležitejšie zmeny v organizácii a dislokácii k 15. 5. 1948 spočívali v týchto opatreniach:

— zo Slovenska bola premiestená 2. pešia brigáda (bývalá 2. pd) do priesťatoru medzi 5. a 11. pd s veliteľstvom v Sušiciach;

— 13. pbr a 11. pd na západných hraniciach boli doplnené na tabuľkové počty na úkor 9., 10. a 14. pd;

— 7. pešia brigáda na československo-poľských hraniciach bola plne zrámcovaná a 14. pd v jej susedstve zrámcovaná z väčšej časti; 9. a 10. pd boli zrámcované čiastočne;

— bolo zrušené veliteľstvo VI. zboru v Banskej Bystrici;

— tri protitankové delostrelecké plu-

¹⁷⁾ A. A. Ždanov — „O medzinárodnej situácii“, Praha 1950, str. 10.

¹⁸⁾ VHA-MNO-HI. Štáb - 4 odd. - 1948 - 38-1/3-3.

ky boli doplnené na tabuľkové počty na úkor zbývajúcich štyroch, ktoré boli zrámcované.

Okrem toho došlo k ďalším zmenám najmä k rámcovaní útvarov v nachádzajúcich sa mimo ťažiska obranného úsilia v juhozápadných Čechách.

Velenie armády postupovalo v reorganizácii a redислоkácii postupne a veľmi zásadovo. 15. 8. 1948 bolo zriadené na HŠ veliteľstvo výsadkového vojska na úrovni veliteľstva zbraní a k 4. 10. 1948 bolo:

a) zrušené veliteľstvo 2. oblastí, jeho úlohy prevzalo veliteľstvo 1. oblastí a 1. oblasť sa stala najdôležitejšou a najlepšie vybavenou;

b) veliteľstvo II. armádneho zboru z Hradca Králového bolo premiestnené do Písku a veliteľstvo I. armádneho zboru z Litoměřic do Karlových Varov.

K 15. 4. 1949 bola zrušená 4. rýchla divízia v Žiline a k 1. 5. 1949 bolo zrušené veliteľstvo V. armádneho zboru v Bratislave.

K 1. 10. 1949 bola vydaná celková organizácia. Zväzky boli kategorizované podľa miesta a úloh do troch skupín:

1. **Zväzky na plných tabuľkových počtoch:** 1., 2., 11., a 13. pd, 5. rýchla divízia, tankový zbor a delostrelecká divízia (tzv. prielomová);

2. **Zväzky čiastočne zrámcované:** 12., 6., 9., 10. pd a 8. rýchla divízia;

3. **Zväzky úplne rámcové:** 7., 14. pd a 3. rýchla divízia.

Týmito organizačnými opatreniami, ako aj redislokačnými zmenami, bolo v podstate ukončené obdobie, v priebehu ktorého sa v politickom a vojenskom zmysle prenieslo ťažisko nášho obranného úsilia na československo-bavorské hranice, t. j. do juhozápadnej oblasti nášho štátu proti silám agresívneho imperializmu.

Bratský Sovietsky zväz a Poľsko sa v tomto smere stali našim hlbokým zápoľím, o ktoré sa na konci štyridsiatych rokov začal opierať bezpečnostný systém našej krajiny. A naopak, geostrategická poloha nášho štátu má kľúčový význam pre obranu tak Poľska, ako aj Sovietskeho zväzu. Spoločné obranné úsilie týchto troch krajín malo a má primárny význam pre mier a bezpečnosť v strednej Európe. Toto spoločné úsilie limituje potenciály nemeckej agresívnej, imperialistickej a mocenskej politiky.

Keď bývalí spojenci protihitlerovskej koalície nastúpili cestu studenej vojny a zlepšovania Severoatlantického paktu, v ktorom vymedzili významné miesto Nemeckej spolkovej republike a Bundeswehru, vznikla nová situácia. Západné Nemecko sa opäť stalo nástupišťom, tentokrát spojených ozbrojených síl imperializmu.

Nová situácia si vyžadovala nové riešenie. Bezpečnosť Československa a Poľska sa k ich prospechu dnes rieši v súvislostiach integrovaného obranného systému socialistických krajín, ktorý vošiel podľa miesta vzniku do dejín ako Varšavská zmluva.

25 LET CHEMICKÉHO VOJSKA ČSLA

Generálmajor ing. Ján Franko

Významná výročí jsou krátkým zastavením, při němž hodnotíme minulé a plánujeme budoucí. Rok 1975 je pro nás — chemiky Československé lidové armády — rokem jubilejním. Oslavujeme každodenní práci 30. výročí osvobození Československa slavnou Sovětskou armádou, 20. výročí vzniku Varšavské smlouvy a pro příslušníky chemického vojska je to rok 25. výročí založení chemického vojska Československé lidové armády.

Založení chemického vojska jako samostatného speciálního druhu vojska nebylo nahodilé, ale zákonité. Vyplývalo plně z vojenskopolitické situace 50tých let. Přípravy imperialistů k nové válce proti socialistickému táboru a zejména přípravy k vedení války s použitím zbraní hromadného ničení, daly objektivní podmínky pro vznik chemického vojska.

Ministerstvo národní obrany a Hlavní štáb navázaly po osvobození na činnost řídicích orgánů před 2. světovou válkou a v podstatě převzaly i jejich organizační strukturu. Na úseku chemické služby začal působit jako řídicí orgán II. odbor MNO. Hromadění řady problémů, výskyt nových bojových prostředků a jejich uplatnění ve 2. světové válce, informace o rozsahu účinků nové jaderné zbraně ukázaly, že bude nutné řešit otázky zvláštních bojových prostředků (ZBP) po zcela nové kvalitativní linii, která by plněji a objektivněji odrážela všechny záměry, které vyplývají z výsledků vědeckotechnické revoluce v oblasti vojenství.

Proto přes různá postupná organizační a personální opatření (vznik speciální skupiny ZBP u Hlavního štábu, velitelství ZBP 1. odd. Hlavního štábu), na základě nezištné odborné i materiální pomoci Sovětské armády a jejích představitelů se zrodilo chemické vojsko jako samostatný druh vojska (dekret prezidenta republiky).

Zřízení bylo uveřejněno ve Sborníku důvěrných výnosů MNO a tímto aktem byly dány veškeré předpoklady pro jeho další rozvoj a výstavbu. Při zrodu samotného velitelství chemického vojska byla nutná řada organizačních opatření a v důsledku toho začalo velitelství působit až v průběhu r. 1950.

Léta 1951—1954, z hlediska mezinárodních vztahů, byla charakterizována agresí Spojených států amerických v Koreji, v jejímž rámci byly široce používány biologické zbraně a napalm. Představitelé chemického sboru americké armády studovali v Koreji i možnost použití zbraní hromadného ničení. Koncem roku 1952 provedli Američané pokus s vodíkovou zbraní pomocí nepohyblivého zařízení o váze

70 tun. V srpnu 1953 se podařilo sovětským vědcům úspěšně přezkoušet první vodíkové pumy. V roce 1954 provedly USA v atolu Bikini pokus s vodíkovou pumou ve větším rozsahu. Toto vše mělo vliv jednak na rozvoj vojenské vědy, jednak urychlení přípravy ozbrojených sil.

Převzetí výsledků sovětské vojenské vědy přispělo zásadním způsobem k urychlení rozvoje chemického vojska ve všech oblastech, především v organizační a kadrové (zřízení chemických oddělení u velitelství vojenských okruhů, obsazení chemických funkcionářů u svazků a většiny útvarů, zformování chemických jednotek a útvarů), v oblasti školství (jako jeden z hlavních předpokladů výkonu funkce) a na úseku materiálně technického zabezpečení, včetně plnění úkolů výzkumu a vývoje.

Ve výstavbě naší armády a pro chemické vojsko měl významné místo XI. sjezd KSČ, který vytyčil na úseku ozbrojených sil úkoly shrnuté do hesla „Dále budovat naši armádu jako armádu lidu v souladu s požadavky soudobého vojenství“. V tomto heslu byl vyjádřen třídní princip naší armády, její socialistický charakter a využití všech zásad pro vybudování moderní a technicky dokonale vybavené armády, ovšem se zřetelem na možnosti naší ekonomiky. Tato linie znamenala další prohloubení spolupráce i po linii chemického vojska se zeměmi a jejich armádami Varšavské smlouvy při budování našich ozbrojených sil. Vzhledem k rozdílným ekonomickým možnostem socialistických států bylo nutné koordinovat úsilí v plnění obranných a ochranných opatření. Na úseku PAO a PCHO splnila tento úkol sekce 9 obranného průmyslu, která se zabývala jeho rozvojem.

Přes veškeré pokusy zmírnit napětí a uskutečnit zásady mírového soužití ze strany socialistických států, neprojevaly kapitalistické státy porozumění a ochotu v této etapě světového vývoje. Naopak, řada zpráv nasvědčovala o hromadění jaderných zbraní, o budování dalších vojenských základen a speciálních polygonů, o intenzivním průzkumu ve vzduchu a o intenzivním výzkumu v oboru chemických a biologických zbraní a prostředků. Proto bylo nutné zvyšovat obranné úsilí a zvláštní pozornost zaměřit na otázky ochrany proti zbraním hromadného ničení (OPZH), která se v té době zformovala jako jeden z nejdůležitějších druhů operačního a bojového zabezpečení činnosti vojsk. Tato linie byla jasná. Byla středem pozornosti a zdůrazňována při všech velitelských zaměstnáních a cvičeních s vojsky a štáby. Ochrana vojsk proti zbraním

hromadného ničení se začala řešit jako jeden komplex a uceleně tak, aby bylo využito efektivně všech sil a prostředků vyhrožovaných k plnění úkolů ochrany. Podřízením vševojskových velitelů plnily ji odborné složky a druhy vojsk, čímž se zvýraznila důležitost jejího obsahu a na druhé straně se uvolnily síly a prostředky chemickému vojsku ke kvalitativnímu skoku ve všech oblastech, které ono v rámci OPZH řeší. Chemické vojsko svou funkcí průkopníka v rozvoji protiatomové ochrany splnilo se ctí, což nás všechny zavazuje k trvalému sledování dosažených výsledků v rozvoji zbraní hromadného ničení a opatření k ochraně, protože i nadále pokračuje technický rozvoj a jeho aplikace do vojenských a technických věd.

Vznik nového druhu bojového a operačního zabezpečení (při globálním jaderném napadení i strategického významu) zásadně ovlivnil místo a úlohu příslušníků chemického vojska ve všech štábech, kde jsou zařazeni, i místo a úlohu jednotek a útvarů chemického vojska. Bylo přirozenou nutností věnovat maximální pozornost především vykonavatelům těchto povinností, které podle působnosti spadají do kompetence chemického vojska. Věnovali jsme a budeme věnovat každodenní pozornost přípravě kádru chemického vojska, a to již v etapě náboru do škol a akademií, tak i postgraduální jejich přípravě různými formami. V této oblasti klademe si vysoké cíle, tzn. připravit třídně politicky pevného funkcionáře s vysokými osobními morálními, volními a psychickými vlastnostmi, který celým svým profilem je schopen naplnit ty úkoly z oblasti OPZH, které mu patří jak u podřízených, tak u sebe. Měl by být schopen pracovat metodou kritické náročnosti a iniciativně překonávat těžkosti, které praxe přináší, a svou odborností, svými širokými znalostmi by měl být zárukou optimálního rozhodnutí svých starších nebo odborných náčelníků.

Toto vše je nezbytně nutné především proto, že se nám podařilo realizovat další kvalitativní skok v technickém vybavení vojsk vcelku i v rámci chemického vojska. V neposlední řadě též proto, že příslušníci armády v základní službě dosahují podstatně vyšších znalostí než v minulosti. Spolu s kvalitní učeně-výcvikovou základnou a vypěstováním vztahu k technice a prostředkům chemického vojska takto připravení důstojníci, praporčíci, poddůstojníci a vojáci, jsou předpokladem splnění úkolů chemického vojska. Abychom toho dosahovali všude tam, kde je toho nejvíce zapotřebí, zvláštní pozor-

nost musíme věnovat přípravě pedagogického a velitelského sboru ve všech školách a zařízeních, kde se získávají základní a nezbytné návyky pro výkon funkcí od poddůstojníků výše. Plnění opatření OPZHN je vysoce náročné na psychickou stabilitu vykonavatelů, protože probíhá v podmínkách masového ničení. Proto jenom pevné návyky a vypěstovaná vůle splnit rozkazy může mít úspěch. Tento fakt tedy i přímo ovlivňuje masově politickou a stranickopolitickou práci s jednotlivcem, jednotkou chemického vojska či v rámci útvarů chemického vojska. Tu to zvláštnost v praxi ještě nedoceňujeme a zde máme zatím největší dluh jak v přípravě kádru chemického vojska, tak i v přípravě vojsk.

Vytvořené kádrové, organizační a materiálně technické podmínky spolu s náročnou politickovýchovnou prací (které

příslušníci chemického vojska svou neúnavnou prací za posledních 25 let vykonali) dávají všem příslušníkům chemického vojska pocit hrdosti a jsou současně pobídkou k vyšší efektivnosti práce do příštích let. Přitom si zachováváme kritický pohled zpět i vpřed a to se může stát jak osobním programem, tak závazkem každého příslušníka chemického vojska ČSLA. Byl by to i projev hluboké úcty a vděčnosti všem těm, kteří stáli při zrodu chemického vojska, všem příslušníkům Sovětské armády, kteří nám nezištně chemické vojsko ČSLA pomáhali a pomáhají budovat. Byla by to pietní, ale zavazující vzpomínka k osobě poručíka ing. Konstantina Hübnera, kandidáta chemických věd Akademie USSR, který položil svůj život v bojích o Kyjev, za jeho první odbornou činnost na našem úseku v rámci 1. čs. samostatného praporu v SSSR.

ZPRAVODAJSKÉ ZABEZPEČENÍ OPERACÍ

Docentská habilitační práce podplukovníka ing. Miloše Štěpánka, CSc. obsahuje 54 stran včetně 4 schémat na průsvítkách. Má celkem 6 kapitol, z nichž první tvoří úvod a šestá závěr práce.

Cílem práce je postihnout a vysvětlit zásady zpravodajského zabezpečení operací vševojskové armády.

Obsahem práce je analýza zpravodajského zabezpečení operací jak v míru, tak i v průběhu bojové činnosti u prvosledové vševojskové armády. Z této analýzy vyvozuje autor závěry, co je třeba učinit pro to, aby se zpravodajské zabezpečení armády v hlavních druzích bojové činnosti co nejvíce přiblížilo požadavku soudobého boje.

V 1. kapitole — Úvod definuje autor vojenské zpravodajství a rozděluje jeho obsah do tří oblastí: organizace (řízení) průzkumu, získávání zpráv — průzkum a soustředování, vyhodnocování a zevšeobecňování zpráv. Ukazuje význam vojenského zpravodajství v socialistické vojenské vědě vůbec, význam vojenského zpravodajství států Varšavské smlouvy v závislosti na místu a úloze Československé lidové armády na západních hranicích socialistického tábora. Zdůrazňuje zvláštnosti vojenského zpravodajství v souvislosti s nezbytným utajením a rozebírá vývoj vojenského zpravodajství po druhé světové válce i současný vliv vědeckotechnické revoluce na ně. Zdůrazňuje nezbytnost zpravodajství i v jiných službách státního aparátu.

Ve 2. kapitole — Systém organizace zpravodajské činnosti uvádí jednotlivé funkce (oblasti) vojenského zpravodajství a zpracovává funkci druhou a třetí, tj. vedení průzkumu — získávání zpráv a soustředování, vyhodnocování a zevšeobecňování zpráv. První funkci, tj. řízení průzkumu se autor blíže nezabývá. Je dlužno však poznamenat, že není vhodné tuto funkci (oblast) nazývat organizace (řízení) průzkumu, nýbrž jen a jen řízení průzkumu. Proces řízení průzkumu zahrnuje, jak autor na jiném místě práce správně uvádí, plánování, organizaci a operativní řízení, čili nejen organizaci průzkumu.

Přehledně uvádí druhy průzkumu a některé definice, zejména definice sil a prostředků průzkumu. Velmi sporná je de-

INFORMACE O HABILITAČNÍCH PRACÍCH

finice orgánů průzkumu, mezi něž autor zahrnuje vlastně síly a prostředky průzkumu jiné než organické. Zatím je v teorii i praxi běžně vžitě a používané považovat za orgány průzkumu především náčelníky průzkumu, zpravodajské náčelníky apod.

Rozebírá třetí funkci (oblast) vojenského zpravodajství, která je finálním procesem celé zpravodajské činnosti. Její výsledky a závěry jsou rozhodující pro správnost přijatých opatření a rozhodnutí velitelů na všech stupních. Všechny tři části tohoto procesu, tj. soustřeďování, vyhodnocování a zevšeobecňování zpráv autor na škodu věci nedefinuje. Těžiště položily zřejmě na vyhodnocování zpráv, nazývané v tomto odstavci studiem zpráv. Logický postup při studiu zpráv má určité nedostatky (např. zapsání zpráv do záznamu zpráv nemůže být posledním bodem postupu, využití zpráv nemůžeme řadit do studia zpráv aj.).

3. kapitola — **Zásady zpravodajské činnosti v počátečním období války** zahrnuje zejména zvláštnosti tohoto období a tvoří spolu s 5. kapitolou těžiště celé práce. Autor řeší tyto otázky jak ve variantě zahájení války s použitím zbraní hromadného ničení, tak i bez použití zbraní hromadného ničení.

Problematicku rozebírá v závislosti na způsobu zahájení války, tj. s nenadálým napadením nebo po období třeby i krátkého mezinárodního napětí. Uvádí v druhém případě příznaky v ekonomické, vnitropolitické a ve vojenské oblasti. Zabývá se i problémy v období před rozpoutáním války a v okamžiku vypuknutí války.

Zvláštnosti organizace průzkumu v počátečním období války bez použití zbraní hromadného ničení uvádí v samostatné části, jak pokud se týče úkolů, tak i jeho vedení jednotlivými silami a prostředky.

Ve 4. kapitole — **Zpravodajské zabezpečení útočné operace** se autor zaměřuje jen na některé otázky, které nejsou běžně známy. Podrobně se zabývá otázkami volby prostoru zpravodajského zájmu a pásma průzkumu, jeho šířky a zejména hloubky. Náznorně dokresluje tyto otázky schémata č. 1. Prostor a hlavní objekty zpravodajského zájmu frontu a č. 2. Poměr mezi prostorem zpravodajského zájmu armády a pásmem průzkumu.

Pokud se týče vedení průzkumu, zabývá se autor agenturním, hloubkovým, vzdušným, rádiovým a radiotechnickým průzkumem. Použitím sil a prostředků rádiového průzkumu dokresluje schéma-

tem č. 4. Sestava a úkoly rádiového průzkumného útvaru armády za útočné operace.

V další části této kapitoly si autor stručně všimá údobí frontové (armádní) útočné operace a potřebných otázek průzkumu ve vztahu k těmto údobím.

5. kapitola — **Zpravodajské zabezpečení obranné operace** tvoří téměř polovinu rozsahu celé práce. Autor rozebírá tyto otázky podrobněji, vzhledem k tomu, že v podmínkách našich pravoslodových armád nejsou typické a tudíž se zřejmě domnívá, že proto nejsou tolik známé.

Nejdříve posuzuje problematiku průzkumu při přechodu armády do obrany za různých podmínek: jako výsledek neúspěšného průběhu střetného sražení, v důsledku vedení protiúderu (protiofenzívy) nepříteli a záměrně, není-li situace příznivá pro vedení útoku na určitém směru.

Autor ukazuje dále, jaké závěry z vyhodnocení zpráv musí mít velitel vševojenské armády k přijetí rozhodnutí k obraně a co je povinen — spolu se štábem vševojenské armády — v oblasti řízení průzkumu učinit.

Rozebírá hlavní úkoly a objekty průzkumu s těžištěm na průzkum prostředků jaderného napadení. Zejména úkoly v této oblasti jasně stanoví a kvantitativně i vyčísľuje.

Zabývá se dále otázkami plánování a organizace průzkumu, kde zvlášť zdůrazňuje nutnost zabezpečení včasné a účinné protipřipravy. Věnuje pozornost i zvláštnostem plánování a organizace v závislosti na podmínkách přechodu armády do útoku.

V nejrozsáhlejší části kapitoly nejdříve podrobně posuzuje jednotlivé druhy průzkumu v obranné operaci, jejich úkoly (prostorové, objemové — méně již časové) a jejich použití. Jde o vzdušný průzkum, rádiový a radiotechnický, hloubkový průzkum.

V další části konkretizuje úkoly a použití sil a prostředků průzkumu na jednotlivá hlavní údobí armádní obranné operace počínaje protipřipravou a konče armádním protiúderem.

V kapitole 6 — **Závěr** — zasazuje autor svou práci do celkové vojenskopolitické situace a uvádí, že válečné plány NATO příkládají rozhodující význam Středoevropskému válčíšti, kde by měla těžiště agrese proti zemím Varšavské smlouvy a na výsledku operací v tomto prostoru by pravděpodobně závisel výsledek války v celé Evropě.

Mimo rámec textu práce je k práci přiloženo schéma č. 3 Časová a prostorová souvislost strategického a operačního průzkumu za útočné operace frontu.

Habilitace proběhla úspěšně před operačně taktickou sekcí vědecké rady Vojenské akademie Antonína Zápotockého v Brně dne 28. 12. 1974.

Plukovník ing. Bohuslav Říha, CSc.

RACIONALIZACE PLÁNOVÁNÍ NĚKTERÝCH OTÁZEK BOJOVÉ ČINNOSTI DĚLOSTŘELCTVA S DŮRAZEM NA DĚLOSTŘELCKOU PŘÍPRAVU ZTEČE

Docentská habilitační práce plukovníka ing. Bohuslava Říhy, CSc. obsahuje 48 stran včetně 19 tabulek a 6 příloh. Kromě velmi stručného úvodu a závěru má osm kapitol. Je doplněna poměrně rozsáhlým seznamem použité literatury.

Cíl práce autor sám sice neuvádí, avšak můžeme jej vyvodit ze závěru: přispět v rámci plnění závěrů XIV. sjezdu KSČ o zkvalitňování systému velení v Československé lidové armádě k řešení otázek racionálních propočtů potřeby dělostřelctva a potřeby a spotřeby střeliva.

Obsahem práce je metodika přístupu a řešení některých základních otázek spojených s racionalizací dělostřelcké přípravy zteče.

V **úvodu** zasazuje autor velmi stručně bojovou činnost dělostřelctva do rámce vševojskového boje a operace. Vychází z hlavního úkolu vojsk překrytí, tj. úspěšně odrazit nenadálé napadení nepřítele nebo za příhodných podmínek od samého začátku ozbrojeného konfliktu zabezpečit hlavními silami armády přechod do útoku. Poukazuje na nutnost připravovat štáby dělostřelckých pluků i oddělení dělostřelctva divizí tak, aby v praxi efektivně řešily hlavní otázky bojového použití dělostřelctva jak v rámci divizí, tak i v rámci armády.

V 1. kapitole — **Operační a palebné plánování bojové činnosti dělostřelctva** zdůvodňuje autor rozhodující úlohu štábu RVD armády v operačním plánování nejen raketového vojska, ale i dělostřelctva, zejména v přípravě první armádní útočné operace. Naproti tomu těžiště palebného plánování vidí častěji na oddělení dělostřelctva divizí, na štábech dělostřelckých skupin a oddílů, což umožňuje pečlivě sladit časově a prostorově

činnost dělostřelctva s postupem předsunutých odřadů, předvojů a hlavních sil svazků. Avšak ani takové řešení palebného plánování nesnižuje úlohu a odpovědnost náčelníka RVD armády a jeho štábu. Autor jasně odděluje otázky, které řeší štáb RVD armády a které pak oddělení dělostřelctva divize.

V této kapitole také navrhuje a nově kategorizuje — na rozdíl od ustanovení soudobých řádů a předpisů — některé pojmy: palebná příprava, palebná podpora útoku, jaderná příprava útoku, dělostřelcká příprava zteče, letecká příprava útoku a dále dělostřelcká podpora zteče a dělostřelcký doprovod útoku pěchoty a tanků při boji v hloubce obrany nepříteli. Za nejdůležitější etapu bojové činnosti dělostřelctva v útoku považuje dělostřelckou přípravu zteče.

Ve 2. kapitole — **Palebné zabezpečení průlomu a podíl dělostřelctva v něm** nejdříve definuje cíl palebné přípravy útoku a cíl dělostřelcké přípravy zteče při průlomu obrany nepříteli. Poté vyčísľuje podrobně objem palebných úkolů za dělostřelcké přípravy zteče. Cíle pro dělostřelckou přípravu zteče začíná na třetí skupině podle jejich důležitosti a významu v sestavě nepříteli a podle charakteru, způsobu a pořadí naléhavosti jejich ničení nebo umlčování. Pro každou skupinu cílů stanoví i stupeň zasažení. Za základ plánování dělostřelcké přípravy zteče považuje plánování paleb na cíle první a druhé skupiny.

V další části 2. kapitoly se autor zabývá otázkou, jak určit celkový objem palebných úkolů pro dělostřelctvo a podrobně determinuje podíl štábu RVD armády v přípravě první útočné operace při plánování dělostřelcké přípravy zteče.

Ve 3. kapitole — **Určení potřebné hustoty hlavní pro dělostřelckou přípravu zteče k zabezpečení průlomu** autor nejdříve definuje termín „potřebná hustota hlavní“ a použitou definici také zdůvodňuje. Stanovení potřebné hustoty hlavní považuje za součást operačního plánování, které přísluší štábu RVD armády. Štáb armády řeší tuto otázku zpravidla souběžně se stanovením potřebného množství dělostřelctva pro útočnou armádní operaci.

Za nejspornější a nejrealnější způsob určení potřebného množství dělostřelctva a tím také hustoty hlavní považuje určení podle počtu a charakteru konkrétních nepřátelských cílů, které můžeme posuzovat podle základních typů. Základní typové cíle a orientační potřebu děl na každý z těchto cílů uvádí autor v tabulce 1.

Ve 4. kapitole — **Určení potřebného množství dělostřelectva pro útočnou operaci** vyvozuje autor, že největší potřeba dělostřelectva ke střelbě ze zakrytých postavení je právě k dělostřelecké přípravě zteče k zabezpečení průlomu obrany nepřítel, takže potřeba dělostřelectva pro dělostřeleckou přípravu zteče při průlomu předpusutého pásma obrany je současně potřebou pro armádní útočnou operaci bez použití jaderných zbraní. Při použití jaderných zbraní je potřeba dělostřelectva nižší a je možné vytvářet i dělostřeleckou zálohu v rámci armády.

V dalším uvádí autor metodický postup při určení potřeby dělostřelectva pro dělostřeleckou přípravu zteče a pro názornost jej demonstruje na příkladech. Analýzu typů a počtů objektů (cílů) nepřítel řeší na takticko-operačních směrech: Karlovy Vary — Bayreuth — Forchheim, Plzeň — Nürnberg a Klatovy — Cham — Regensburg, a výsledek uvádí v tabulkách č. 2—5, resp. příloze I. Dochází k závěru, že k spolehlivému zabezpečení průlomu předpusutého pásma obrany je potřeba soustředit kolem 80 až 130 hlavních na 1 km šířky průlomu. Potřebu děl na jeden cíl podle druhu typového cíle (objektu) pro palbu uvádí v příloze IV.

Kromě takového určení potřeby dělostřelectva pro dělostřeleckou přípravu uvádí autor, že je třeba respektovat i požadavek na nutný poměr sil v dělostřelectvu, který činil podle zkušeností z Velké vlastenecké války i poválečných cvičení na úseku průlomu 3 až 4:1, na hloubku armádní operace 1,2 až 2:1 ve prospěch útočících vojsk. K této problematice dokumentuje v tabulkách čis. 6 a 7 řadu zajímavých údajů z Velké vlastenecké války.

V kapitole 5 — **Přibírání dělostřelectva k účasti v dělostřelecké přípravě** se autor v plné šíři zabývá otázkou, jak řešit objektivní rozpor mezi potřebou dělostřelectva k zabezpečení úspěšného průlomu předpusutého pásma obrany na směrech útoků divizí 1. sledu armády a mezi reálnými možnostmi, jak tuto potřebu uhradit. Ukazuje celou řadu možností, z nichž tu nejrealnější, ne však vždy dostačující, tj. přibírání dělostřelectva dokumentuje údaji v tabulce čis. 8.

Dále na konkrétním příkladě v tabulce čis. 9 porovnává počty dělostřelectva nepřítel a vlastního z hlediska potřebného poměru sil k dosažení požadované palebné převahy k úspěšnému průlomu i k úspěchu útočné operace do celé její hloubky. Dochází k závěru, že požadovaný poměr sil neodpovídá a že je v této souvis-

losti nutno plně docenit význam vojsk Střední skupiny Sovětské armády pro zvýšení palebné a úderné síly Československé lidové armády.

V kapitole 6 — **Určení potřeby střeliva pro dělostřeleckou přípravu zteče** uvádí autor, že stanovení orientační potřeby dělostřeleckého (event. tankového) střeliva pro armádní operaci a zvláště pro dělostřeleckou přípravu zteče je jedním z problémů operačního plánování, jehož vyřešení je nutným podkladem pro palebné plánování a stanovení celkové doby trvání a metodiky (tj. uspořádání a vedení) dělostřelecké přípravy.

K určení potřeby střeliva pro dělostřeleckou přípravu zteče můžeme použít tzv. operačně-taktických středních norem spotřeby střel k zasažení a vyrazení různých „taktických“ či „operačních“ cílů potenciálního nepřítel, uvedených v příloze II, resp. III habilitační práce. Autor vysvětluje podstatu určení těchto norem a na příkladech v tabulce čis. 10 a 11 ukazuje i ruční způsob takového výpočtu. Vysvětluje také rozdíl mezi tzv. plnou normou (příloha III) a zmenšenou normou (v příloze III) a jejich význam.

V kapitole 7 — **Určení parametrů dělostřelecké přípravy zteče** řeší další velmi důležité otázky palebného plánování, za něž považuje potřebné množství střel ke zničení a umlčení všech skutečně zjištěných cílů, plánovaných do dělostřelecké přípravy zteče, dobu trvání dělostřelecké přípravy zteče, strukturu dělostřelecké přípravy zteče, spotřebu střel pro dělo každé ráže v každém palebném přepadu, dobu trvání palebných přepadů na cíle první a druhé skupiny, dobu trvání palebného přepadu na cíle třetí skupiny a dobu trvání jednotlivých palebných přepadů v dělostřelecké přípravě zteče. Své řešení dokumentuje postupně na příkladech a výsledky uvádí v tabulce čis. 12 až 16 a pokračuje v něm i v kapitole 8.

Kapitola 8 — **Určení struktury dělostřelecké přípravy zteče** tvoří vlastně organickou součást předcházející kapitoly, neboť autor v ní vysvětluje a zase na konkrétním příkladě dokumentuje výpočet dalších parametrů dělostřelecké přípravy zteče, uvedených v kapitole 7. Výsledky uvádí přehledně v tabulce čis. 17 až 19.

Autor uvádí v této kapitole také obecné zásady a požadavky na uspořádání dělostřelecké přípravy zteče, které musí být respektovány při sestavování grafikonu nebo tabulky dělostřelecké přípravy zteče, neboť musí odpovídat daným takticko-operačním úkolům útvarů

a svazků i podmínkám přechodu vojsk 1. sledu armády do útoku na předsunuté pásma obrany. Možné varianty uvádí v příloze VI.

Velmi podrobně zdůvodňuje v příloze V. normy spotřeby střel při ničení a umlčování samohybných baterií nepřítele.

Na závěr kapitoly 8 zdůrazňuje autor nezbytnost správně navázat na dělostřeleckou přípravu, dělostřeleckou podporou tak, aby přechod mezi nimi byl plynulý, pro nepřítele nenápadný a z hlediska praktického řešení jednoduchý. Uvádí také vhodná praktická opatření k tomu, aby uvedený požadavek byl splněn.

V závěru své habilitační práce uvádí plk. ing. Bohuslav Říha, CSc., že zejména základní principy sovětské vojenské doktríny a cenné zkušenosti z Velké vlastenecké války plně potvrzují, že dovedné

bojové použití dělostřelectva v operaci bylo vždy spojeno s promyšleným plánováním, s velkým počtem operačně taktických propočtů a se stále novým, tvůrčím a vynalézavým přístupem. Metodika, uvedená v práci, může být vhodná i pro strojové řešení při sestavení odpovídajících programů, jak začal průkopnický řešit podplukovník ing. Ivan Pekař, CSc., ve své kandidátské disertační práci na VA AZ. Rovněž i ruční způsob řešení je možné zracionalizovat sestrojením a použitím vhodných nomogramů. Metodika uvedená v práci nebyla dosud ověřována ve vojenské praxi a je tedy zatím jen teoretickým řešením.

Habilitace proběhla úspěšně před operačně taktickou sekcí vědecké rady Vojenské akademie Antonína Zápotockého v Brně dne 28. 12. 1974.

СОДЕРЖАНИЕ

Подполковник Йижи Кржижек	
Идейно-воспитательное влияние преподавателя в тактической подготовке	3
Автор рассматривает связь специальной подготовки и коммунистического воспитания в одно гармоническое целое. Указывает на необходимость воспитания высоких политических и морально-боевых качеств, организаторских способностей, а также развития тактического мышления. В заключении обращает внимание на возможные способы улучшения подготовки в военных академиях и в военных высших учебных заведениях.	
Подполковник Гейза Берц	
Партийно-политическая работа в процессе подготовки, воспитания и в повышении боевой и политической подготовки	8
Автор разбирает проблематику воспитания солдат и роль партийно-политической работы в этом процессе с точки зрения активного влияния на человека, самого эффективного использования методов и средств, а также формирования необходимых свойств личности в ходе подготовки и боевой учебы войск.	
Полковник Вацлав Крейчик	
Некоторые вопросы военного искусства Советской Армии в Маньчжурской операции	14
Автор рассматривает последнюю операцию Советской Армии во второй мировой войне. Особое внимание читателей обращает на подготовку указанной операции. Разбирает проблемы связанные с оперативным направлением главного удара, а также новые приемы, принимаемые в ходе Маньчжурской операции.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Генерал-майор Яромир Яшек	
Некоторый опыт из подготовки учений	19
Автор, исходя из проекта нового наставления, касающегося организации и проведения общевойсковых тактических учений наземных войск и накопленного опыта в этой области, показывает на то новое, что наставление принесет. Он подробно рассматривает методику работы по подготовке учения, начиная с уяснения его темы и кончая разработкой основных документов необходимых для успешного проведения учения.	
Полковник Йосеф Бро ж, кандидат военных наук	
Ракетные войска и артиллерия в бою с радиоэлектронными средствами противника	38
Автор рассматривает основные вопросы ведения боевых действий ракетных войск и артиллерии с радиоэлектронными средствами противника, а именно их возможности и способы уничтожения и подавления указанных средств. В таблицах показывает отдельные объекты противника с некоторыми данными, необходимыми для ведения огня.	
Подполковник Зденек Мелихар, кандидат военных наук	
Боевые действия истребительно-бомбардировочной авиации	43
Автор разбирает основные способы боевых действий истребительно-бомбардировочной авиации в ходе уничтожения наземных, особенно малоразмерных и движущихся целей и дает характеристическую оценку этих целей. В статье автор приводит и некоторые практические расчеты.	
Полковник Франтишек Паленик, кандидат военных наук	
Инженерные мероприятия способствующие ликвидации воздушных десантов на территории страны	52
	93

Автор, исходя из возможностей применения воздушных десантов противника в тылу страны, рассматривает главные инженерные мероприятия, которые играют решающую роль при ликвидации указанного противника. В связи с тем, разбирает также обезвреживание или уничтожение ядерных футасов, применяемых воздушными и диверсионными подразделениями армии США.

Подполковник Зданек Грон, кандидат военных наук

Тыловое обеспечение вертолетного десанта 57

Автор рассматривает основные вопросы тылового обеспечения вертолетного десанта, обращая особое внимание на вопросы организации подготовки и погрузки материала, предполагаемого расхода боеприпасов, санитарных потерь и материального обеспечения.

(Окончание статьи напечатанной в № 5)

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Прогнозирование 65
(Из советской печати)

ИНФОРМАЦИИ

Майор Ярослав Винценц

Современная военно-политическая обстановка Франции 71

Статья информирует читателей о конкретных мероприятиях современного французского правительства в области военной политики и документирует очевидное направление Франции к атлантической коалиции, а также ее стремление к улучшению отношений с США и другими западными союзниками.

Подполковник Мирослав Горачек,
майор Ян Ржехак

Использование электронно-вычислительных машин для дежурных сил и средств ПВО страны 76

Авторы на основе разбора возможного применения сил и средств воздушного противника против ЧССР, разбирают технические возможности электронно-вычислительной машины „KONCUL-261“.

Полковник Ян Липтак, кандидат военных наук

Некоторые проблемы организации и дислокации Чехословацкой Армии в 1945–1949 гг. 80

Автор рассматривает факторы, влияющие на развитие организации и дислокации армии в периоде 1945–1949 гг. Во второй части статьи автор разбирает исходные документы строительства армии в 1947 г. и влияние победы трудящихся над буржуазией в феврале 1948 г., на дальнейшее развитие организационной структуры и дислокации ЧНА.

(Окончание статьи напечатанной в №6)

Генерал-майор Ян Франко

Двадцать пять лет химических войск ЧНА 85

Автор в сжатом виде показывает двадцатипятилетний путь развития, по которому прошли химические войска ЧНА от их создания по настоящее время.

Информации о диссертациях на звание доцента 88

Статья знакомит читателей с двумя работами по защите звания доцент в Военной академии им. А. Запотоцкого. Темы работ: „Разведывательное обеспечение операции” и „Планирование некоторых вопросов боевых действий артиллерии, главным образом в артиллерийской подготовке наступления“.

Vydává ministerstvo národní obrany ve Vydavatelství MAGNET,
n. p. Vladislavova 26
113 66 Praha 1

Administrace Praha 1, Vladislavova 26, tel. 261551—7, 260651—9.

Vychází 10× ročně.

Je rozesílána podle zvláštního rozdělovníku.

Tiskne Naše vojsko, závod 01 Praha.

Redakce Praha 6, Dělostřelecká 30, tel. 2198/46—484, 483, 482.

Plukovník ing. Jindřich Malina (šéfredaktor), podplukovník ing. Vladimír Grubner,
plukovník ing. Josef Sirota, Eva Hamplová (technická redaktorka).

Redakční rada: Plukovník doc. ing. František Cvrček, CSc., podplukovník ing. Miloš Doležal, plukovník ing. Bohumil Havlíček, generálmajor ing. Jaromír Jašek, podplukovník PhDr. Dezider Kollar, plukovník doc. ing. Emil Labuda, CSc., plukovník ing. Josef Lázinka, plukovník ing. Štefan Marko, plukovník gšt. ing. Ján Martinský, podplukovník PhDr. Alois Michňák, CSc., podplukovník ing. Miloš Pock, plukovník ing. Josef Petlach, CSc., plukovník PhDr. ing. Václav Smetana, podplukovník ing. Emil Sovák, plukovník ing. Václav Věbr, plukovník ing. Otakar Vlach, CSc., plukovník ing. Jiří Zelenka.

Ročník XXV. Toto číslo bylo dáno do tisku 3. 7. 1975.